

KRANT
NATIONALE ONDERWISKRANT NAJAAR 2022

NATIONALE ONDERWIJS WEEK

"KANSRIJK OPGROEIEN
GAAT OVER ONGELIJK
BEHANDELEN"

PAGINA 9

#NOW2022
LANG LEVE LEREN

"WE LATEN NIETS AAN
HET TOEVAL OVER
TIJDENS ALBEDA NEXT"

PAGINA 31

NATIONALE
ONDERWIJSWEEK

3 T/M 7 OKTOBER 2022

COLUMN

DENNIS WIERSMA

MINISTER VOOR PRIMAIR EN
VOORTGEZET ONDERWIJS

PAGINA 5

NATIONALE
ONDERWIJS
STAD

NATIONALE
ONDERWIJS
TALENTEN

NATIONALE
ONDERWIJS
PRIJS

PRESIKHAAF UNIVERSITY
IS EEN SCHOOL VOOR
HET LEVEN

PAGINA 37

GELIJKE KANSEN
BEGINNEN IN DE BUIK

PAGINA 39

"ONDERWIJS IS DE
EMANCIPATIEMOTOR
VOOR KINDEREN"

PAGINA 2

Gelijke
Kansen
Alliantie

NATIONALEONDERWIJSWEEK.NL

EDITORIAL

Monaïm Benrida

Verschilmakers

Toen de Gelijke Kansen Alliantie (GKA) op initiatief van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap werd opgericht op maandag 31 oktober 2016, waren niet veel mensen in Nederland bezig met het vraagstuk kansengelijkheid en nog minder mensen doordrongen van het belang daarvan. Zes jaar later is dat volledig veranderd. Kansengelijkheid is een onderwerp waar op alle niveaus en plaatsen in onze samenleving aandacht voor is en dat hoog op allerlei denkbare ‘agenda’s’ staat. Die realisatie is bitterzoet. Alhoewel ik blij ben niet meer nut en noodzaak van kansengelijkheid te hoeven betogen, is het vraagstuk onverminderd groot. Ongelijke kansen nemen bovendien in elke gemeente, wijk en zelfs op iedere school, een andere gedaante aan. Er is geen *silver bullet* of *quick-fix*: de aanpak van ongelijke kansen vraagt om brede maatschappelijke samenwerking en gericht maatwerk.

Daarom ben ik ontzettend trots dat sinds 2016 verschillende partijen samenkomen én samenwerken binnen de Gelijke Kansen Alliantie. Inmiddels werken 100 gemeenten, honderden scholen, verschillende maatschappelijke organisaties en partners uit het bedrijfsleven samen binnen de GKA aan het vergroten van kansengelijkheid. Wij sluiten met kennis, data, onderzoek, communicatie en financiële middelen aan op de lokale context en behoeftes. Zo versterken we bestaande samenwerkingen en brengen we van onderop effectief en laagdrempelig nieuwe initiatieven, inhoudelijke relaties en sterke netwerken tot stand. Met verschillende partijen wordt gewerkt aan concrete interventies die in de praktijk kansengelijkheid vergroten, gericht op thema’s als de taalverwerving van het jonge kind, bevorderen van soepele overgangen, het omgaan met armoede op scholen en het beter equiperen van leraren om les te geven in een grootstedelijke context.

Elke dag werken talloze verschilmakers in Nederland aan het vergroten van kansengelijkheid. De Gelijke Kansen Alliantie had dit jaar de eer gasthoofdredacteur te mogen zijn voor de Nationale Onderwijskrant, een uitgave van de Stichting Nationale Onderwijsweek, en daarmee de kans om u voor te stellen aan een kleine greep uit deze verschilmakers. Ik zeg bewust ‘een kleine greep’, want als we alle initiatieven van onze partners mochten tentoonstellen, had u nu het eerste deel van een twaalfdelige encyclopedie in handen gehad. We geven het woord aan verschillende mensen uit het onderwijsveld. Zo gaan wethouders Kasmî, Kâhya en Schiffelers het gesprek aan over kansengelijkheid in Nederland. Vertelt Minister Wiersma over het voorloperstraject van het programma *School en Omgeving* dat na de zomer op verschillende scholen van start gaat. En komen docenten en andere professionals aan het woord over o.a. lesgeven in grootstedelijke context, segregatie en taalontwikkeling. In al deze verhalen leest u hoe verschilmakers zich inzetten voor optimale talentontwikkeling van elk kind en iedere jongere in Nederland, vanuit dezelfde overtuiging: ieder talent telt. Veel leesplezier!

Monaïm Benrida
Programmaleider Gelijke Kansen Alliantie

Wethouders over kansengelijkheid in Nederland

"Onderwijs is de emancipatiemotor voor kinderen"

Verspreid over Nederland werken eind 2022 honderd gemeenten, groot en klein, met een GKA-agenda. Daarin staat beschreven welke interventies worden uitgevoerd om gelijke kansen te bevorderen. Drie wethouders van onderwijs en talentontwikkeling vertellen over de lokale context en gekozen aanpak in hun gemeente.

DOOR MARION VAN WEEREN

Een plaats in een krimpregio, een wijk in een middelgrote stad of een stadsdeel in een superdiverse grote stad: iedere lokale context is anders en kent zijn eigen uitdagingen. Elke aanpak is dus uniek. We vroegen de wethouders van Landgraaf, 's-Hertogenbosch en Rotterdam die onderwijs en talentontwikkeling in hun portefeuille hebben naar de speerpunten in hun gemeenten.

Extra stimulans in Landgraaf

Alex Schiffelers is wethouder in Landgraaf, met onder andere Onderwijs en Talentontwikkeling in zijn portefeuille. Een gemeente in Zuid-Limburg, bij velen bekend van Pinkpop, met ongeveer 37.500 inwoners. "Landgraaf is een mooie gemeente. Maar ook een gemeente die helaas vaak bovenaan staat op de verkeerde lijstjes. Denk daarbij aan een hoger percentage mensen met overgewicht en armoede. Ook het percentage kinderen met een risico op een onderwijsachterstand is hoog. Dat bleek wel toen we bij de herverdeling van de Rijksmiddelen GOAB een budget kregen toegewezen dat ruim 15 keer zo hoog was als het oorspronkelijke bedrag. Met een op maat gesneden wijkgerichte aanpak zijn we bezig om deze situatie te verbeteren voor alle leeftijds- en bevolkingsgroepen. Daarbij krijgt iedere wijk zijn eigen aanpak op maat."

Daarbij hoort ook het bevorderen van kansengelijkheid op school. "Een aantal jaar geleden hebben we een flinke impuls gegeven aan onze aanpak kansengelijkheid. Zo bieden alle basisscholen en alle kinderopvanglocaties voor- en vroegschoolse educatie (vve) aan en hebben alle kinderen, ongeacht indicatie, recht op 16 uur vve per week. Op twee basisscholen bieden wij met lokale partners een gevarieerd tussenschools programma op het gebied van sport, cultuur en brede talentontwikkeling. Dit doen we naast alle andere interventies in onze gemeente, zoals het wetenschappelijk bewezen programma De Gezonde Basisschool van de Toekomst. En in het programma 'Samen leren met je kind' worden ouders geholpen met extra ondersteuning op het gebied van taalvaardigheid. Gedurende twintig

"Ieder kind verdient een omgeving waarin het zijn talenten optimaal kan ontwikkelen"

Alex Schiffelers, Landgraaf

FOTO: PASCAAL MOORS

lesweken gaan zij aan de slag met taalopdrachten en -oefeningen, samen met hun kind." Zijn drijfveer verwoordt hij in klare taal: "Het mag niet uitmaken waar je wieg staat, iedereen verdient de kansen om zich optimaal te ontwikkelen. Veel kinderen kunnen extra stimulans gebruiken voor het ontdekken van hun talenten en interesses. Het is van groot belang dat we ons daarvoor inzetten."

Gelijke Kansen Community 's-Hertogenbosch

In 's-Hertogenbosch maakt Ufuk Kähya, wethouder Talentontwikkeling, Gezondheid en Data, zich hard voor kansengelijkheid. "s-Hertogenbosch is niet de grootste stad van het land, maar wél een stad met grootstedelijke uitdagingen. Indicatoren voor gelijke kansen, zoals het aandeel van volwassenen met een startkwalificatie en inkomen van de ouders zijn vergelijkbaar met het Nederlandse gemiddelde. In vier wijken zijn de scores op indicatoren van kansengelijkheid, inclusief het risico op onderwijsachterstand, drastisch ongunstiger dan in de rest van 's-Hertogenbosch."

"s-Hertogenbosch staat bol van de talenten, maar helaas krijgen niet alle kinderen dezelfde kansen op het ontdekken ervan. De oorzaken liggen maar al te vaak in de nabije omgeving van het kind. Soms kunnen ouders geen steun of geborgenheid bieden of is er thuis geen geld voor boeken of een laptop – soms zelfs niet eens voor gezond eten of sport. Soms zijn vrienden en familie niet in staat om te helpen bij het maken van de juiste keuzes, of schatten professionals het potentieel dat in elk kind aanwezig is, niet op waarde. Zo'n kind staat er dan alleen voor, en dat vind ik simpelweg onacceptabel."

Actieagenda Gelijke Kansen

In de Actieagenda Gelijke Kansen werken gemeente, onderwijs- en opvanginstellingen, sport-, cultuur- en welzijnspartners samen aan een samenhangend aanbod van projecten. Met bestuurders, maar óók met leerkrachten, jongerenwerkers, cultuurmakers en sportcoaches. Samen vormen zij de Gelijke Kansen Community 's-Hertogenbosch. De projecten van de Actieagenda Gelijke Kansen worden allereerst ingezet op plekken waar kinderen een lagere kans hebben om hun talenten te ontwikkelen. Voor kinderen tot 12 jaar gaat dat om vier wijken. De projecten voor 12 tot 18-jarigen richten zich op de hele gemeente. Jongeren zitten in deze fase van hun leven immers vaak niet meer in de eigen wijk op school, maar juist verspreid over de gemeente.

"Met de Actieagenda Gelijke Kansen willen we gelijke kansen creëren voor alle kinderen in 's-Hertogenbosch. Door hun zelfvertrouwen te stimuleren, hun horizon te verbreden en hen te laten opgroeien in een stabiele omgeving. We kijken daarbij naar de hele omgeving van een kind: de situatie op school, thuis en in de wijk. Ouders zijn daarin ontzettend belangrijk. Maar niet voor iedere ouder is het even makkelijk om een kind te bieden wat het nodig heeft. Ouderbetrokkenheid is dan ook een van onze belangrijkste pijlers. Daarnaast zetten we volop in op talent-ondersteunend gedrag: hoe helpen we onze professionals om écht te zien wat een kind nodig heeft, en daar vervolgens ook écht op te acteren?"

Handen uit de mouwen in Rotterdam

Rotterdam is de stad van daadkracht en een voorloper in het bevorderen van gelijke kansen. Voorbeelden zijn er genoeg, zo blijkt uit de woorden van Said Kasmi, wethouder Onderwijs, Cultuur en Evenementen. "Het spreekt voor zich dat Rotterdam een stad is met relatief veel uitdagingen, zoals armoede en laaggeletterdheid. Dat vraagt om een intensievere aanpak dan andere steden. Bovendien een aanpak waarbij veel partijen be-

trokken zijn. Dan helpt het om een mentaliteit van doorpakken te hebben."

Dat is bijvoorbeeld terug te zien in de Dagprogrammering die de gemeente met lokale partners en in samenwerking met het Rijk organiseert in Rotterdam-Zuid. "Je kunt er met elkaar lang over praten, maar kinderen merken pas iets als ze een museum instappen of van Feijenoord les krijgen over gezonde voeding en sporten. Het Nationaal Programma Rotterdam-Zuid is een programma met een looptijd van twintig jaar waarvan onderwijs een belangrijk deel uitmaakt. Op 36 basisscholen bieden we in totaal 8.500 kinderen een aanvullend, integraal programma rond extra taal en rekenen, cultuureducatie, voeding, sport en bewegen. Het afgelopen jaar zijn daar, op eigen verzoek, acht middelbare scholen aan toegevoegd. Voor al deze kinderen vergroten we hun leefwereld en we laten ze kennismaken met talenten waarvan ze niet wisten dat ze die hadden. Gaandeweg brengen we verbeteringen aan in het programma en creëren we steeds meer maatwerk. Zo hebben we afgelopen jaar nog iets meer ingezet op taal en rekenen, omdat we merken dat dat veel aandacht vraagt."

Dromen van een ideale stad

Ook uit de bestemming van de NPO-gelden blijkt een hands-on benadering. "Naast het geld dat de onderwijsinstellingen kregen, ontving de gemeente uit het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) 13,2 miljoen euro van het Rijk. Om deze middelen zo slim mogelijk in te zetten, kozen voor de inzet van High Dosage Tutoring, een bewezen effectieve methode waarbij kinderen die dat nodig hebben een op een begeleiding krijgen bij taal en rekenen. Studenten uit het hoger onderwijs, die in coronatijd vaak hun bijbaan waren kwijtgeraakt, werden na het goed doorlopen van de benodigde training aan een basisschoolleerling gekoppeld. Zo konden deze studenten hun huur en studieboeken betalen, werden leerlingen op de basisschool extra ondersteund en hopen we dat de studenten door hun bijbaan warmlopen voor een carrière als leraar." Ook werd geïnvesteerd in het extra ontzorgen van leraren: "We hebben de uren van de sociaalmaatschappelijk werker uitgebreid en een extra wijkmedewerker aangesteld. Zij zorgen ervoor dat de docent weer grotendeels aan lesgeven toekomt."

Ufuk Kähya, 's-Hertogenbosch

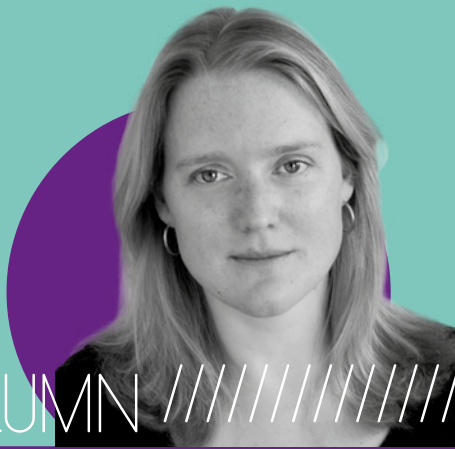
Gevraagd naar zijn ideale stad voor gelijke kansen, is er een cruciale rol weggelegd voor leraren. "In de stad van mijn dromen zouden geen programma's meer nodig zijn om achterstanden weg te werken. Realistischer is het om te dromen van een stad zonder lerarentekort, want alles staat of valt met de leraar voor de klas. Noodgedwongen staan er nu soms onbevoegde, maar wel bekwaame, leraren voor de klas, omdat het alternatief – kinderen naar huis sturen – erger is. Onderwijs is de emancipatiemotor voor kinderen. We hebben in iedere klas goede, bevoegde, enthousiaste leraren nodig die kinderen vertrouwen geven. Dat is het fundament. En als ik dan toch nog even verder mag dromen: een stad waarin alle kinderen uit een wijk bij elkaar in de klas zitten en segregatie niet bestaat."

Van praktijk naar beleid

Beleid maken gaat over mensen en kansengelijkheid heeft vele gezichten. We stellen je daarom graag voor aan Noah, Youssef, en Marieke. Dat doen we in de drie groene kaders die je verspreid in deze Nationale Onderwijskrant vindt. Deze drie jongeren bestaan misschien niet echt, maar er zijn wel vele Noahs, Youssefs en Mariekes in Nederland. Zij laten zien dat je leefomgeving, je thuissituatie en je leraar of school bepalend zijn als het gaat om kansengelijkheid. De artikelen in deze krant dienen ter inspiratie, om niet alleen Marieke of Youssef, maar ook Lisa en Ryan zo goed mogelijk te begeleiden in hun groei en ontwikkeling.

Said Kasmi, Rotterdam

COLUMN

Louise Elffers

Spraakontwarring

Gelijke kansen: daar is niemand tegen. Tegenwoordig heeft vrijwel elke onderwijsinstelling, zowat iedere politieke partij, en elke minister of wethouder van onderwijs het streven naar kansengelijkheid hoog op de agenda staan. Wie het debat over kansengelijkheid bestudeert, ziet dat aan dit begrip in de praktijk echter zeer uiteenlopende interpretaties worden gegeven. Want waaraan lezen we eigenlijk af of er sprake is van gelijke kansen? Waarop moet precies een kans worden gemaakt? En wat of wie moet er dan gelijk zijn? Mogen we ongelijk behandelen om gelijke uitkomsten te realiseren, of staat dat nou juist haaks op het principe van gelijke kansen?

De antwoorden op deze vragen lopen in de praktijk sterk uiteen. Achter het gedeelde streven naar kansengelijkheid gaan soms zelfs tegengestelde denkbbeelden schuil. De Amerikaanse onderwijssocioloog Christopher Jencks zette eens de vele interpretaties op een rijtje die aan het streven naar gelijke kansen worden gegeven. Hij concludeerde: ‘Als kansengelijkheid kan betekenen dat middelen gelijk óf ongelijk verdeeld worden, dat het gepaard kan gaan met ongelijkheden die in het voordeel van de meer bevoorreedden of juist van de meer benadeelden kunnen uitpakken, en dat het relatieve gewicht van deze principes per situatie kan verschillen, dan is het niet verrassend dat de meesten dit ideaal ondersteunen’.

Niet verrassend, inderdaad. En ook zeker geen recept voor een eenduidige aanpak. Toch is het niet gek of onterecht dat er verschillende interpretaties worden gegeven aan het begrip kansengelijkheid. Kansengelijkheid is een veelzijdig ideaal, dat zich niet met één aanpak laat realiseren. Het waarborgen van gelijke kansen stelt verschillende eisen aan verschillende aspecten van het onderwijs. Die eisen sluiten elkaar niet uit, maar kunnen juist gelijktijdig en in samenhang van kracht zijn.

In mijn boek ‘Onderwijs maakt het verschil’ beschrijf ik drie bekende benaderingen van kansengelijkheid, die elk weer andere voorwaarden stellen aan de inrichting van het onderwijs. In het ene geval is een gelijke behandeling nodig, in het andere geval juist niet. Het is daarom essentieel om zo precies mogelijk te zijn over wat je nastreeft wanneer je spreekt over gelijke kansen. Algemene uitgangspunten als ‘iedereen is gelijk’ of ‘ongelijk behandelen voor gelijke kansen’ bieden onvoldoende houvast zolang datgene waarop een kans zou moeten worden gemaakt niet wordt geëxpliciteerd.

Wanneer verschillende benaderingen van kansengelijkheid door elkaar lopen, wordt de vraag wat het onderwijs moet doen of laten om gelijke kansen te bieden onbeantwoordbaar. Deze spraakverwarring draagt bij aan gevoelens van machteloosheid en handelingsverlegenheid in het onderwijs, en soms ook aan een zekere sleetsheid in het debat: kansengelijkheid, daar gáán we weer. Om te kunnen werken aan gelijke kansen voor alle leerlingen in het Nederlandse onderwijs, zullen we daarom allereerst werk moeten maken van de benodigde spraakontwarring.

Louise Elffers
Onderzoeker UvA & HvA, directeur Kenniscentrum Ongelijkheid en auteur van het boek ‘Onderwijs maakt het verschil – kansengelijkheid in het Nederlandse onderwijs’.

Structureel gelijke kansen bevorderen vereist een grondige aanpak

Het Rijswijks Lyceum/Van Vredenburg College is vorig schooljaar begonnen met een nieuw concept voor het bevorderen van kansengelijkheid. Met een integrale aanpak, gestoeld op wetenschappelijk onderzoek, wil de school structureel effect sorteren.

DOOR MARION VAN WEEREN

W e spreken Arno Peters, voorzitter van het College van Bestuur van Stichting VO Haaglanden. Het Rijswijks Lyceum/Van Vredenburg College, kortweg RL/VVC, is een van de tien scholen van dit bestuur. De school biedt voortgezet onderwijs van vmbo-basis tot en met gymnasium. Negentig procent van de jongeren op de school komt uit een armoedeprobleemcumulatiegebied. Dat is een indicator voor een leerlingenpopulatie die extra ondersteuning nodig heeft op het vlak van gelijke kansen.

Het roer moet om
In het schooljaar 2020-2021 is het RL/VVC begonnen met het ontwikkelen van een nieuw concept om op school structureel kansengelijkheid te bevorderen. Afgelopen schooljaar is begonnen met de invoering ervan. Arno Peters: “Scholen zoals het Rijswijks Lyceum/Van Vredenburg College zijn al

Een integrale aanpak voor gelijke kansen met vijf elementen:

- 1 Investeren in docenten voor kwalitatief hoogstaand onderwijs;
- 2 Leerlingen meer begeleiden bij het onderwijsproces;
- 3 De ondersteuningsstructuur ten aanzien van de toegang tot zorg adequaat regelen;
- 4 Ouders intensiever betrekken;
- 5 Zorgen voor horizonverbreding en empowerment.

jarenlang bezig met het bestrijden van achterstanden en werken aan gelijke kansen. Tal van subsidietrajecten hebben de revue gepasseerd, maar subsidies houden op en dus zijn het incidentele interventies. Tegelijkertijd nemen maatschappelijke uitdagingen die afleiden van het leren toe. De scholen zijn daardoor nauwelijks nog in staat

Arno Peters

om achterstanden, vaak op het gebied van taal, in te halen. Daardoor staan ze voor een *mission impossible* wat betreft de eisen die gesteld worden en wat ze realistisch kunnen bewerkstelligen. Een extra dimensie vormt bovendien het lerarentekort, dat op deze scholen vaak het nijpendst is.”

De conclusie was dat het roer om moest: van incidentele interventies naar een integrale aanpak, gestoeld op wetenschappelijk onderzoek van met name Inge de Wolf. Die aanpak bestaat uit vijf elementen.

Kwestie van maatwerk

De praktische en organisatorische invulling van de aanpak is een kwestie van maatwerk, zo vertelt Arno Peters. “Bij het investeren in docenten, het eerste en allerbelangrijkste element, doen we iets dat contrair is aan het lerarentekort. We hebben de docentenlestaak teruggebracht van 25 uur naar 20 uur. Daardoor komt er tijd vrij om te besteden aan de begeleiding van leerlingen bij het onderwijsproces, het tweede element van de aanpak. Deze interventies zijn het efficiëntst en het effectiefst als ze door eigen docenten worden gedaan, zo blijkt uit de menukaart van het NPO (Nationaal Programma Onderwijs). Daarnaast besteden we de tijd die vrijkomt aan individuele en teamprofessionalisering. Met iedere docent gaan we een persoonlijk arrangement afspreken. Daarin leggen we de relatie tussen hun eigen ontwikkeling en het vergroten van kansengelijkheid voor leerlingen.”

De ondersteuningsstructuur op het vlak van zorg is, alleen al gezien de bekende wachtlijsten, een vraagstuk op zich. “We willen een zorgstructuur bouwen rondom de school. Bij jongeren kunnen grote problemen spelen waarvoor op school niet de benodigde expertise aanwezig is. Daarom zijn we bezig om met de betrokken gemeentes en een aantal zorgaanbieders te komen tot een pilot, waarin we de tijdige inzet van de juiste expertise regelen. Zo kunnen we duidelijk en gericht werken aan directe ondersteuning van de leerlingen die zorg nodig hebben.”

Ouders betrekken

“Op onderwijskundig vlak richten we ons op gepersonaliseerd leren. We willen een op de leerling toegesneden onderwijsaanbod realiseren. Dat doen we door onze leerlingen mogelijkheden te bieden om doelgericht te werken aan verbetering van hun resultaten. Ze kunnen kiezen uit algemene ondersteuning zoals huiswerkbegeleiding of specifieke ondersteuning voor bepaalde vakken. We doen dit nu voor het tweede jaar en nemen nog vier jaar de tijd om het uit te ontwikkelen.” Ook het intensiever betrekken van ouders, het vierde element, is nog in ontwikkeling. “We zijn er nog niet helemaal uit hoe we de ouders periodiek allemaal op school kunnen ontvangen. Om verdieping aan

“We geloven in deze aanpak en laten hem wetenschappelijk monitoren”

te brengen in het contact willen we nieuwe paden inslaan, zoals het intensief betrekken van ouders bij het leerproces van hun eigen kind met Mentor, Ouder, Leerlinggesprekken (MOL).”

Rijke Schooldag

Het laatste element, horizonverbreding en empowerment, komt dichtbij wat we ook wel de Rijke Schooldag noemen. Arno Peters: “Het behelst alleen meer dan extra aanbod creëren. Op het RL/VVC hebben we ons laten inspireren door het Duitse model van de *Ganztagsschule* uit Nordrhein-Westfalen en andere deelstaten. We willen een schooldag bieden die loopt van acht uur ’s ochtends tot acht uur ’s avonds, met een programma waarin onderwijs, sport, cultuur en andere activiteiten elkaar gedurende de dag afwisselen. Het is passen en meten om dat, in combinatie met gepersonaliseerd leren, tot een organisatorisch werkbaar model te maken. Bovendien moet het programma zo aantrekkelijk zijn dat het uitnodigt om eraan deel te nemen. Al doende ontdekken we wat wel en niet kan. We geloven in deze aanpak en laten hem wetenschappelijk monitoren. Daar trekken we zeker tien jaar voor uit, zodat we ook cohorten kunnen volgen.”

Investering

Aan de doorgevoerde interventies hangt een prijskaartje. De loonkosten stijgen alleen al met twintig procent. Een weloverwogen investering: “Wij denken dat dit concept meer gaat betekenen voor kansengelijkheid dan iedere keer een ander project de school binnendragen. We denken minstens tien jaar nodig te hebben om effecten te kunnen zien. Onze aanpak wordt wetenschappelijk gemonitord. Als het werkt, benadrukt dat de noodzaak om scholen in de frontlinie van de samenleving op een andere manier te faciliteren. Dan is het een extra reden om gedifferentieerd naar het onderwijsveld te kijken.”

COLUMN

Dennis Wiersma

Samen een nog groter verschil maken

‘Jij kan worden, worden wat je wil, waarmee maak jij het verschil?’ Dit nummer van Kinderen voor Kinderen is een hit in ons huis. Mijn 4-jarige dochter wil het regelmatig luisteren. De tekst zat na een tijdje ook in mijn hoofd. Vooral de zin ‘Wat vind je leuk en wat is jouw talent?’ bleef hangen.

Want zo makkelijk is het antwoord op deze vraag niet. Of je nou zes of zestien jaar bent. Gelukkig bieden leraren een helpende hand. Zij zetten zich dagelijks in voor hun leerlingen door ze onder meer goed te leren lezen, schrijven en rekenen. Of door jongeren in hun middelbare schooltijd bijvoorbeeld biologie, Nederlands of techniek bij te brengen. Maar dat is uiteraard niet het enige. Je ziet als docent ook wat je leerlingen kunnen, en helpt ze om zich optimaal te ontwikkelen.

Ook buiten de schoolmuren gaat die ontwikkeling verder. Denk aan een ouder die je helpt bij het maken van je huiswerk. Dat je naar muziek- of zwemles kunt of in het weekend naar het museum. Dat je een dag meeloopt met je oom die computers programmeert en jij zo ontdekt wat je later wilt worden. Dat klinkt voor veel jongeren misschien als de normaalste zaak van de wereld, maar dat is het niet voor iedereen. Terwijl zo’n extra steuntje in de rug je juist kan helpen om je ook buiten school verder te ontwikkelen en het beste uit jezelf te halen.

Elk kind verdient dezelfde kansen. Om dat voor elkaar te krijgen, moet allereerst de basis op orde zijn. Je moet goed kunnen lezen, schrijven en rekenen. Daar komt bij dat je op én rondom school voldoende kansen moet krijgen om jezelf te ontwikkelen. Om je horizon te verbreden.

We kijken daarom hoe we het beste zo’n verrijkte school en omgeving vorm kunnen geven. Dat doen we door samen te werken met basis- en middelbare scholen die al geruime tijd de handen ineenslaan met gemeenten en lokale partijen om een verrijkte schooldag aan te bieden. Zij organiseren van alles: van huiswerkbegeleiding tot praktijk- en muziekles. Ik ga met tientallen van deze voorlopers de komende drie jaar verkennen wat het beste werkt op hun eigen school en in hun wijk.

Dat is belangrijk om te weten. Met die kennis creëren we een omgeving waar je je als leerling je optimaal kunt ontwikkelen. Waar je wordt gestimuleerd en geprikkeld. Waar je nog meer kansen krijgt om te laten zien wat je in huis hebt. En waardoor we zoveel mogelijk leerlingen helpen bij het vinden van een antwoord op de vraag ‘Wat vind je leuk en wat is jouw talent?’ Zo maken wij samen een nog groter verschil.

Dennis Wiersma
Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs

ONDERWIJS VAN MORGEN

Een initiatief van Malmberg

Onderwijs van Morgen is hét onderwijsplatform voor iedereen met hart voor het onderwijs

Lees dagelijks nieuws uit het onderwijs, verdiepende artikelen, tips en verhalen van experts zoals jij. Zoek je ondersteunend lesmateriaal om jouw lessen aan te vullen met inspirerende en actuele thema's? Kijk dan bij de actuele lessen voor het voortgezet onderwijs en mbo.

Deze lessen zijn gratis en voor iedereen toegankelijk. Het zijn onder andere lesopeners, vaak voorzien van een video, met maatschappelijk relevante thema's. Deze lessen zijn direct in te zetten in jouw les. Ook voor het basisonderwijs kun je leuke lessuggesties en aanvullend lesmateriaal vinden voor jouw methode. Laat je inspireren!

Begin vandaag met het onderwijs van morgen!

ga naar: onderwijsvanmorgen.nl

@onderwijsvanmorgen

@onderwijsvanmorgen

@onderwijsvanmorgen

@onderwijs

Kansengelijkheid in een krimpregio

De regio Zeeuws-Vlaanderen heeft de afgelopen jaren te maken gehad met een terugloop in het aantal leerlingen. Dit is in 2017 tot zijn hoogtepunt gekomen, waarbij drie van de vier VO-scholen bijna kopje onder gingen. Hiermee dreigde een vorm van regionale kansenongelijkheid. Steven van Nispen, lid college van bestuur VO Zeeuws-Vlaanderen, vertelt hoe Zeeuws-Vlaanderen hiermee is omgegaan.

DOOR MARIKE PEETERS

De regio Zeeuws-Vlaanderen grenst aan België en de Westerschelde en heeft een krachtige, bloeiende economie met veel werkgelegenheid en een gunstig vestigingsklimaat. Het oppervlak van de regio kun je vergelijken met de afstand tussen Amsterdam en Rotterdam. De kenmerken van de regio zijn daarentegen niet vergelijkbaar met de Randstad. In heel Zeeuws-Vlaanderen zijn er maar drie brede scholen. En door een lage bevolkingsdichtheid én een sterke ontgroening heeft de regio te maken gehad met een terugloop in het aantal leerlingen. "Afstand is echt een grote factor in ons gebied. Door de dunbevolktheid in de regio is er beperkt openbaar vervoer aanwezig. Je kunt je voorstellen dat je met ongelijke kansen voor kinderen te maken hebt, als je meer dan 30 kilometer moet fietsen om onderwijs te krijgen. Om de sluiting van de scholen te voorkomen heeft het schoolbestuur met steun van de rijksoverheid, de provincie en de gemeenten Sluis, Terneuzen en Hulst een transitieplan 2018-2022 opgesteld. Het belangrijkste doel is zorgen dat er in de regio een breed aanbod blijft van kwalitatief, hoogwaardig voortgezet onderwijs. En dat dit onderwijs in de volle breedte (vmbo basis t/m gymnasium) bereikbaar blijft voor alle leerlingen in de regio."

Fusie en aanbod

Allereerst zijn twee scholen in Terneuzen gefuseerd tot het Lodewijk College. "In een markt met schaarste moet je niet gaan concurreren met elkaar. Juist door de samenwerking op te zoeken en te fuseren zijn er nieuwe kansen in de regio ontstaan." Zeeuws-Vlaanderen biedt onderwijs op drie brede scholengemeenschappen - het

Lodewijk College in Terneuzen, het Zwin College in Oostburg en het Reynaertcollege in Hulst. Twee scholen hebben minder dan 1.200 leerlingen. "Een breed aanbod aan onderwijs is onder die arbitraire grens lastig om overeind te houden. Denk maar eens aan vakken zoals Grieks, Latijn, Spaans, Wiskunde D, kunstvakken of keuze in sectoren in het vmbo. Toch is het ons, mede door het transitieplan, gelukt. Want je wilt leerlingen dezelfde gelijke kansen bieden als leerlingen in steden zoals Apeldoorn, Leiden of Utrecht."

Bestuur en samenwerking

De vier schoolbesturen zijn gefuseerd en teruggebracht naar één schoolbestuur: VO Zeeuws-Vlaanderen. Naast de drie brede scholen valt Praktijkschool Hulst ook onder het schoolbestuur. "Uniek in onze regio is de samenwerking met andere sectoren: kinderopvang, basisonderwijs, voortgezet onderwijs, mbo, hbo, gemeenten en bedrijfsleven. De ontstane urgentie in 2017 heeft alle partijen gestimuleerd om bij elkaar te komen. Juist door de intensieve samenwerkingen hebben wij krachten en geldstromen gebundeld en daarmee goede, kwalitatieve voorzieningen overeind gehouden of opgezet. Ik ben trots op die brede samenwerking. Iedereen neemt het initiatief om de regio nog mooier te maken! En daar draait het hele transitieplan ook om: de leefbaarheid van de regio en goed, bereikbaar onderwijs voor de leerlingen."

Nieuw onderwijsmodel

"Op alle scholen hebben wij een nieuw Zeeuws-Vlaams onderwijsmodel geïmplementeerd. Daarmee is er eenheid op onderwijsconcept en kan het onderwijs kwalitatief sterk én meer doelmatig ingericht worden. Binnen het nieuwe kader geven de scholen zelf kleur en invulling aan hun eigen identiteit. Op het Reynaertcollege heten

keuzewerktijdduren bijvoorbeeld FIX en FOX-uren (referentie naar Van den vos Reynaerde), op het Lodewijk College heten ze juist satellieturen (referentie naar Lodewijk van den Berg, de eerste in Nederland geboren astronaut) en op het Zwin College wordt het unieke vak ZWIN! gegeven, zodat leerlingen zelf kunnen ontdekken waar ze goed in zijn."

De toekomst

"In de afgelopen 4 jaar is er door verschillende partijen en instanties geld beschikbaar gesteld en zijn verschillende rigoureuze hervormingen doorgevoerd. En met effect! De leerlingendaling stagneert. De gelijke kansen in het onderwijs, de nabijheid van onderwijs en het feit dat leerlingen iets te kiezen hebben, maakt dat het transitieplan dit jaar effectief is afgerond. Veel schoolgebouwen zijn wel nog gedateerd of zijn verspreid over meerdere locaties in één kern. Om het reizen voor leerlingen en leraren tijdens lesuren te voorkomen of te beperken werkt het VO-bestuur naar het bijeenbrengen van de locaties op een nieuwbouwcampus. Ook willen wij onze samenwerkingen op het gebied van sport en cultuur verder uitbreiden."

Hoe komen deze samenwerkingen tot uiting?

Techniekonderwijs

Het Centrum voor Toptechniek (CTT) illustreert de kracht van de samenwerking: één regionaal programma op alle scholen binnen een unieke vakmanschapsroute met daarin een rijk palet aan techniekprogramma's dat samen met het mbo aangeboden wordt in een modern geoutilleerd centrum.

Zorg en welzijn

Eenzelfde samenwerking is opgezocht tussen VO-scholen, mbo, hbo en zorginstellingen om in een gedeelde voorziening de doorstroom van leerlingen naar studenten naar werknemers in de zorg te bewerkstelligen.

Speciaal onderwijs

Op elke VO-school wordt een aanbod gecreëerd waar leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte kunnen profiteren van zowel de expertise van het speciaal onderwijs, als van het brede aanbod en faciliteiten van het voortgezet onderwijs, waardoor alle leerlingen gelijke kansen hebben om zich optimaal te kunnen ontwikkelen.

Extended classroom

Om bepaalde kleine vakken overeind te houden, worden deze aangeboden in een virtueel klaslokaal. Op drie locaties worden klassen digitaal met elkaar verbonden, waarbij er één docent voor de klas staat.

Gezondheid verbeteren door drempels te verlagen

De thuissituatie is bepalend voor de kansen die een kind heeft. Met name de sociaal-economische status van de ouders en de manier waarop wordt omgegaan met gezondheid spelen een grote rol.

DOOR ROBBERT ALMEKINDERS

Waarom, en op welke manier, hangen gezondheid en kansengelijkheid samen? We legden deze vraag voor aan Jordy Clemens; wethouder Integraal Jeugdbeleid, Onderwijs, Cultureel Erfgoed en Duurzaamheid van Gemeente Heerlen.

Gezondheid, armoede en kansengelijkheid: wat is de link?

“Problemen die we tegenkomen in gezinnen rondom (op)voeding hebben een link met armoede. Heel veel problemen als ongezonde voeding, drugs- en alcoholgebruik en kindermishandeling komen vaker voor bij gezinnen met een lage sociaal-economische status. Niet omdat deze mensen van nature meer aanleg hiervoor hebben, maar wel omdat zij heel veel stress ervaren om het einde van de week of de maand te halen. Armoede geeft een hoge mate van stress, wat zorgt voor onwenselijk gedrag. Daarnaast zorgt armoede er ook voor dat ouders de sportclub van hun kind niet kunnen betalen, of het bezoeken van een theater of museum niet mogelijk is. Hierdoor missen misschien die kinderen ook de kans om iets wat heel bijzonder voor ze is te ontdekken.”

Zijn er indicatoren waaraan je kunt aflezen of een kind gezond leeft?

“Je kunt uiteraard niet altijd aan de buitenkant zien of een kind gezond of ongezond is, in armoede leeft of niet. Het begint vaak vanuit een signalering vanuit school. Bijvoorbeeld aan de hand van de voeding die kinderen meenemen naar school of de zorg die ze gebruiken. Kinderen die in armoede leven gaan bijvoorbeeld minder vaak naar de tandarts, uit angst voor hoge rekeningen. In sommige buurten gaan kinderen zelfs nooit naar de tandarts. Met een beetje pech kun je over een aantal jaren aan een gebit aflezen of kinderen in een arm of rijk gezin zijn opgevoed.”

Wat doen jullie als gemeente hieraan?

“In Heerlen zijn er een aantal initiatieven om kinderen wel gebruik te laten maken van goede mondzorg. We gaan een samenwerking aan met scholen in Heerlen, zorgverzekeraar CZ en de tandarts uit de regio. Als kinderen niet naar de tandarts kunnen, dan komt de tandarts naar de kinderen toe. Dit jaar starten wij met de ‘mondzorgcoach’ op scholen. Dit is een professional op het consultatiebureau die een controle doet op het gebit van kleine kinderen en eventueel doorverwijst naar een tandarts. Ook geeft deze coach adviezen en tips aan ouders. Daarnaast verwachten we komend schooljaar te starten met een kindertandarts die actief wordt op scholen. Op die manier maak je de drempel steeds lager en voorkom je dat kinderen niet naar de tandarts kunnen. Preventie is beter dan genezen in dit geval.”

Kun je ook op andere gebieden preventie toepassen?

“Uit onderzoeken blijkt dat de eerste duizend dagen van het bestaan, vanaf het moment dat de moeder zwanger raakt tot de tweede verjaardag van een

kind, cruciaal zijn voor het verdere leven. Daarom heeft het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport het programma ‘Kansrijke Start’ opgezet om te zorgen dat die eerste duizend dagen voor zoveel mogelijk kinderen er zo positief mogelijk uitzien. Maar daar moet je dus heel vroeg bij zijn.”

“Dat begint eigenlijk al bij het moment dat ouders een besluit nemen of ze een kind willen. In de gemeente Heerlen voeren wij voor een zwangerschap al het gesprek of ouders er klaar voor zijn, of dit het juiste moment is voor het opvoeden van een baby of dat er eerst misschien iets moet veranderen in de gezinssituatie. Zo kan het zijn dat er bepaalde gedragspatronen aanwezig zijn waarbij het aan te raden is om die aan te passen. We zien dat er bijvoorbeeld een eetpatroon gaande is dat verbetering kan gebruiken, of het gebruik van middelen als alcohol, drugs en roken. We gaan vervolgens het gesprek aan of die niet eerst opgelost kunnen worden voordat ze kunnen beginnen aan een gezonde zwangerschap. Zo kunnen we gezinnen helpen een gezonde start te maken.”

Wordt er gebruik gemaakt van dit soort voorzieningen?

Er is veel hulp en ondersteuning beschikbaar, maar onvoldoende mensen maken gebruik van de hulp waar ze recht op hebben. Dat is misschien omdat veel mensen niet van deze projecten afweten, maar het kan ook komen omdat ze een bepaalde drempel

zien. Daarom zetten wij ook in op verlengde kraamhulp. Dat betekent dat gezinnen in kwetsbare posities langer gebruik kunnen maken van kraamhulp. Kraamhulp wordt gezien als een laagdrempelige manier van zorg. Mensen zijn minder bang voor de kraamverzorgster dan voor de tandarts of dokter. Via de vertrouwensband die met zo’n kraamverzorgster ontstaat, kan eventueel andere hulp voor een gezin worden georganiseerd. De kraamhulp heeft in dezen ook een signalerende functie.”

Ieder Talent Telt

De Gelijke Kansen Alliantie heeft een eigen podcastserie! In de podcastserie ‘Ieder Talent Telt’ keert podcastmaker Allard Amelink het vraagstuk rondom kansengelijkheid binnenstebuiten. Wat is kansengelijkheid en waar, waarom en hoe ontstaat die? En nog belangrijker: wat kan eraan gedaan worden? In de tweede aflevering ‘De basis op orde’ vertelt wethouder Jordy Clemens wat de verbinding tussen gezondheid en kansengelijkheid is. Daarnaast komen ook andere verschillende onderwijsprofessionals aan het woord. Ieder Talent Telt is te beluisteren via Spotify of Apple Podcasts. Meer informatie is te vinden via www.gelijke-kansen.nl/podcast.

"Kansrijk opgroeien gaat over ongelijk behandelen"

Op basisschool Manjefiek in de Maastrichtse wijk Malberg is gezonde voeding een centraal onderdeel van het bieden van gelijke kansen. Samen met de brugfunctionaris ontstaat zo een stabiele basis die de leerlingen in staat stelt zich te ontwikkelen.

DOOR MARION VAN WEEREN

Yvonne Stegen

Basisschool Manjefiek ligt in de wijk Malberg in Maastricht. Een naoorlogse wijk, gebouwd om mensen naar de rand van Maastricht te verplaatsen omdat de binnenstad waar ze woonden gesaneerd werd. In deze nieuwe wijk werden mensen bijeengebracht uit de armere economische lagen van de stad. Het effect daarvan is nog steeds zichtbaar op basisschool Manjefiek. Op een schaal van 20 tot 40 heeft Manjefiek een schoolgewicht van 35. Slechts negentien procent van de leerlingen – ongeveer het landelijk gemiddelde – heeft een niet-westerse achtergrond. "Dat is best bijzonder, omdat op de meeste scholen met een vergelijkbaar schoolgewicht de verhouding boven het landelijk gemiddelde ligt," zo vertelt Yvonne Stegen. "Dertig procent van onze kinderen komt uit eenoudergezinnen en tachtig procent van onze gezinnen heeft een laag inkomen."

Brugfunctionaris

De school is onderdeel van een kindcentrum en is gevestigd in het Centre Manjefiek Malberg, dat sinds tien jaar ook onderdak biedt aan een peuterspeelzaal, kinderopvang, welzijnsstichting, het gemeenschapshuis en een organisatie voor psychische hulp. In het Manjefiek Kindcentrum gaat men om het kind heen staan. Ook de school is duidelijk meer dan alleen een plek voor onderwijs. Het is een plek van vertrouwen, juist ook voor ouders. Yvonne Stegen: "Toen ik hier begon als directeur viel me op dat ik elke dag vragen van ouders kreeg over hun eigen problematieken. Dan zat ik daar en dacht ik, jeetje ja, hier ben ik helemaal niet voor opgeleid. Het leidde ertoe dat ze met de gemeente Maastricht en

jeugdzorgaanbieder XONAR besloot tot de aanstelling van een zogenaamde brugfunctionaris¹, zoals ze die had gezien in de documentaire 'Je mag altijd bij me komen'².

"De brugfunctionaris is een hulpverlener die 'als juf' op school aanwezig is en de brug slaat tussen thuis en school. Ze is een tolk, vertaler, bemiddelaar. Zij gaat niet over onderwijs, maar wel over hoe het met de kinderen gaat. Ze houdt zich bezig met vragen zoals 'wat is ervoor nodig om wel op tijd te zijn' of 'hoe krijg je de juiste hulp'. Door de brugfunctionaris heb ik meer tijd voor de focus op het onderwijs."

Wat voeding doet

Bij de focus op onderwijs hoort op basisschool Manjefiek ook aandacht voor gezonde voeding. In Malberg is in veel gezinnen voeding een belangrijk, maar lastig thema. In de podcast Ieder Talent Telt van de Gelijke Kansen Alliantie vertelt hoogleraar Neuropsychologie Jelle Jolles over het verband tussen voeding en het creëren van de basisvoorwaarden om te kunnen leren. Hij zegt: "Slechte voeding, eenzijdige voeding, te weinig voeding is een symbool van het feit dat er net te weinig interactie is tussen ouders en kinderen. Ten tweede is er een directe relatie. Voeding die te veel suiker bevat, te veel verzadigde vetten, is slecht voor de ontwikkeling van het lichaam. Dat is een risicofactor voor obesitas, maar die suikers zorgen er ook voor dat je ongeconcentreerder wordt." Gezonde voeding zorgt voor een gelijkmatige toevoer van suiker naar de hersenen in plaats van de suikerpieken en -dalen die horen bij het eten van zogenaamde snelle suikers. Een extra probleem is echter dat gezonde voeding

vanwege de hogere prijs niet voor ieder kind toegankelijk is. Basisschool Manjefiek wil ook op het vlak van gezonde leefstijl, inclusief voeding, de basis van haar leerlingen verder op orde brengen.

De school doet daarvoor mee aan het programma 'Gezonde basisschool van de toekomst', waarin sport en bewegen, voeding en talentontwikkeling samenkomen. Sport en bewegen is samen met de gemeente opgepakt in het programma 'Kindcentrum in beweging'. Yvonne Stegen: "Is een stukje peperkoek wel of niet gezond? Over gezonde voeding lopen de meningen nogal uiteen. Dat geldt voor het team en voor ouders. Ouders zijn soms trouwens ook niet bij machte om helemaal helder te hebben wat gezonde voeding is. Los daarvan is het gewoon verschrikkelijk duur."

Staatje omdenken

Een voorbeeld van het beleid rond gezond eten is de keuze om de traktaties bij verjaardagen af te schaffen, omdat het vaak tot ongezonde keuzes leidde. De ongezonde voeding werd vervangen door cadeautje, maar daarbij werden al snel de inkomensverschillen tussen ouders zichtbaar. Het was de aanleiding voor een staatje omdenken: nu krijgt het jarige kind een cadeautje van de klas.

Yvonne Stegen: "Tijdens de intake vertellen we ouders duidelijk dat we gezond eten, wat we daarbij verwachten en hoe we daarmee omgaan. Hoewel ouders bewust voor deze school kiezen, hebben ze er bij vlaggen toch last van dat we gezond eten. Daarom bieden we in het nieuwe schooljaar als school de lunch aan en gaan we lessen geven in onze nieuwe keuken. Ook wordt dit najaar ons kale plein omgetoverd tot een soort beweegfeest. Dan gaan we meteen vergroenen met fruitbomen en fruitstruiken. Zo laten we de puzzelstukjes van alles wat we doen in elkaar vallen."

Kansrijk opgroeien

"Kansrijk opgroeien gaat uiteindelijk over zorgen dat je kinderen ongelijk behandelt. Willen ze aan het einde van de streep gelijke kansen hebben, dan moet je hier iets anders bieden dan op plekken waar dansles, piano en hockey vanzelfsprekend zijn. Wij kunnen dat voor hen organiseren. Daarmee behandel je kinderen heel ongelijk vergeleken bij de rest van de stad, maar geef je ze meer kansen om te zien welke perspectieven er zijn, welke talenten ze hebben en wat een gezonde leefstijl is."

"Is een stukje peperkoek wel of niet gezond?"

¹ Op pagina 11 lees je meer over de brugfunctionaris in Groningen.

² De film 'Je mag altijd bij me komen' ging in 2017 in première in de Nationale Onderwijsweek, in zowel filmhuizen als op televisie, waar hij werd uitgezonden door KRO-NCRV. De film is nog altijd te bekijken op 2Doc: www.2doc.nl.

IEDER KIND MET EEN
VRIJ HOOFD NAAR SCHOOL,
DANKZIJ JOU!

**WE GAAN
WEER BIJNA
KNALLEN!**

KINDERPOSTZEGELACTIE 2022

Zet in je agenda:
28 september t/m 5 oktober

GEEF KINDEREN WIND MEE

Op woensdag 28 september is het zo ver. Dan gaat de allerleukste activiteit van het jaar van start: de Kinderpostzegelactie 2022. Jouw groep doet toch ook mee? De opbrengst is bestemd voor kinderen die zó veel aan hun hoofd hebben dat ze vastlopen op school. Ze hebben bijvoorbeeld problemen thuis of iets naars meegemaakt. Kinderpostzegels geeft deze kinderen 'wind mee' en zorgt dat ze weer met een vrij hoofd naar school kunnen.

MEER WETEN? KIJK OP
WWW.ACTIEKPZ.NL

Gratis lesmateriaal aansluitend bij jouw lesboek

- Toegang tot duizenden quizzen en woordenlijsten
- Aangesloten op bekende lesmethoden, geordend op hoofdstuk en paragraaf
- Gratis voor jou én je leerlingen

Ga naar
wrts.nl/docenten

Een dag uit het leven van een brugfunctionaris

Sharon Lawson is brugfunctionaris in Groningen. Met haar werk op openbare basisschool de Pendinghe probeert zij gelijke kansen te bevorderen. En dat is niet altijd eenvoudig. “Maar wel héél leuk,” vult Sharon aan.

DOOR NIKKI BIJHOUWER

Sharon is al jarenlang een vast gezicht op de Pendinghe. Na een carrière van 16 jaar voor de klas, is ze sinds 10 jaar brugfunctionaris. Zij slaat de brug tussen school, thuis, de wijk en ondersteunende instanties. Het is een Belgische vinding. Voormalig bestuurder van de school Marielle Reneman kwam met ‘brugpersonen’ in aanraking tijdens een uitwisseling in Brugge. Ze was diep onder de indruk van de effecten en besloot dat er een pilot zou komen op de scholen waar zij leiding aan gaf. Basisscholen in zwakke wijken zouden voor drie jaar geld krijgen om een brugfunctionaris in dienst te nemen. Sharon: “Inmiddels zijn we tien jaar verder en heb ik collega’s door heel Groningen. De pilot was dus succesvol.”

7:45 Koffie

Iedere schooldag begint met koffie. Het hele team bespreekt de dag. Sharon: “De leerkrachten zijn belangrijk voor mij, zij geven me de signalen uit de groepen en vragen me om bepaalde ouders even aan te spreken.”

Het is bijna niet mogelijk om een gemiddelde dag uit het leven van een brugfunctionaris te omschrijven. Sharon: “Ik ben vijf dagen per week op school en iedere dag is anders. De ene dag ga ik op huisbezoek, de andere dag heb ik een overleg met Veilig Thuis en de dag daarna ben ik vooral aanvragen aan het regelen voor ouders.” De gemene deler van alles wat Sharon doet, is om de gezinnen in ‘haar’ wijken Selwerd, Paddepoel en Tuinwijk de kansen te geven die voor hen niet zo vanzelfsprekend zijn.

8:15 Het plein op

Sharon vindt het belangrijk om toegankelijk te zijn. Daarom staat ze om 8:15 op het schoolplein om alle kinderen en ouders welkom te heten. Sharon: “Op het plein heb ik vaak de beste gesprekken. En als de school begonnen is, loopt er vaak een ouder mee met wie ik meteen even om tafel moet. Veel van deze ouders koesteren wantrouwen tegenover hulpinstanties, maar ik ben ‘gewoon juf Sharon’ en daardoor vragen ze mij wel om hulp.”

9:30 Geklop op het raam

Er klopt een moeder aan. Ze heeft post gekregen van de deurwaarder, maar de brief is ingewikkeld en ze weet niet goed wat ze moet doen. Sharon helpt haar met ontcijferen en zorgt dat ze in termijnen kan betalen. Sharon: “Het is soms lastig uit te leggen dat dat ook bij mijn werk hoort. Maar geldzorgen kunnen zo’n stempel drukken op een gezin: ouders zijn gestrest en geïrriteerd en dat heeft weer invloed op de opvoeding van de kinderen. Daarom zijn ouders ook voor dit soort dingen welkom bij mij.”

Inmiddels zijn er 21 brugfunctionarissen in Groningen. Ze staan in nauw contact met elkaar: er is zes keer per jaar een intervisiebijeenkomst en de functionarissen spreken elkaar dagelijks in de Whatsapp-groep. Sharon: “Iedere brugfuncti-

“Ik ben vijf dagen per week op school en iedere dag is anders.”

Sharon Lawson (rechts)

onaris heeft ook een maatje, iemand om mee te sparren en soms even te ventileren. Want je komt ook heftige dingen tegen, zoals verwaarlozing en mishandeling.”

10:00 Spelletjes-o-theek

Sharon: “Spelletjes hebben veel van onze ouders nooit meegekregen. En dus krijgen hun kinderen dat ook niet mee. Daarom heb ik sinds vorig schooljaar een spelletjes-o-theek: met een groepje ouders leren we een spel, bijvoorbeeld Memory, en daarna mogen ze het lenen om samen te spelen. Zo ontdekken ze hoe leuk het is om iets met hun kind te doen. En ondertussen hebben we vaak heel goede gesprekken.”

11:30 Op fietsenjacht

Een jongetje in groep 3 komt altijd te laat. Vervelend voor de leerkracht en groep, maar ook voor het kind zelf. De reden? Hij moet altijd lopend naar school. Sharon regelt een fiets.

De brugfunctionaris neemt veel zorgen en regelwerk uit handen van de leerkrachten, zodat zij zich zoveel mogelijk op het leren kunnen richten. Sharon: “Ik ben er niet alleen voor de ouders, maar ook ter ondersteuning van ons team. Zo hoeven ze bijvoorbeeld niet zelf achter een fiets aan, maar ook lastige gesprekken met ouders doen we altijd samen. En ik ben er ook om te sparren. Dat wordt erg gewaardeerd.”

13:00 Overleg met het wijkteam

De brugfunctionaris werkt nauw samen met het wijkteam. Soms gaat een overleg over een

specifiek gezin, andere keren is het een grootrisico-overleg met het wijkteam, jeugdwerkers en de wijkagent.

14:30 Posten bij de Aldi

Hoe Sharon ook haar best doet, sommige ouders zijn de school niet in te krijgen. Sharon: “Bij de Aldi krijg ik dan toch de kans om even een gesprekje met de moeders te voeren. Deze groep ga ik niet bereiken met flyers en nieuwsbrieven, die moet ik spreken om ze op bepaalde zaken te wijzen.”

De ouderbetrokkenheid blijft een lastig punt. Ouders komen vaker de school in en sinds corona is er meer contact tussen leerkrachten en ouders. Of dat de gelijke kansen bevordert? Sharon: “Op micro-niveau bevorderen we de gelijke kansen, maar de wijk zit kinderen vaak tegen. Dan gaat het op de basisschool goed, maar glijden ze daarna alsnog af.”

Om niet te somber te worden, heeft de school een Wall of Fame, met portretten van oud-leerlingen die afstuderen, masters halen en boeken uitbrengen. Sharon: “Dan weten we weer waarom we met dit team zo hard werken om ze een goede start te geven.”

15:50 Regelwerk

Er ligt nog een stapel regelwerk en aanvragen voor tegemoetkomingen te wachten. Die handelt Sharon af en dan sluit ze de computer af. Morgen weer een nieuwe dag!

Op zoek naar een nieuwe uitdaging?

Ga naar meesterbaan.nl voor:

- ✓ De meeste onderwijsvacatures
- ✓ Benaderd worden door scholen via CV-search
- ✓ Vele interessante opleidingen en cursussen

 Scan mij

MeesterBaan

"Pas als je iets kent, kun je erover dromen"

47 locaties. 1400 kinderen. 200 betrokken medewerkers, vrijwilligers en gastdocenten.

Oprichter Abdelhamid Idrissi slaagt er als geen ander in met Studiezalen werelden samen te brengen, impact te maken en duurzaam positieve perspectieven te bieden.

DOOR JESSICA VLASTUIN

Wat begon met één locatie en één kind is inmiddels een beproefde succesformule in Amsterdam en Zaandam. Met Studiezalen bieden Abdelhamid Idrissi en zijn collega's laagdrempelig toegang tot mogelijkheden voor extra onderwijs. De locaties van Studiezalen bevinden zich in de meest kwetsbare wijken van Amsterdam en op scholen in Zaandam, waar thema's als taal- en ontwikkelingsachterstanden, uitval, armoede, sociale inactiviteit en sociale uitsluiting bestaan. Daar waar Studiezalen zich in 2010 nog richtte op kinderen en jongeren uit de bovenbouw van het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs, biedt de organisatie nu ook onderdak aan studenten, vaders en moeders.

Impact verdiepen

Abdelhamid wil de impact van Studiezalen verdiepen door ouders meer te betrekken en ondersteunen: "Anders blijft het bij brandjes blussen. Als het thuis niet goed gaat, gaat het bij het kind ook niet goed. De thuisbasis moet op orde zijn." Ook studenten, waaronder broers en zussen van de kinderen die Studiezalen bezoeken of bezocht hebben, vinden bij Studiezalen een plek waar ze kunnen studeren en waar rust en ruimte geboden worden. Abdelhamid: "Afgelopen jaar hebben we 3000 studenten bereikt, waarvan 700 op vaste basis. Studiezalen is voor hen een plek om aan hun netwerk te bouwen en we empoweren deze jongeren om lifecoach te worden binnen Studiezalen en een voorbeeld te zijn voor de jongere kinderen."

Stress voor het leven

Iedere dag krijgen medewerkers van Studiezalen te maken met de zorgen die leven in de thuissituatie van kinderen en hun ouders. Abdelhamid: "Een vader van een van de kinderen heeft drie maanden lang de huur niet betaald. Bewust, zodat het gezin samen op vakantie kan. Tien jaar lang zijn ze niet weggeweest. Die ongelijkheid, niet eens in het onderwijs, maar die ongelijkheid in het leven geeft stress. Hij ervaart dat hij op vakantie moet, om geluismomentjes te creëren voor zijn gezin. Hij wil 'een deeltje sluiten' met de woningcorporatie, en betaalt zijn zorgverzekering een paar maanden niet om dit te kunnen realiseren. Wanneer ze thuiskomen is de situatie wellicht een poos zwaarder dan deze was, maar eigenlijk is hij niet anders gewend."

Fris Supermarkt

Dit gezin, maar ook vele andere gezinnen, had Abdelhamid voor ogen toen Fris Supermarkt, een initiatief van Studiezalen, vorm kreeg: "Deze gezinnen verdienen het een duurzaam positief perspectief te krijgen. Om 's nachts te kunnen slapen. Bij Fris kunnen zij elke dag gratis boodschappen doen." Abdelhamid weet precies wat ze nodig hebben: "Dan gaat het om zaken die

kinderen soms zelfs uit noodzaak stelen uit de supermarkt: shampoo of tandpasta. Ook voedsel, zoals brood en beleg, zodat kinderen en jongeren met een gevulde maag naar school, stageplaats of werk kunnen, ligt in de schappen bij Fris. Het gaat ook om hygiëneproducten zoals maandverband, luiers, gel of een kam. Alles om de dagelijkse stress te verlichten."

Vasthouden

Studiezalen wil een deel van de onzekerheden waarmee deze gezinnen dagelijks te kampen hebben wegnemen. Abdelhamid: "Ze zijn iedere dag welkom bij Fris Supermarkt, maar alleen als ze zelf hun situatie willen veranderen. Het is een moment om kansen te pakken, en de kansen van je gezin te vergroten. We willen dat ouders zich daar bewust van zijn." Studiezalen stelt zich met Fris en met het naschoolse aanbod voor kinderen, jongeren en ouders dan ook een aantal doelen. Abdelhamid: "We willen armoede verzachten en het zelfvertrouwen van betrokkenen vergroten. We laten deelnemers kennismaken met sport en cultuur; dat is meer dan alleen kickboksen of voetbal. We bieden jongeren aan de wereld te ontdekken, met ballet, met cricket, dat verdienen ze net zo zeer als ieder ander. Pas als je iets kent, kun je erover dromen! Tenslotte organiseren we stage- en werkplekken bij bedrijven die Studiezalen een warm hart toedragen, om te bouwen aan netwerken en kansen op de arbeidsmarkt te vergroten."

Geen liefdadigheid maar gelijkwaardigheid

Dit najaar opent Fris Supermarkt zijn deuren. Abdelhamid: "We zetten vrijwilligers in om de winkel draaiende te houden. Daarnaast doen we een oproep aan bedrijven zoals Albert Heijn, Picnic of Jumbo om schappen blijvend te helpen vullen met versproducten en andere dagelijkse boodschappen. Men moet het verhaal achter Fris snappen: we willen nadrukkelijk niet dat bedrijven het gevoel hebben aan liefdadigheid te doen, de basis moet gelijkwaardig zijn. Als bedrijf ben je heel belangrijk in de levens van heel veel gezinnen. De inzet wordt direct terugbetaald met immense impact. Ja, het kost je iets, maar je krijgt er ook veel voor."

Professor of Practice

Abdelhamid is onlangs door de hogescholen van Amsterdam benoemd tot Professor of Practice op het gebied van diversiteit en inclusie. "Het gaat simpelweg om het samenbrengen van werelden. Ik wil ontmoetingen faciliteren tussen bedrijven en jongeren. Het is lastig elkaar te begrijpen als je elkaar niet kent. Jongeren komen hun wijk niet uit, en bedrijven leven net zo goed in een eigen wereld. De professional in het bedrijf moet het kind ontmoeten. Alle vooroordelen worden weggenomen: de kinderen zijn schattig, knap, beleefd en respectvol! Het geeft energie om hun kansen te vergroten."

FOTO: WOUTER VAN DER WOLK

Abdelhamid Idrissi

In gesprek met Anna Vreugdenhil

Omgaan met armoede op school

1 op de 13 kinderen in Nederland leeft in armoede. Zij wonen vaak gecentreerd in armoedewijken.

Anna Vreugdenhil is directeur van Unicoz basisschool De Regenboog in Zoetermeer, gelegen in een armoedewijk. Haar school zet zich in voor kansrijk onderwijs en weet als geen ander hoe op school met armoedeproblematiek te werken.

DOOR ROBERT ALMEKINDERS

“De Regenboog staat in de wijk Meerzicht van Zoetermeer, dat is een wijk waar veel armoedeproblemen heersen. Die armoedeproblematiek zie je ook terug bij ons op school, zo’n 89% van de leerlingen komt uit gezinnen met lage inkomens. Wat zich thuis afspeelt, wordt meegenomen naar school. We zijn een reguliere school met vijf extra klassen voor nieuwkomers, waaronder drie met Oekraïense kinderen. Deze kinderen komen uit oorlogssituaties en dat geeft veel uitdagingen.”

Hoe gaan jullie hier als school mee om?

“Onze school heeft een klassiek onderwijssysteem waarin leren in rust, veiligheid en structuur voorop staat. Wij geven ‘trauma-sensitief les’. Kinderen die opgroeien in armoede of onveilige situaties, groeien op in stress. Hun ‘window of tolerance’, de mate waarin je omgaat met stress, is kleiner dan dat van andere kinderen. Met onze aanpak houden wij hier rekening mee. We leggen alles op voorhand goed uit en proberen verrassingen zoveel mogelijk te vermijden. Een knal van een ballon kan bijvoorbeeld al hard aankomen. Dat betekent niet dat we de kinderen ontzien; de aanpak is alsnog doelgericht met een versterkt lesaanbod. De school zet zich heel erg in op de basisvaardigheden. We vinden het belangrijk om ieder kind goed onderwijs te kunnen bieden. Je mag namelijk in geen enkele omstandigheid de lat verlagen voor kinderen. Wij bieden het krukje aan zodat elk kind over de lat kan.”

Hoe uit armoedeproblematiek zich bij een kind?

“Je merkt aan kinderen die leven in armoede dat hun wereldbeeld vrij beperkt is. Dat is ook niet zo gek, want ze komen ook minder in aanraking met sport, cultuur en kunst vanwege het prijskaartje dat daaraan hangt. Een uitje naar de dierentuin of een museum zit er thuis niet in. Je kunt dan wel

een boek laten zien met plaatjes van dieren of schilderijen, maar dat spreekt veel minder tot de verbeelding. Dat beperkte wereldbeeld zie je ook terug in schoolprestaties. Kinderen uit armoede-gezinnen hebben meer moeite met rekensommen waar een contextverhaal in verwerkt zit. Als in een rekensom wordt gevraagd hoeveel appels je kunt kopen op de markt, maar het kind nooit naar de markt gaat met het gezin, is de som moeilijk op te lossen. Daarnaast is er ook zichtbare armoede; kinderen die op versleten of te kleine schoenen lopen.”

Hoe pakken jullie dit als school aan?

“We organiseren veel naschoolse activiteiten en zijn open van 8 uur tot half 5. Tijdens de activiteiten richten wij ons heel sterk op het vergroten van het wereldbeeld. Daarnaast hebben we huiswerkklassen om kinderen een rustige plek te geven die ze vaak thuis niet hebben. We zijn geselecteerd voor de Rijke Schooldag, dus we kunnen de komende tijd ons aanbod vergroten en versterken. Met de aanpak van het Jeugdeducatiefonds hebben we tienduizend euro tot onze beschikking gekregen waarmee we vrij zijn in hoe we het willen uitgeven. Daar hebben wij o.a. nieuwe schoenen van gekocht voor leerlingen en uitjes van bekostigd.”

Worden ouders in jullie aanpak betrokken?

“Ouderbetrokkenheid is een van onze grote pijlers. Wij proberen zoveel mogelijk samen te doen met de ouders. Hierin is het belangrijk dat er sprake is van wederzijdse betrokkenheid, ouders moeten het gevoel hebben dat ze iets kunnen bijdragen aan het leerproces en de regie houden over de ontwikkeling van hun kind. Als school wil je namelijk zoveel mogelijk helpen, maar je wilt ouders ook niet krenken in hun waardigheid. We hebben wekelijkse bijeenkomsten in de ouderkamer waarin wij ze meenemen in de voortgang van hun kind of schoolse zaken. We hebben ’s ochtends een gezamenlijk gezond ontbijt waar ouders als vrijwilligers meehelpen en mee kunnen eten.”

Anna Vreugdenhil

FOTO: IRIS PLANTINGA

Is jullie werkwijze genoeg om armoedeproblematiek aan te pakken?

“Het probleem in Nederland is dat de vele plannen gebaseerd zijn op kortetermijndenken. Dat terwijl armoedeproblematiek een langetermijnvisie vergt waarbij er volop wordt gefocust op het versterken van de basisvaardigheden van kinderen. Armoede pak je namelijk niet aan in vier jaar, als je nu investeert in een kind, merk je daar pas iets van als ze 28 zijn. Er moet een algehele aanpak komen voor het gehele lesaanbod, de leeromgeving en pedagogische hulpverlening. Met de Rijke Schooldag is daar naar mijn idee een goede eerste stap in gezet.”

Noah

Noah zit in 3-vwo en woont met zijn moeder Lisa en zusje Joana op de vierde verdieping van een flat in de Amersfoortse Bomenbuurt. Zijn vader, João, vertrok na de scheiding terug naar zijn vaderland Portugal. Lisa werkt als zzp-kapper en maakt lange dagen: ze begint ’s ochtends vroeg en knipt door tot laat in de avond. Hierdoor is Noah vaak alleen thuis met zijn zusje, die hij op de meeste dagen ook ophaalt van school. Er is niemand thuis om hem te helpen bij zijn huiswerk, maar Noah kan goed zelfstandig leren. Zo haalde hij

op de basisschool een cito-score van 548; een vwo-advies. Toch dacht de leerkracht dat gezien zijn thuissituatie Noah beter op havo/vwo kon starten. Alhoewel Noah het in zich heeft om vwo te halen, heeft hij de eerste drie jaar middelmatige cijfers gehaald. Hij vond het lastig zich thuis te concentreren op zijn huiswerk terwijl Joana ook met hem wilde spelen. Zijn huidige mentor op 3-vwo heeft niet zulke hoge verwachtingen van hem en adviseert Noah door te gaan op havo-4. Hier baalt Noah ontzettend van, want hij

droomt ervan cardioloog te worden en zou het liefst meteen na de middelbare school de opleiding geneeskunde volgen. Zijn moeder twijfelt: moet ze het advies van zijn mentor opvolgen of Noah het toch laten proberen op het vwo?

Kanselijkheid heeft veel gezichten. Daarvan geven we, verspreid over de krant, drie fictieve voorbeelden.

"Afkomst mag nooit je toekomst bepalen"

Armoede bepaalt hoe je leefwereld eruit ziet, maar ook welke toekomst je je kunt voorstellen. Hoe zorg je dan dat mensen mee kunnen blijven doen? De Tilburgse wethouder Esmah Lahlah en directeur van het Jeugdeducatiefonds Hans Spekman gaan met elkaar in gesprek over het armoedevraagstuk, heersende misvattingen en het belang van maatwerk en perspectief.

DOOR PATTY HUIJBERS

Zowel Esmah Lahlah als Hans Spekman zijn dagelijks met grote gedrevenheid bezig met de armoedeproblematiek. Spekman doet dit vanuit zijn rol als directeur van het Jeugdeducatiefonds, dat helpt om de ontwikkelingskansen van kinderen die opgroeien in armoede te vergroten. Lahlah als wethouder in Tilburg, met haar portefeuille 'Bestaanszekerheid, Kansengelijkheid en Talentontwikkeling'. Werken aan armoedeproblematiek ligt volgens beiden in het verlengde van het bieden van kansen.

Hans vertelt: "Mijn moeder moest rondkomen van een weduwnutkering. Ik ben zelf opgegroeid in armoede en weet wat opgroeien in armoede met je kan doen. Zelf heb ik de kans gekregen om niet in armoede te blijven hangen en mezelf te ontwikkelen. Ik wil dat alle kinderen in Nederland diezelfde kans krijgen. Ik ben dan ook niet tevreden voordat alle kinderen in Nederland zich kunnen ontwikkelen." Esmah: "Daar ben ik het helemaal mee eens. Afkomst mag nooit je toekomst bepalen. Ik groeide op in een volkswijk en ik heb veel geluk gehad dat ik op de juiste momenten, de juiste mensen in mijn leven ben tegengekomen, maar je wilt dat ieder kind in Nederland

zich optimaal kan ontwikkelen. Alleen dan kan de persoon die je in de kern al bent optimaal tot uiting komen."

Onbegrip en misvattingen

Een bestaan in armoede heeft onmiskenbare impact op gezondheid en de kwaliteit van leven. Bovendien maakt opgroeien in armoede de kans om als volwassene in armoede te leven, bijna twee keer zo groot. Toch is er nog veel onbegrip over wat een bestaan in armoede doet, zo vertelt ook Hans: "Over mensen die in armoede leven bestaan veel vooroordelen. Armoede is geen geïsoleerd fenomeen. Het gaat niet alleen om te weinig geld, maar het doet ook iets met je zelfrespect en het respect dat je van anderen ontvangt. Je hebt al snel het gevoel dat je tekortschiet." Esmah: "In Tilburg spreken we met deze reden over 'bestaanszekerheid'. Natuurlijk gaat het om financiële stress en een laag inkomen, maar het gaat ook om onderwijs, dagbesteding, ontmoeting, een dak boven je hoofd en werk. Het belangrijkste is dat je perspectief ervaart. Dat gaat zo vaak mis: eerst kunnen mensen niet mee doen, daarna mogen ze vaak niet meer meedoen, wat ertoe leidt dat ze uiteindelijk helemaal niet meer willen meedoen. Alles begint met het gevoel te hebben ertoe te doen."

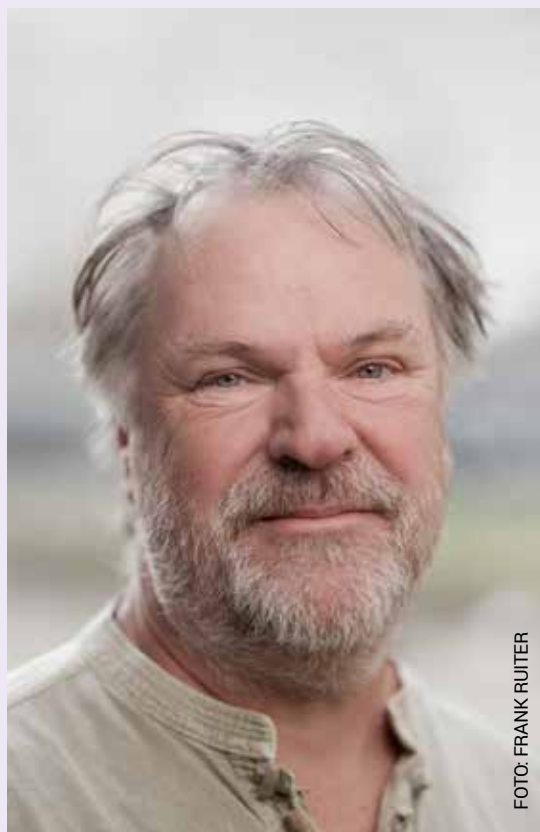
Hans: "Toch zie ik steeds vaker dat dat niet het geval is. Ik spreek regelmatig moeders die keihard werken, twee of zelfs drie baantjes hebben, en het nog niet redden. Zij werken zo hard voor hun kinderen, maar kunnen hierdoor er vaak niet voor hen zijn. Dat doet pijn: ze geven alles al, maar hebben toch het gevoel alsnog tekort te schieten. Op hun beurt doet dit ook weer veel met de kinderen. Zij voelen de stress van hun ouders, die het weer bemoeilijkt om te leren. Zo versterkt het elkaar allemaal." Esmah: "Heel herkenbaar. Je ziet dat gezinnen soms keihard werken en toch niet uit een vicieuze cirkel weten te komen. Wet- en regelgeving helpt hier niet bij. Mensen zien door de bomen het bos niet meer. Dat is extra triest als je bedenkt dat veel van die regelingen zich niet richten op het aanpakken van de oorzaak, maar slechts de gevolgen (tijdelijk) dempen."

Niemand wil in armoede terecht komen. Toch wordt er nog vaak gesproken over 'schuld'. Esmah: "Als we iets hebben geleerd van Corona, dan is het toch wel dat de wereld er van vandaag op morgen compleet anders uit kan zien." Hans vult aan: "Ja, en dat het nooit over schuld moet gaan! Iedereen kan zomaar iets overkomen waardoor je plotseling in de armoede belandt."

Toekomstperspectief op maat

"Voor mij is het allerbelangrijkste dat iedereen toekomstperspectief heeft, zeker voor de lange termijn", vertelt Esmah. "Hierbij is het noodzakelijk dat we de leefwereld van onze inwoners centraal zetten. Ook wanneer dat betekent dat we onze systemen moeten vernieuwen. Het is belangrijk om vanuit de mens te blijven denken: 'Wat heeft hij of zij nodig?' Ik kan dat niet voor iemand anders invullen. Weten met je hoofd wat armoede is, is niet hetzelfde als voelen met je hart of ervaren met je lijf. Die lacune betekent, vaak onbedoeld, dat je impliciet te rigide regels stelt. Daarom vind ik het belangrijk om als lokale overheid nabij te zijn en in gesprek te blijven. Om constant een ander perspectief te horen en te brengen."

Hans: "Dat is heel belangrijk, want we zien steeds minder mensen buiten je eigen bubbel. Mensen komen elkaar niet meer tegen en we gaan niet meer die figuurlijke brug over om een ander te ontmoeten." Esmah: "Precies dát is zo belangrijk. Met mensen in gesprek gaan en naast mensen gaan staan, om ze een perspectief te kunnen bieden." Hans: "Als iedereen nu zou redeneren vanuit de mens, met al zijn eigenaardigheden, dan zet je de mens centraal. Dat is volgens mij de sleutel om zo'n perspectief te kunnen bieden." Esmah: "En door als uitgangspunt te nemen dat iedereen ertoe doet en dat we echt iets kunnen veranderen. Ik vind het een grote misvatting dat er niets aan het armoedevraagstuk gedaan kan worden, omdat het zo complex is. Ongelijkheid kun je wel degelijk tegengaan. Dat moeten we met elkaar doen en het vraagt een andere blik en maatwerk, maar dat is een keuze die we iedere dag opnieuw kunnen maken."

Hans Spekman

Esmah Lahlah

FOTO: FRANK RUITER

FOTO: DOLPH CANTRIJS

Nationale Onderwijsweek 2022

In de Nationale Onderwijsweek krijgt het onderwijs een podium om al het moois dat er in de sector gebeurt te delen. Het thema van 2022 is 'Lang leve leren'; we zijn tenslotte allemaal in beweging en ontwikkelen ons voortdurend. Een voorproefje.

GOUD ONDERWIJS

Maandag 3 oktober

Goud Onderwijs is een duurzaam vernieuwingstraject dat inzet op kansengelijkheid. Het gouden doel: excellent onderwijs door excellente, gedreven leerkrachten, zodat alle leerlingen het beste uit zichzelf halen. In de sessie legt CED-groep uit wat Goud Onderwijs precies is en wat de pijlers zijn. CED-Groep deelt de ervaring met dit traject en de ervaringen van deelnemende scholen.

IMPROVISATIESESSIE LANG LEVE LEREN, KOM SPELEN!

Woensdag 5 oktober

Bart Schipmölder, directeur-bestuurder NSO-CNA, nodigt je uit deel te nemen aan deze improvisatiesessie. Leer spelen, laat ook eens wat los!

WERKEND LEREN EN LEREND WERKEN

Donderdag 6 oktober

Vanuit hun ervaringen met "Lerend Veranderen in het MBO" integreren Frank Bosboom en Peter Paul Kerpel, beiden werkzaam bij Sioo, het veranderkundig, organisatiekundig en leiderschapsperspectief.

WIJS MET JE PLEIN!

Vrijdag 7 oktober

Wil jij alles weten over de laatste ontwikkelingen op het gebied van aantrekkelijke schoolpleinen, waar je kunt spelen, sporten, bewegend leren, ontmoeten en verblijven? Word wijs met je plein! In 8 eenvoudige stappen laat Heutink zien hoe scholen dit samen kunnen realiseren. Het resultaat? Een plein voor rauwers, douwers, bouwers en schouwers van alle leeftijden.

NATIONALE ONDERWIJSTALENTEN 2022

Het onderwijs op zijn best! Op de lerarenopleidingen in Nederland barst het van de onderwijstalenten. Dat blijkt ieder jaar weer bij het uitreiken van de diploma's, als duizenden enthousiaste, jonge docenten de opleiding verlaten en in het onderwijs gaan werken. Op woensdag 5 oktober vindt de bekendmaking van de Nationale Onderwijstalenten van 2022 plaats in Amersfoort. Zo'n dertig genomineerden reizen af naar de oud-Nationale Onderwijsstad om zich te presenteren en samen het onderwijs te vieren, met al zijn prachtige, inspirerende ontwikkelingen. Ben jij de collega van een van de kandidaten? Is jouw moeder, broer of nicht genomineerd? Of wil je gewoon graag weten welk onderwijsonderzoek er gedaan wordt of welke nieuwe, verfrissende ideeën vorm krijgen in de klas? Op www.nationaleonderwijsweek.nl vind je in de week voorafgaand aan de #NOW2022 de livestream naar dit event. Zo kun je online volgen wie zich binnenkort Nationaal Onderwijstalent 2022 mag noemen!

VOOR MEER INFORMATIE EN AANMELDEN, GA NAAR NATIONALEONDERWIJSWEEK.NL

ADVERTORIAL

Taal/lezen en dyslexie

Hoe de combinatie van onderwijs en zorg tot mooie dienstverlening leidt

Als we scherp kijken naar de ontwikkeling van kinderen zien we dat onderwijs en zorg verschillende aanvliegroutes hebben. Maar wat gebeurt er als je onderwijs en de zorg meer op elkaar afstemt? Inderdaad: dan maak je een sprong vooruit.

DOOR JANNA DE HAAN

Educatieve dienstverlening en Psychologische dienstverlening (jeugdpraktijk) zijn al jaren de belangrijkste pijlers van IJsselgroep. Dit leidt tot effectieve en geïntegreerde dienstverlening, bijvoorbeeld op het gebied van taal/lezen en dyslexie. Drie voorbeelden uit de praktijk: TaalKracht, inhaal- en ondersteuningsprogramma's en NT2.

TaalKracht

Om het lees- en spellingonderwijs op ondersteuningsniveau 1 en 2 te verbeteren werken wij aan het leesbeleid en de deskundigheidsbevordering van leerkrachten. Aan risicokinderen wordt zo vroeg mogelijk

goed extra (lees)onderwijs gegeven en deze groep wordt intensief begeleid (ondersteuningsniveau 1, 2 en 3). Dit gebeurt door deskundigheidsbevordering van leerkrachten en de inzet van extra (bewezen effectieve) middelen voor de begeleiding van de leerlingen (en ouders). Bij het vermoeden van dyslexie worden kinderen en leerkrachten eerder ondersteund. Verbetering van de ondersteuningsniveau 2 en 3 vindt plaats door een preventieve inzet van dyslexiespecialisten uit de jeugdpraktijk. De leerkrachten maken kennis met de expertise van behandelaars en zo vindt professionalisering plaats op het gebied van (lees)onderwijs aan dyslecti-

sche kinderen. Dankzij TaalKracht stromen minder kinderen door naar de vergoede dyslexiezorg (ondersteuningsniveau 4).

Zo zegt een leerkracht: "De leesexpert kijkt met een frisse blik naar ons didactisch handelen, maar ook naar de inrichting van een lokaal. Onze lettermuur is vervangen door een klankmuur, omdat jonge kinderen veel meer bezig zijn met klank dan met letters."

Inhaal- en ondersteuningsprogramma's

Op het snijvlak van leren (taal en rekenen), gedrag en sociaal emotionele ontwikkeling geven onze adviseurs en orthopedagogen samen met leerkrachten van scholen invulling aan de inhaal- en ondersteuningsprogramma's.

In de woorden van een directeur: "Ik ben blij dat de kinderen weer helemaal 'bij' zijn qua spellingscore. Niet alleen dankzij de extra lessen, maar ook door dagelijkse spellingdictees die in de groepen zijn doorgevoerd.

NT2

Ook zijn mooie resultaten geboekt met anderstalige leerlingen. Taal/lees-adviseurs en dyslexiebehandelaren geven bijvoorbeeld twee keer per week 1 uur ondersteuning aan anderstalige leerlingen uit groep 2 tot en met 8. Dankzij de goede afstemming met elke groepsleerkracht over de inhoud en de planning boeken de kinderen vooruitgang. Uiteraard is hier ook aandacht voor de sociaal-emotionele kant.

IJsselgroep geeft tijdens de Nationale Onderwijsweek een online kennissessie over lezen, dyslexie en/of kansengelijkheid.

Meer weten? Neem contact op met Janna de Haan: 06 14 00 36 33, janna.dehaan@ijsselgroep.nl. Of kijk op www.ijsselgroep-ed.nl

 IJsselgroep
Onderwijs en Zorg

NATIONALE ONDERWIJS WEEK

Partners, vrienden en ambassadeurs van de
Nationale Onderwijsweek aan het woord

VERNIEUWEN: SCHOLEN, SCHUREN EN SCHAVEN

Een perspectief op een goede toekomst voor ieder kind. Het kán. Uncommon Schools in achterstandswijken in Amerika behalen al jaren opmerkelijke uitstroomresultaten. De CED-Groep omarmt het concept en is gestart met Goud Onderwijs. Hoe gaat dat?

DOOR MYRA VAN KOPPENHAGEN

Never change a winning formula: met die uitdaging zijn zeven basisscholen ingestapt op onderwijsvernieuwingstraject Goud Onderwijs. Kort gezegd draait het succes allemaal om excellent onderwijs. Om dit excellente onderwijs te kunnen geven, is focus nodig. Dit zie je dan ook terug in de drie pijlers van Goud Onderwijs. Een effectieve schoolorganisatie, een sterk curriculum en een positieve schoolcultuur: op alle lagen van de organisatie is de invloed van deze drie pijlers enorm, weten inmiddels de scholen die deelnemen aan de pilot. Is het bij de implementatie van Goud Onderwijs gelukt om niet aan de stoelpoten van dit concept te zagen? Nederland heeft immers een heel andere cultuur dan Amerika, het onderwijs is hier anders georganiseerd en er is krapte op de Nederlandse arbeidsmarkt. Wat geeft dit voor uitdagingen? Goud-projectleider Sonja Deutz deelt de inzichten die zij heeft opgedaan na het eerste pilotjaar van Goud Onderwijs.

Nieuwe rollen waarmaken

Een verandering met impact: vijf sleutelrollen zorgen ervoor dat een volledige focus op leren mogelijk is. Allereerst de focusleerkracht: deze doet niets anders dan excellent onderwijs geven. Verder hebben Goud-scholen een tweekoppige directie. De inhoudelijk schoolleider steekt alle tijd in het coachen van de leerkrachten. Overige zaken liggen op het bord van de operationeel schoolleider. Een soortgelijke splitsing is gemaakt tussen de intern begeleider en de nieuwe rol van leerling-decaan. De intern begeleider gaat over leerproblemen en wat daaruit voortvloeit. De decaan houdt zich bezig met gedrag, en dan met name preventief. De ultieme focus. Het bemensen van de rollen was op sommige scholen uitdagend, gezien de huidige arbeidsmarkt. Daardoor duurde het op sommige scholen iets langer om de voordelen van het concept te ervaren. Sonja vertelt: "Iedereen moet écht zijn rol innemen. Dan is het goed als de rol helemaal helder is. Dat bleek in de praktijk om meer afstemming te vragen dan we vooraf hadden

ingeschat. De krapte op de arbeidsmarkt blijft een zorg. Toch merken we dat scholen en besturen voor kwaliteit gaan. Liever één goede leerkracht dan drie die het eigenlijk niet in zich hebben. Dat is krachtig kiezen en staan voor het concept. Ook als het moeilijk is. Ook als er een coronapandemie is. Ook als er weerstand is. Daar word ik heel blij van. Door de focus op de lesinhoud zijn onderwijsprofessionals weer echt bezig met hun vak. We verwachten dat hierdoor het verloop op Goud-scholen sterk zal dalen. Waar kun je je nu zo volledig bezighouden met lesgeven en groeien?"

Cultuuromslag

Eén van de pijlers van het onderwijsvernieuwingstraject is een positieve schoolcultuur. Goud-scholen maken duidelijke afspraken over gedragsverwachtingen van hun leerlingen en leven die consequent na. Goede gewoontes en duidelijke routines zorgen voor rust en focus. "Dat zien we inmiddels ook terug, bijvoorbeeld in minder gedragsincidenten en meer effectieve leertijd. Om dit te bereiken wordt er heel wat van een onderwijsteam verwacht," zegt Sonja. "Natuurlijk zijn we weerstand tegengekomen. Logisch, dat hoort bij veranderen. Waar nodig hebben onze adviseurs extra aandacht besteed aan de teamcultuur. Je bent met z'n allen eigenaar van het concept. Dus dan is het belangrijk dat iedereen ook echt bij een geplande bijeenkomst aanwezig is, of een stuk heeft gelezen zoals is afgesproken. Sommige leerkrachten hebben moeite met de strakke routines die horen bij Goud Onderwijs. Anderen vinden het niet fijn om feedback te krijgen. De inhoudelijk schoolleider heeft hier een belangrijke motiverende rol in, door iedere keer weer te laten zien welk gedrag en resultaten het gaat geven. Onze adviseur coacht op zijn beurt de inhoudelijk schoolleider. Iedere rol draagt het traject. We kwamen erachter dat dit een niet te onderschatten onderdeel is. Nu kunnen we onze begeleiding steeds beter afstemmen op de behoefte van de school."

Veranderen? Het is al zo druk

Bij excellent onderwijs hoort een goede lesvoorbereiding. Hoe vindt een drukbezette leerkracht de tijd om die lesvoorbereiding ook echt te doen?

**"Goede
gewoontes
en duidelijk-
ke routines
zorgen voor
rust en focus"**

Het is de bedoeling dat de inhoudelijk schoolleider iedere week een les bezoekt en samen met de leerkracht wekelijks in databijeenkomsten bekijkt: wat zijn de doelen, welke heb je wel en niet behaald? "Op sommige scholen heeft dat in het begin wel wat overredingskracht gekost," weet Sonja van de adviseurs. "En begrijpelijk ook. Het is normaal bij veranderen dat het in het begin knelt. Maar als iedereen echt zijn rol inneemt, dan werpt het zijn vruchten af. Daarom is het zo belangrijk dat het bestuur de schoolleiders steunt. En de schoolleiders op hun beurt het team. En ja, in het begin kost het tijd. Maar daarna gaat het opleveren: je ziet leerkrachten groeien in hun onderwijskwaliteit. En wat heel leuk is: normaal is het al veel als de directeur twee keer per jaar in je les komt kijken. Maar nu worden leerkrachten echt gezien. Dat betekent ook dat ze veel complimenten krijgen en dat werkt enorm motiverend. We hebben natuurlijk gekeken hoe we leerkrachten kunnen helpen. Zo werkt een ellenlange handleiding in Amerika blijkbaar prima, maar voor onze leerkrachten zeker niet. Dus investeerden we in structuur en het overzichtelijk aanbieden van alle informatie. Zo blijven we scholen, schuren en schaven. En de pijlers: die blijven de onbetwiste basis. Een effectieve schoolorganisatie, een sterk curriculum en een positieve schoolcultuur."

Meer weten over Goud Onderwijs?

Meld je dan aan voor het webinar op maandag 3 oktober om 15:00 uur via <https://www.cedgroep.nl/actueel/agenda/webinar-goud-onderwijs>

PSYCHOLOGISCHE VEILIGHEID OP SCHOLEN

DURF JIJ JE TE BLIJVEN ONTWIKKELEN?

Leren lukt alleen in een veilige en open omgeving. Je ontwikkeling stukt als je niet jezelf kunt zijn. Dat geldt óók voor leerkrachten, schooldirecteuren en bestuurders. Psychologische veiligheid heb je nodig. Als jij de mensen om je heen kunt vertrouwen, durf je te experimenteren. Je durft je te blijven ontwikkelen. Essentieel binnen schoolteams!

DOOR MAIKE REA-SCHERMER

Scholen zijn mini-maatschappijen en veranderen net zo snel als de gewone maatschappij. Je moet als leerkracht, schooldirecteur en bestuurder daarom flexibel blijven, kritisch naar jezelf kunnen kijken en wendbaar zijn. Dan lukt het om nieuw gedrag te ontwikkelen. Zodra de gedachte ‘zo hebben we dit altijd gedaan’ leidend is voor je houding in situaties die er juist om vragen dat jij opnieuw naar je eigen handelen kijkt, zul je merken dat ontwikkelen moeizaam gaat.

Verbinding in jouw team

Teams moeten met elkaar in gesprek blijven om na te gaan waar ontwikkelpunten voor het team zitten. Tijdens deze gesprekken is het belangrijk dat iedereen durft te zeggen wat hij of zij ervaart en nodig heeft. Hiervoor is verbinding nodig. Het helpt dat teamleden interesse in elkaar tonen en op gezette tijden met elkaar een gesprek voeren. Denk aan een bordsessie of sectorvergadering. Tijdens deze gesprekken ben je écht aanwezig. Je doet ondertussen geen andere dingen en legt je telefoon weg. Luister aandachtig en onderbreek de ander zo min mogelijk. Luister om te begrijpen en niet om te reageren. En stel elkaar uitdagende vragen. Deze verbinding in teams zorgt voor vrijmoedigheid bij alle teamleden. Zij durven iets wat ze belangrijk vinden écht te doen.

Fouten maken mag

Op het moment dat jij je psychologisch veilig voelt heb je het idee dat je mensen kunt vertrouwen. Het team waarin je werkt is een hechte groep. Je hoort bij elkaar en iedereen mag en wil ergens iets van vinden. Jouw rol binnen dit team is betekenisvol. Psychologisch veilige teams lijken meer fouten te maken. Dat klinkt tegenstrijdig. Maar in dit soort teams maken mensen simpelweg meer meldingen van fouten. Gemaakte fouten bespreek je en fouten maken mag. Sterker nog, je ziet dit als een kans. Met elkaar leer je hiervan.

“Verbinding in teams is een belangrijke voorwaarde voor vrijmoedigheid bij alle teamleden. Zij durven iets wat ze belangrijk vinden écht te doen”

Ruimte voor groei ontstaat door goed leiderschap

Je hebt een goede leider nodig om psychologische veiligheid binnen een team te creëren. Een goede leider zorgt voor heldere kaders en structuren. Hij of zij werkt iedere dag bewust aan het belang van psychologische veiligheid. Deze aandacht is authentiek. Het komt van binnen. Je doet het omdat je er écht in gelooft. En je doet dit op een manier die past bij jouw team. Uiteindelijk is het een kwestie van doen; veiligheid ontstaat door zichtbaar gedrag en onderlinge interacties. Een goede leider is daarom actief bezig om de psychologische veiligheid van zijn of haar team te behouden of te versterken. Deze leider maakt psychologische veiligheid bespreekbaar, zorgt ervoor dat ieder teamlid ziet wat hij of zij kan bijdragen om een veiliger klimaat te creëren en spreekt duidelijke gedragsverwachtingen uit. Voorbeeldgedrag is hierin enorm belangrijk. Vind jij het belangrijk dat jouw mensen elkaar kritisch feedback geven, dan moet je dit zelf ook voorleven.

Durven ontwikkelen

Ik ervaar aan den lijve op scholen waar ik kom dat teams graag heel lief voor elkaar zijn en elkaar vooral niet willen afvallen. Er heerst een familiecultuur. Terwijl het beter zou zijn een vriendelijke, open en professionele cultuur te hebben waarin je elkaar op een positieve manier feedback geeft en kritische vragen durft te stellen. Dit kan een ontwikkelpunt zijn voor schoolteams. Het is in ieder geval een essentiële eerste stap om de processen en ideeën die in de onderstroom van een team of een afdeling aanwezig zijn te signaleren en bespreekbaar te durven maken.

De vijf kernelementen van psychologische veiligheid

Psychologische veiligheid gaat over gedrag en interacties tussen mensen. Praktische voorbeelden van de vijf kernelementen van psychologische veiligheid*:

Inclusie

Streef ernaar dat elk teamlid binnen de school het gevoel heeft erbij te horen. Stel jezelf vaak genoeg de vraag of je open en nieuwsgierig bent naar álle leden van je team. Wat zou je van een ieder kunnen leren?

Delen van meningen

Streef ernaar dat je fouten erkent en met anderen kunt bespreken. Dit is de beste manier om snel en effectief te leren. Stel jezelf de vraag of je openhartig durft te zijn naar elke collega. Geef je feedback aan elkaar en vraag je hier ook actief om bij meerdere collega's?

Het leveren van prestaties

Streef ernaar dat iedereen betrokken is bij het leveren van prestaties. Iedereen levert een betekenisvolle bijdrage aan het proces door een passende rol en taken te willen oppakken. Stel jezelf de vraag of iedereen bij een bepaalde opdracht weet wat er van hem of haar verlangd wordt. Vieren jullie behaalde successen als team gezamenlijk?

Uitdagen en innoveren

Streef ernaar dat je andere meningen en nieuwe ideeën serieus neemt. Stel jezelf de vraag of je het oneens durft te zijn met de meerderheid van je team. Is een gesprek hierover in alle openheid mogelijk?

Positieve sfeer

Streef ernaar dat iedereen zich verantwoordelijk voelt voor het scheppen van een positieve sfeer waardoor een team zich openstelt voor het opdoen van nieuwe ervaringen. Stel jezelf de vraag of je op een positieve wijze communiceert. Dat betekent géén politieke spelletjes achter gesloten deuren.

*Bronvermelding: Van der Loo & Beks, Psychologische veiligheid, 2020, Boom uitgevers Amsterdam

Maïke Rea-Schermer is onderwijsadviseur bij Cedin en focust zich op vraagstukken rondom sociale veiligheid, pedagogisch klimaat in scholen en groepsdynamiek. Ze is ontwikkelingspsycholoog en werkt veel in situaties waarin een groepsdynamische analyse en aanpak vereist is. Zowel in de klas als in schoolteams.

NAAR EEN SUCCESVOL LEERPROCES

LEREN LEREN IN JOUW KLAS

Leren leren is een populair onderwerp, maar wat bedoelen we hiermee? En hoe zit dat eruit in de klas? In dit artikel krijg je tips en tools om in je klas aan de slag te gaan met leren leren, met behulp van de leerkuil.

DOOR HEIDI DE VRIES

Als we het hebben over leren leren, gaat het vooral over metacognitie. Het uitstijgen (meta) boven het denkproces (cognitie), van een afstandje kijken, bedenken hoe het gaat, en de aanpak aanpassen als het nodig is. Ook het leren over je eigen sterke en zwakke cognitieve en executieve functies zijn onderdeel hiervan: je moet hierop kunnen reflecteren om leerstrategieën efficiënt te gebruiken. Met hulp kunnen kinderen al eerder leren reflecteren op hun leerproces, maar pas op latere leeftijd leren ze kritisch naar zichzelf te kijken, hun eigen sterke en zwakke kanten kennen en bedenken of ze hun aanpak moeten veranderen.

In jouw klas

Je leerlingen helpen en (mede)eigenaar maken van hun leerproces kan zowel klassikaal als in kindgesprekken. Door te reflecteren wordt de bewustwording vergroot, wat helpt om het proces te verbeteren. In dit artikel gebruiken we hiervoor een variatie op de leerkuil van James Nottingham. Je gebruikt deze als model om te reflecteren op het leerproces en ontwikkelt samen met je klas gemeenschappelijke taal. Ondertussen sta jij als coach en cheerleader langs de zijlijn.

Door samen de leerkuil door te gaan en in te zoomen op de fases, kun je zowel klassikaal als individueel reflecteren op het leerproces. Hiermee oefenen jullie je metacognitieve vaardigheden en leren zo leren!

De leerkuil in

Aan de slag: print de leerkuil (groot) uit, hang hem op, zet hem op het digibord en ga een moeilijke opdracht aan. Dat kan een groot project zijn (werkstuk, presentatie, maquette maken), maar ook kleinere onderdelen zoals een nieuwe rekenstrategie.

Reflectieve vragen:

- Waar zit je nu in de leerkuil?
- Welke gedachten heb je in je hoofd?
- Vind jij het ook moeilijk?
- Is er al iemand die wil opgeven?

Coach-tips voor tijdens de rit naar beneden:

- Zorg voor een passende opdracht: het moet moeilijk zijn, maar uiteindelijk wel lukken. Ga de frustratie niet uit de weg want faalrisico is essentieel voor het leren leren.
- Gebruik groeitaal, heb het over dingen die je 'nog niet' kunt, om vervolgens te focussen op proberen en het proces.
- Wees het voorbeeld: het lukt soms niet in één keer. Verwoord zelf ook je gedachten dat je het moeilijk vindt, dat je jezelf dom vindt en eigenlijk wilt stoppen.
- Maak de balans op bij externe attributie (schuld buiten jezelf, herrie of stomme opdracht), demotivatie en heftige emoties. Soms is een aanpassing nodig, maar we gaan wel door.

- Let op creatieve alternatieve ideeën, soms vermijden leerlingen hiermee de faal- en leermogelijkheid.
- Opgeven is toegeven dat je het niet kunt, en dat is heftig. Als dat gebeurt, is er misschien even pauze nodig, en daarna klimmen we de leerkuil uit.

De leerkuil uit

De leerkuil in gaan is belangrijk, maar je leert pas leren als je er weer uit komt. Leren leren kan alleen door te ervaren dat doorzetten leidt tot een succeservaring, want anders klopt de faal-overtuiging.

Reflectieve vragen:

- Wie kan er alweer aan de slag?
- Hoe kun je een stapje verder?
- Lukt het iemand om het nog eens proberen?
- Hoe doe je dat?
- Hoe zou je om hulp kunnen vragen?
- Wat helpt jou om te kunnen doorzetten?

Coach-tips voor tijdens de klim:

- Na het opgeefpunt ligt de prioriteit bij in beweging komen en weer aan de slag gaan. Help hierbij met een kleine stap (bijvoorbeeld opgave voorlezen).
- Geef complimenten op het proces: "wat goed dat je het nog eens probeert", "wat ben jij een doorzetter".
- Doe voor hoe het bij jou ook moeite kost om opnieuw te beginnen, nog eens te proberen of nog een andere manier te zoeken.
- Sluit als begeleider aan bij leerproces van de leerlingen. Stel vragen als: "Heb je hulp nodig?" "Zal ik met je meekijken?" "Hoe ben je hier gekomen?" "Loop je nog ergens tegenaan?"
- Wacht met tips en hulp tot erom gevraagd wordt. Als je het antwoord geeft en het proces overneemt, wordt de leerling bevestigd in het falen: iemand anders kan het wel, en alleen was het niet gelukt.

Tot slot

Na de klim is het tijd voor een feestje. Als na doorzetten een doel wordt behaald, komt er een lading dopamine vrij in je hersenen, en daarmee een fijn gevoel. Daarna is het een goed moment om te reflecteren op het proces. Je kunt achteraf dieper ingaan op gedachten en oplossingen, door de juist gestelde vragen onderweg.

Veel succes met het toepassen van de leerkuil in jouw klas! Misschien wordt het wel lastiger dan je dacht...

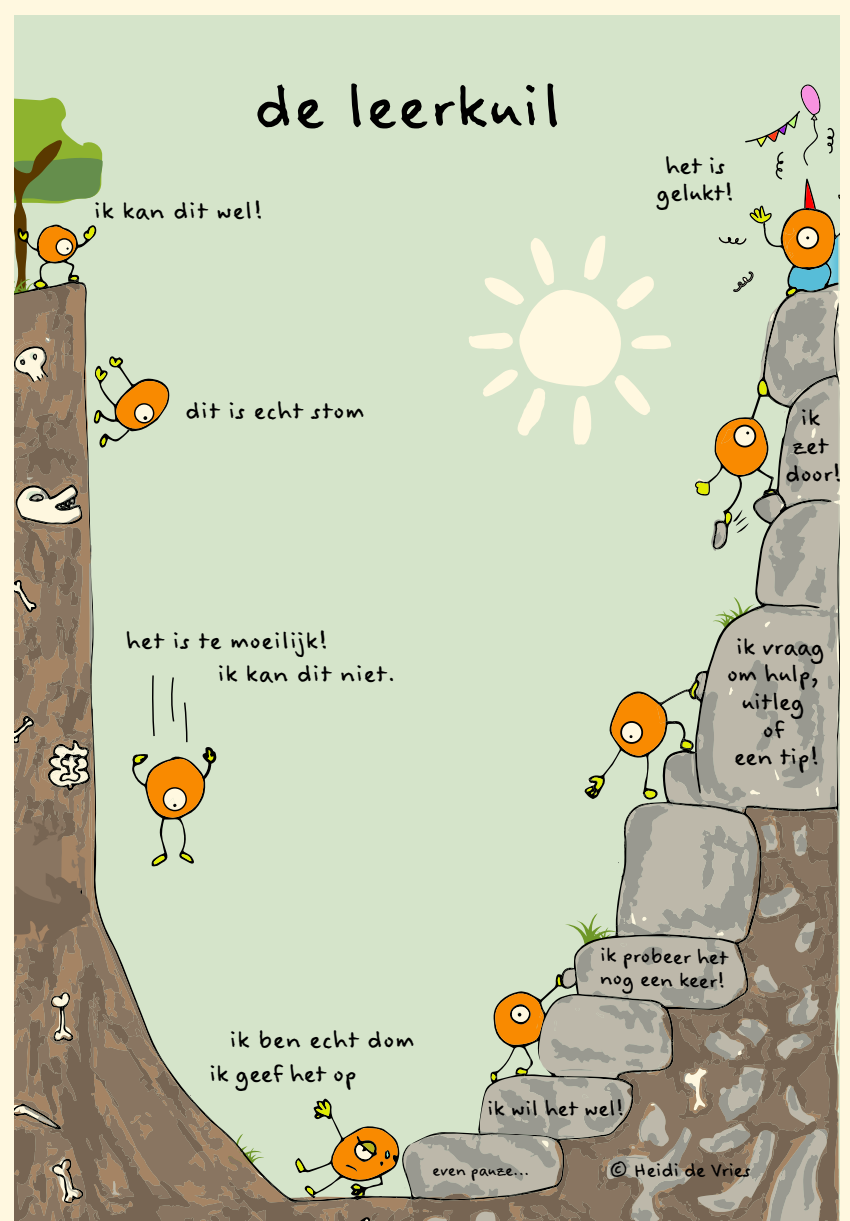
"Je leert pas leren als je weer uit de leerkuil klimt"

Heidi de Vries werkt als onderwijsadviseur bij Het ABC. Ze specialiseert zich onder andere in mindset, begaafdheid, 2E en complex gedrag. Met dank aan Rachelle Solomons – Kraal (onderwijsadviseur en gedragspecialist Het ABC), Ayelt en de leerlingen die bijdroegen aan de mandarijn-leerkuil.

Printable mandarijn-leerkuil ontvangen?
Mail hdevries@hetabc.nl.

Bronnen

Hattie, J., (2012) *Leren zichtbaar maken*. Bazalt Educatieve Uitgeverij.
Veenman, M.V.J., Kok, R. & Blöte, A.W., (2005). The relation between intellectual and metacognitive skills in early adolescence. *Instr Sci* 33, 193–211.
SLO (2019). *Executieve functies, een handreiking*. SLO.
Nottingham, J. (2020). *De Leeruitdaging*. Bazalt Educatieve Uitgaven.
Platform Mindset (2019). <https://platformmindset.nl/download-docs/47-suggesties-voor-Groeitaal-nw.pdf>

LANG LEVE SOCIAAL-EMOTIONELE ONTWIKKELING IN HET ONDERWIJS

Als leerlingen lekker in hun vel zitten, kunnen zij beter leren. Geef daarom aandacht aan sociaal-emotionele vaardigheden in de klas. Zo leren leerlingen al vroeg positief omgaan met zichzelf en de ander. Een goede start om zich een leven lang te ontwikkelen en krachtig in de maatschappij te staan.

DOOR DORINDA TERHOEVE

Door sociaal-emotionele vaardigheden te ondersteunen, ontwikkel je een persoonlijke identiteit en beter omgaan met emoties. Zo ben je beter in staat om je positief te verbinden met anderen. Anke Appelden Boer begeleidt als mede-oprichtster van de methode Gelukskoffer al 12 jaar lang scholen zodat leerlingen deze vaardigheden ontwikkelen. “We leren leerlingen zelf invloed uit te oefenen op hun gedachten, en dat ze altijd een eigen keuze hebben. Leerlingen leren zichzelf beter kennen en hebben meer oog voor de ander. Er ontstaat compassie naar elkaar. Dat zorgt voor veerkracht.”

Betere sfeer, beter gedrag, beter leren
Dit blijkt ook uit een onderzoek van MarketResponse uit 2020. Leerlingen met goed ontwikkelde sociaal-emotionele vaardigheden voelen zich prettiger op school, zijn onderling meer betrokken en vertonen minder pestgedrag. Ook waren de leerprestaties op het gebied van rekenen, lezen en schrijven beter. Dit herkent Anke: “Leerlingen motiveren zichzelf om te leren als ze weten wat hun talenten zijn en voelen dat ze ertoe doen. Het is zelfs bewezen dat de leerprestaties met 11% toenemen als kinderen lekker in hun vel zitten.”

Minder kansenongelijkheid
Daarnaast biedt aandacht voor persoonlijke ontwikkeling op school kansen aan kinderen die thuis niet altijd sociaal-emotionele vaardigheden meekrijgen. Deze leerlingen weten soms niet hoe ze met een lastige situatie om moeten gaan. “Door op school aandacht te geven aan persoonlijke ontwikkeling en het gesprek aan te gaan, zorg je dat ook deze kinderen kunnen opgroeien tot veerkrachtige en oplossingsgerichte volwassenen. Zo kun je als leerkracht het verschil maken.”

Gebrek aan tijd en mogelijkheden geen excuus
Ondanks dat er steeds meer aandacht is voor sociaal-emotionele vaardigheden in het onderwijs, heeft dit nog geen vaste plek in het curriculum. Leerkrachten ervaren in de praktijk een tekort

aan tijd en mogelijkheden, blijkt uit het onderzoek van MarketResponse. Toch levert aandacht voor sociaal-emotionele ontwikkeling meer op dan het kost. “Leerlingen leren beter en worden zelfstandiger. Er ontstaat meer rust en een positieve sfeer. Zo wordt het managen van de klas een stuk makkelijker en is er juist meer rust en ruimte voor lesgeven.”

Gelukkiger in de klas door sociaal-emotionele ontwikkeling
Om in de behoefte van scholen te voorzien, is er de methode Gelukskoffer van Malmberg. Deze leert leerlingen over persoonlijke ontwikkeling, hun eigen invloed op geluk en persoonlijk leiderschap. De leerlingen doen samen of alleen oefeningen vanuit diverse thema's. De thema's zijn gebaseerd op de positieve psychologie: positief denken, dankbaarheid, zelfvertrouwen, talenten, toekomstdromen en wat het is om te geven.

“Je ziet de leerlingen dan groeien,” zegt Anke. Neem bijvoorbeeld Carlos van 11 jaar. Hij merkt op: “Als ik geluk aan een ander geef, word ik daar zelf gelukkig van.” Een andere leerling weet nu beter hoe ze met pesters om moet gaan: “De lessen in geluk waren erg leuk en handig. Ik heb bijvoorbeeld geleerd anders over dingen na te denken en wat ik goed vind aan mezelf. Ik kan er nu beter mee omgaan dat ik gepest word en ik durf meer voor mezelf op te komen.”

“Leerlingen motiveren zichzelf om te leren als ze weten wat hun talenten zijn en voelen dat ze ertoe doen.”

Gelukkige school
Uit onderzoek van Arizona State University blijkt dat aandacht voor sociaal-emotionele vaardigheden het meest succesvol is bij een schoolbrede aanpak. De Brandsmaschool in Bussum geeft daarom les in sociaal-emotionele ontwikkeling van groep 1 tot en met 8. “We pakken het integraal aan. We gaan als team met de methode én de kinderen aan de slag. Ook betrekken we ouders. Volgend schooljaar doen we met alle groepen het hele jaar door activiteiten en oefeningen rondom sociaal-emotionele ontwikkeling. Zo wordt het echt onderdeel van het leven van zowel de kinderen als de leerkrachten,” vertelt de directrice van de school.

Sociaal-emotionele ontwikkeling: niet alleen voor leerlingen
Maar sociaal-emotionele ontwikkeling stopt niet na schooltijd. Ook voor een leerkracht is het positief om zich te ontwikkelen. Door als leerkracht aan sociaal-emotionele vaardigheden te werken, leer je jezelf beter kennen én beter voor jezelf opkomen. Zo worden werkdagen leuker. En dat straalt af op de leerlingen. Je creëert zo een veilige leeromgeving: “De sleutel tot een veilige leeromgeving is zelf kwetsbaar durven zijn. Open zijn over jouw eigen obstakels en hoe je daarmee omgaat als leerkracht. Zo maak je verbinding met elkaar in de klas.”

Samenwerken voor een veilige leeromgeving
Sociaal-emotionele ontwikkeling in het onderwijs gaat dus niet alleen om leerlingen. Het gaat om de samenwerking tussen leerlingen en leerkrachten om een veilige leeromgeving te creëren waarin ieder verantwoordelijkheid neemt. Zo kunnen leerlingen opbloeien en hun eigen talenten ontdekken, de leerkracht krijgt meer werkplezier en er ontstaat voor zowel de leerkracht als de leerling minder stress. Een positiever pedagogisch klimaat helpt de leerkracht te focussen op lesgeven, zodat er meer ruimte komt voor vertrouwen in de autonomie van de leerkracht. Want, zij staan voor de klas en helpen de leerlingen op weg naar een mooie toekomst.

Bronnen
<https://marketresponse.nl/wp-content/uploads/31634.-Rapportage-De-plek-van-sociaal-emotionele-vaardigheden-in-het-onderwijs.pdf>
Kochenderfer-Ladd, B., & Ladd, G. W. (2016), Integrating academic and social-emotional learning in classroom interactions.
In K. R. Wentzel & G. B. Ramani (Eds.), Handbook of social influences in school contexts: Social-emotional, motivation and cognitive outcomes (pp. 349-366). Routledge.
Durlak, J. A. Weissberg, R. P. Dymnichie, A. B. Taylor, R. D. & Schellinger, K. B. (2011). The impact of enhancing students' social and emotional learning a meta-analysis of school-based universal interventions.

BASISVAARDIGHEDEN VERSTERKEN

Leerlingen die onvoldoende basisvaardigheden hebben, krijgen problemen in het (vervolg)onderwijs en bij hun latere functioneren in de maatschappij. Dat is zorgelijk, vindt ook SLO. Dit najaar komt SLO met een online platform om leraren, schoolleiders en bestuurders handreikingen te bieden bij het versterken van basisvaardigheden van leerlingen.

DOOR BRIGITTE BLOEM

SLO, het expertisecentrum voor curriculumontwikkeling, brengt in opdracht van het ministerie van OCW in kaart waar en in welke mate de ontwikkeling van de basisvaardigheden stagneert. Om vervolgens kennis en handreikingen te ontsluiten die scholen gericht in kunnen zetten om te werken aan de basisvaardigheden van hun leerlingen.

Taal-Nederlands

“Als curriculumontwikkelaars vinden we het belangrijk dat we allereerst helder krijgen waar we het over hebben als we spreken over basisvaardigheden taal-Nederlands”, zegt Inge Jansen van SLO. “Het gaat daarbij om de taalvaardigheid die leerlingen als basis nodig hebben om te functioneren in het onderwijs en de samenleving. Het gaat om de domeinen lezen, mondelinge taalvaardigheid, schrijven en taalbeschouwing/taalverzorging. Het domein taalbeschouwing/taalverzorging staat in dienst van de eerste drie”, legt Inge uit.

“Met een samenhangend curriculum kunnen we de basisvaardigheden van leerlingen aanzienlijk versterken.”

Om te zien waar de problemen zitten, heeft SLO nationale en internationale onderzoeken bekeken. Inge: “De grootste uitdagingen zijn schrijven en diep lezen. Maar liefst 27 procent van de groep 8-leerlingen behaalt niet het basisoniveau schrijven. Daarnaast scoort Nederland op het gebied van diep lezen onder het OESO-gemiddelde, waar we eerder nog daarboven zaten.” Doorgaans wordt vooral aan de makkelijk toetsbare onderdelen spelling, grammatica en lezen veel aandacht besteed, is haar ervaring. “Er wordt beduidend minder onderwijstijd besteed aan schrijfvaardigheid en mondelinge taalvaardigheid”, aldus Inge. “SLO adviseert daarom om de aandacht en tijd evenrediger te verdelen over de taaldomeinen. Juist omdat de taaldomeinen elkaar versterken.”

Rekenen-wiskunde

Het begrip basisvaardigheden geeft de associatie dat het gaat om basisbewerkingen, maar het omvat veel meer dan dat. Het gaat zowel om kennis, vaardigheden als inzichten. Juist die combinatie zorgt voor voldoende gecijferdheid.

Nationaal en internationaal onderzoek laat zien dat bij rekenen-wiskunde veruit de meeste leerlingen het basisoniveau halen. “Dat zou gerust moeten stellen, maar we constateren veel verschil tussen verschillende doelgroepen”, zegt curriculumontwikkelaar Iris Verbruggen van SLO. Daarnaast wordt de ambitie dat 65 procent van de leerlingen het (hogere) streefniveau haalt niet gehaald.”

“Scholen moeten zich meer bewust worden dat ze op rekegebied hogere verwachtingen kunnen hebben van alle leerlingen”, vindt Iris. “Bovendien worden leerlingen die meer aankunnen te weinig bediend, waardoor zij zich minder goed kunnen

ontwikkelen. Zij hebben meer uitdaging nodig.” In het voortgezet onderwijs in Nederland is 16 procent van de 15-jarigen onvoldoende gecijferd. “Deze doelgroep heeft extra aandacht”, stelt Iris. SLO ziet bovendien aanleiding om het aanbod van rekenen-wiskunde onder de loep te nemen. Iris: “In onze data-intensieve samenleving worden vaardigheden als kritisch kwantitatief denken en rekenwiskundig probleemoplossen steeds belangrijker, zowel voor de eigen redzaamheid als voor burgerschap.”

Curriculumbewustzijn

De eerste stap voor scholen is om te onderzoeken hoe het gesteld is met de basisvaardigheden taal-Nederlands en rekenen-wiskunde bij de eigen leerlingen. Om vervolgens te bekijken hoe je als school op basis van je visie de basisvaardigheden kunt versterken. “Met een samenhangend curriculum kunnen we de basisvaardigheden van leerlingen aanzienlijk versterken”, weet Inge. “Dat vraagt om curriculumbewustzijn en in het voortgezet onderwijs om intensieve samenwerking tussen leraren van de verschillende vakken. Door de rijke context wordt onderwijs zo veel betekenisvoller, leuker en interessanter voor de leerlingen.”

Online platform

Dit najaar lanceert SLO een online platform met achtergrondinformatie en praktische handreikingen voor het versterken van de basisvaardigheden. SLO wil met het platform vooral de kennis en kunde van onderwijsprofessionals vergroten, zodat zij op een onderbouwde manier keuzes kunnen maken uit het aanbod. De nadruk ligt in eerste instantie op rekenen-wiskunde en taal-Nederlands. In een later stadium legt SLO de verbinding met digitale geletterdheid en burgerschap. Ga voor meer informatie naar www.slo.nl/basisvaardigheden.

Actualisatie kerndoelen

Op korte termijn gaat SLO scholen en betrokken onderwijsorganisaties extra ondersteunen met producten en kennis over basisvaardigheden. Daarnaast moeten de basisvaardigheden ook structureel goed omschreven staan in het curriculum. SLO is daarom in opdracht van het ministerie van OCW gestart met de actualisatie van kerndoelen Nederlands, rekenen-wiskunde, burgerschap en digitale geletterdheid. Deze leergebieden hebben een duidelijke relatie met basisvaardigheden. Hierdoor wordt de opdracht aan scholen verhelderd en wordt het beheersen van basisvaardigheden structureel vastgelegd in wetgeving.

Voorbeeld uit de praktijk

Franca van den Berg geeft les op het Taalbrug College in Eindhoven, een school voor speciaal onderwijs voor leerlingen in de leeftijd van 12 tot 20 jaar met een communicatieve en/of auditieve beperking. “Op het Taalbrug College werken de leerlingen intensief aan de domeinen lezen, schrijven en mondelinge taal, maar het zijn geen aparte lessen”, vertelt Franca. “In het hele onderwijs komt taalontwikkeling voortdurend aan bod en zijn we alert op kansen voor taalleermomenten. Alle onderdelen van taal-Nederlands passen ze toe in de projecten die ze doen. Het grote voordeel is dat ze hun taalvaardigheid zo op allerlei manieren oefenen in een betekenisvolle context. Ze schrijven bijvoorbeeld een e-mail naar een organisatie. Daar zitten allerlei onderdelen van taalbeheersing in. Eerst gaan leerlingen met elkaar in discussie over hoe ze het willen aanpakken. Vervolgens schrijven ze hun boodschap in concept. Dan gaan ze in groepjes in gesprek hoe de tekst over zal komen bij de ontvanger en herschrijven ze de tekst. Tot slot evalueren ze elkaars werk, waarvan iedereen ook weer leert.”

Bij rekenen gebeurt min of meer hetzelfde. Franca: “Juist ook in andere vakken zijn we bewust bezig met meten, wegen en rekenen. We zijn bovendien extra alert op de taligheid van veel rekenopgaven. Dat hoeft wat mij betreft niet te veranderen. De samenleving is heel talig en onze leerlingen moeten daar toch mee leren omgaan.”

Samen werken aan het onderwijs van morgen

In onze dynamische maatschappij ben je nooit klaar met leren. Op school en in het bedrijfsleven blijven kinderen en volwassenen zich ontwikkelen. Cito draagt vanuit drie divisies bij aan het onderwijs van vandaag en morgen.

CITO CTE ontwikkelt en adviseert bij wettelijke toetsen

Al meer dan 50 jaar maakt Cito onderdeel uit van de centrale examenketen. Samen met honderden docenten ontwikkelen de collega's bij de divisie Centrale toetsen en examens (CTE) jaarlijkse de examenopgaven, zowel voor het voortgezet onderwijs als voor het middelbaar beroepsonderwijs Nederlandse taal en Engels, en adviseren zij over de normering. Ook voor de Centrale Eindtoets, de eindtoets van de overheid die wordt afgenomen in groep 8, construeert CTE de opgaven.

Minder bekend binnen deze wettelijke taken is het ondersteunen van onderwijsprofessionals op basis van die jarenlange expertise en ervaring. Bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van schoolexamens statistiek met grote datasets voor havo/vwo. De kennis die het construeren van examenvragen met grote datasets CTE heeft opgeleverd, kan docenten helpen bij het ontwikkelen van hun eigen toetsvragen.

Ook denkt CTE mee over nieuwe vormen van toetsing en examinering. Neem flexibel examineren. Nog maar weinig leerlingen in het voortgezet onderwijs, doen in een of meerdere vakken centraal examen op een hoger niveau. Recent heeft CTE onderzoek gedaan naar vakinhoudelijke belemmeringen en tijdsinvestering die van een leerling worden gevraagd om de inhoud eigen te maken. Hiervoor is veel informatie aangeleverd door vakdocenten. Met de onderzoeksresultaten wil CTE een bijdrage leveren aan de haalbaarheid van een flexibeler examensysteem in de toekomst.

CITO lab onderzoekt en innoveert het onderwijs

Samen met scholen en onderwijsorganisaties werken ze bij de divisie Cito lab aan nieuwe meet- en volginstrumenten voor het onderwijs van morgen. Als organisatie met een publieke taak wordt de verzamelde en ontwikkelde kennis en kunde gedeeld, zodat zo veel mogelijk onderwijsprofessionals ermee aan de slag kunnen gaan.

Neem het project Woordmars voor het (speciaal)basisonderwijs, waar Cito lab samen met een aantal experimentscholen in het primair onderwijs onderzoek doet naar de mogelijkheid om leerlingen meer invloed te geven op de inhoud van een toets. Want als de leerling zelf een actieve rol krijgt in de samenstelling van de toets, draagt dat dan bij aan een gevoel van eigenaarschap? En vinden leerlingen het dan ook leuker om een toets te maken?

Of het project Slimme nakijkoplossingen voor het voortgezet onderwijs, waar wordt gekeken naar de grootste struikelblokken bij het nakijken. En naar oplossingen die leraren kunnen ondersteunen daarbij. Het nakijken van toetsen is een taak die vaak veel tijd en moeite kost. Hoe mooi zou het zijn om deze last te kunnen verlichten? Samen met experimentscholen in het voortgezet onderwijs wordt gewerkt aan de digitale nakijkomgeving CheckMate, waarin leraren korte open antwoorden op toetsvragen van leerlingen kunnen nakijken.

Probeer prototypes uit in jouw klas!

Ben jij leraar in groep 5/6 en wil je Woordmars uittesten in jouw klas? Of geef je les in het voortgezet onderwijs en ben je nieuwsgierig wat CheckMate voor jou kan betekenen? Stuur dan een mail naar citolab@cito.nl.

CITO BV waarderen van kennis en kunde

Bij Cito BV worden producten ontwikkeld waarmee leerlingen en studenten kunnen laten zien wat ze in hun mars hebben. Zodat hun leraren het onderwijs erop kunnen afstemmen. Deze maatschappelijke betrokkenheid voelt als vanzelfsprekend. Het vizier is altijd gericht op de (onderwijs)professionals. Alleen dan kun je optimaal invulling geven aan behoeften uit de praktijk.

Zo zijn leraren uit het primair onderwijs sterk betrokken geweest bij de vernieuwing van het volgsysteem primair onderwijs, uitgaand van concrete behoeften uit de praktijk. Bijvoorbeeld: hoe krijg je als leraar inzicht in de ontwikkeling die een leerling doormaakt op sociaal-emotioneel vlak? Immers, een leerling is meer dan taal en rekenen alleen. Het heeft geresulteerd in Leerling in beeld-PO, een overzichtelijk volgsysteem waarbij alles draait om de groei van de leerling, op zijn of haar eigen niveau. Op dit moment wordt samen met docenten in het voortgezet onderwijs, ook gewerkt aan de verbreding van het Cito leerlingvolgsysteem voor het voortgezet onderwijs (CVVO). Waarbij naast de kernvaardigheden, ook aandacht zal zijn voor het sociaal-emotioneel functioneren en de studiehouding van de leerling.

Leraren en docenten zelf kunnen door Cito BV worden getraind in toetsdeskundigheid, beoordelen van leerlingen en het optimale gebruik van beschikbare informatie. Zodat zij hun leerlingen en studenten nog beter kunnen begeleiden om hun talenten te ontwikkelen. Cito BV werkt niet alleen voor het onderwijs. Is er behoefte aan inzicht in de vakbekwaamheid van werkende professionals? Dan kan Cito BV zorgen voor maatwerkoplossingen in de vorm van objectieve meetinstrumenten. Of het nu gaat om gezondheid, veiligheid, technologie of het voldoen aan wettelijke kwaliteitseisen.

Meer weten?

Ben je nieuwsgierig geworden naar de activiteiten van Cito of wil je meer weten over een van de genoemde voorbeelden? Neem contact met ons op en we vertellen je er graag meer over. Of kijk op [Cito.nl](https://www.cito.nl).

DE SCHOOL ALS LERENDE ORGANISATIE

Is jouw school al een 'lerende organisatie'? De laatste jaren is er weer volop aandacht voor dit concept, nadat het decennialang enigszins uit beeld verdween. Maar wat is het precies? Waarom is het belangrijk? We vroegen het aan twee deskundigen.

DOOR ARJAN JONKER

Aan het woord komen Robert-Jan Simons en Bart Schipmølder, respectievelijk oud- én huidig directeur van NSO-CNA Leiderschapsacademie. Robert-Jan verzorgt tijdens de NOW 2022 een masterclass over 'De school als lerende organisatie in 2022'. Hierin verbindt hij de ideeën uit de negentiger jaren met allerlei nieuwe inzichten over leren.

Lang leve leren!

Het thema van de Onderwijsweek is 'Lang leve leren'. Bart Schipmølder reflecteert hierop: "Gek, dat we onszelf daaraan moeten blijven herinneren. Mensen zeggen weleens: ik ben gestopt met leren. Maar hoe kun je dat zeggen? Het hele leven is een leerproces. Blijkbaar is de term 'leren' inmiddels beladen met een loden last."

Lang leve leren...veel leerlingen zullen het niet eens zijn met die kreet. Bart: "We weten tegenwoordig zó veel. Het is geen enkel probleem om aan leerlingen kennis over te brengen. Daar kunnen we de hele basis- en middelbare school mee bezig zijn. Maar...wat heeft het kind dan geleerd? Aan het einde van de schoolcarrière staat 'leren' voor de meeste leerlingen gelijk aan cijfers scoren, aan eisen moeten voldoen, diploma's halen, prestaties leveren... Het is iets buiten henzelf geworden, iets wat ze liever niet doen. En dat is knap onhandig. Want je komt het leven niet door als je niet nieuwsgierig blijft. Bovendien: je kunt niet niet leren."

De lerende organisatie

Geen mens is ooit uitgeleerd, dus. Op dat principe is de 'lerende organisatie' gebaseerd. Robert-Jan Simons licht toe: "Een lerende organisatie is bewust bezig met het leren van medewerkers, teams en de organisatie als geheel en de relaties tussen die drie. De vraag 'wat doet ertoe?' is daarbij essentieel: voor jezelf, anderen en de samenleving."

De basis voor het idee van de lerende organisatie werd gelegd door Peter Senge, wetenschapper bij het MIT Sloan School of Management. Ook andere wetenschappers, bedrijven en adviseurs gingen

ermee aan de slag. Rond de eeuwwisseling verloor het idee aan populariteit, mede door de toen toegenomen nadruk op kortetermijn-efficiency.

"Het lag ook aan verschillende andere factoren", volgens Robert-Jan. "Een belangrijke was dat de modellen te abstract bleven. Praktische toepassing was daardoor lastig." Een ander kritiekpunt richtte zich op het feit dat het LO-denken zich te weinig richtte op wat het oplevert. Daar werd ook weinig onderzoek naar gedaan.

Hogere doelen van de lerende organisatie

Inmiddels is de lerende organisatie terug van weggeweest. De OECD (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling) presenteerde in 2021 een nieuwe variant van het oude integratieve model van Marsick en Watkins. En zij onderzochten scholen in Wales. Waarom Wales? Robert-Jan: "Het idee van de school als lerende organisatie was daar op veel scholen aangeslagen. Het was landelijk beleid." Perfect om de resultaten van een lerende organisatie in de praktijk te meten.

Dus, wat levert LO-denken op, kijkende naar de scholen in Wales? Robert-Jan: "In het model werden vier centrale uitkomsten van lerende organisaties centraal gesteld en nagestreefd: 1. Capabele leerlingen met ambitie die goed zijn in levenslang leren; 2. Ondernemende creatieve werkers; 3. Goed geïnformeerde burgers met ethisch bewustzijn; en 4. Gezonde individuen met zelfvertrouwen. Kortom: leerlingen met leervermogen, ondernemerschap, moreel bewustzijn en gezondheid. Dit zijn geen kortetermijn-resultaten maar langetermijn-ontwikkelingen. Deze vier sluiten goed aan bij de drie soorten van uitkomsten van onderwijs die Biesta onderscheidde: kwalificatie, socialisatie en subjectificatie."

Zowel Bart als Robert-Jan zijn verheugd over de hernieuwde aandacht voor de lerende organisatie. Dat wil niet zeggen dat Robert-Jan geen kritiek heeft: "Allereerst missen er belangrijke factoren in het model, zoals systeemdenken." Daarnaast ziet Robert-Jan ruimte om het model uit te breiden met hedendaagse aspecten. "Daarom werk ik samen met scholen en andere organisaties aan de lerende organisatie 2.0. We integreren de nieuwste inzichten over leren in het OECD-model. Denk aan de rol van psychologische veiligheid, breinleren, werkplekleren en groeimindsets."

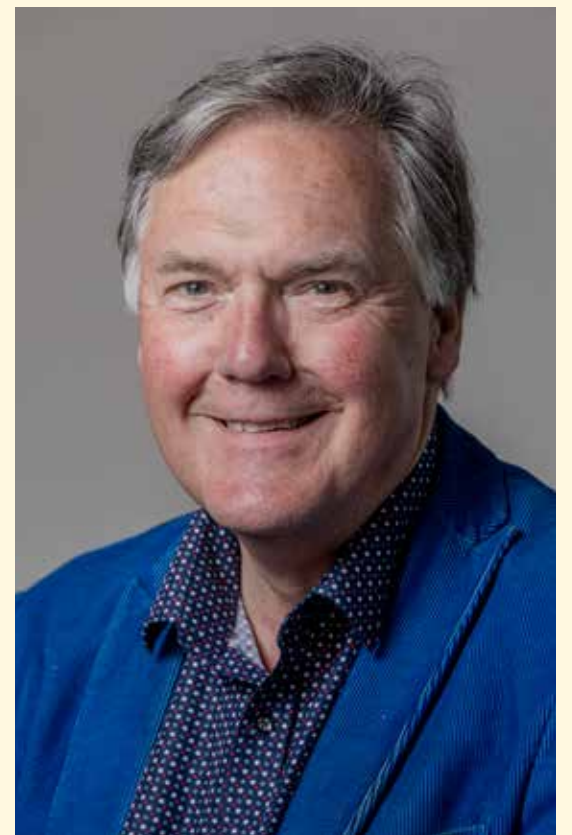
Worstelingen in de praktijk

De school als lerende organisatie. Een prachtig principe. Des te lastiger in de praktijk. Zo weet ook Bart, die als directeur van NSO-CNA er dagelijks mee bezig is: "Het thema komt ruim aan bod in onze opleidingen. Daarnaast proberen we het toe te passen in onze eigen organisatie. Maar leren met professionals is nog niet zo makkelijk."

Want samen écht vragen stellen als 'hoe doen wij dat eigenlijk?' en 'waarom?' Dat komt dichtbij: "Dan spelen zaken mee als beroepstrots en identiteit. Angsten als 'misschien val ik wel door de mand en blijkt dat mijn collega's het beter

Bart Schipmølder

Robert-Jan Simons

"Het hele leven is een leerproces."

weten'." Die worstelingen zelf horen ook bij een lerende organisatie. Bart: "Leidinggevend op scholen hebben als taak om een lerende organisatie in te richten. En wanneer dat niet lukt, bereid zijn te leren hoe dat komt. Dat kan het begin zijn."

De juiste vragen

Hoe meer een directie bereid is om te leren, hoe meer docenten die houding overnemen. Waarna zij leerlingen daarmee weer 'besmetten'. Bart: "Docenten mogen zich afvragen: sta ik daar om uit te leggen 'hoe het zit', of neem ik leerlingen mee in het leerproces dat leidde tot bepaalde kennis of overtuigingen?"

Robert-Jan vult aan: "De belangrijkste vaardigheid van de moderne docent is: goede vragen stellen. Niet 'wat heb je vandaag geleerd?' of 'welke cijfers heb je gehaald?', maar 'waar maak je je zorgen over?' en 'hoe ontwikkel jij je?'. Dat gebeurt nog veel te weinig. Dat geldt ook voor schoolleiders."

NSO-CNA verzorgt verschillende webinars in de #NOW2022. Meer info? Ga dan naar www.nationaleonderwijsweek.nl

HOE TOETSEN BIJDRAGEN AAN KANSSEN VOOR IEDERE LEERLING

Verschillen in achtergrond tussen leerlingen werken door in het onderwijs. Toetsen helpen bij het verkrijgen van een objectief beeld en dragen zo bij aan kansengelijkheid voor iedere leerling.

DOOR ESTHER VAN VROONHOVEN

Onbewuste verwachtingspatronen zorgen ervoor dat niet alle leerlingen de kansen krijgen die ze verdienen. Met toetsen kun je zien hoe leerlingen zich ontwikkelen en waar de groeikansen liggen. Het is belangrijk dat leerlingen de uitdaging krijgen die past bij hun leerpotentieel.

Ontwikkelingsgericht toetsen

Hilde Hacquebord heeft vanuit de Rijksuniversiteit Groningen de grondslag gelegd voor de Diatoetsen. Ze vertelt over de ontwerpprincipes achter deze nieuwe toetsen. “Gebruik toetsen om inzicht te krijgen in de ‘zone van naaste ontwikkeling’ van leerlingen, het streefniveau. Dat streefniveau kan voor iedere leerling anders liggen. Goede toetsen zijn bo-

vendien adaptief, om individuele leerlingen tot hun recht te laten komen. Zonder dat ze het doorhebben, krijgen alle leerlingen opgaven die passen bij wat ze aankunnen, niet te moeilijk maar zeker ook niet te makkelijk. Zo kun je ervoor zorgen dat iedere leerling een succeservaring heeft. Dat is heel motiverend voor de leerling en geeft zelfvertrouwen.”

Leerpotentieel

Hoge verwachtingen zijn belangrijk, maar het streefniveau moet wel passen bij het leerpotentieel van individuele leerlingen, wat ze in aanleg zouden kunnen leren. Met een test voor het leerpotentieel kun je toetsresultaten nóg beter beoordelen en verwachtingen eventueel bijstellen. Onderpresteerders vallen onmiddellijk op, onderschatting van leerlingen wordt voorkomen. Hilde Hacquebord: “De universiteit van Groningen heeft ons gevraagd de NSCCT-test voor leerpotentieel te digitaliseren en uit te geven. Door de koppeling tussen deze test en onze volgtoetsen wordt het streefniveau automatisch aangepast. Ook een vorm van adaptiviteit die bijdraagt aan kansen voor iedere leerling.”

Formatief toetsen

Steeds meer scholen gaan toetsen formatief inzetten. Daarbij geef je kinderen en hun ouders inzicht in de toetsresultaten en in wat je op basis daarvan verwacht. Je bespreekt samen hoe de leerling zich ontwikkelt, wat de sterke en zwakke punten in het toetsprofiel zijn (feedback), welk streefniveau passend is (feedup) en hoe je dat kunt bereiken (feedforward). Dit bespreek je in een groeigesprek: “Kijk eens hoe je bent gegroeid! Laten we eens kijken wat je de volgende keer kunt halen. Wat spreken we af?” Op deze manier wordt een kind eigenaar van zijn eigen leerproces. Een veelbelovende ontwikkeling waarbij toetsen worden ingezet om de ontwikkeling van leerlingen optimaal te begeleiden en kansen te bieden.

Colofon

Redactieadres:
Berg en Dalseweg 114, 6522 BV
Nijmegen
marion@nationaleonderwijsweek.nl
www.nationaleonderwijsweek.nl

Aan dit nummer werkten mee:
Monaïm Benrida
(gasthoofdredacteur), Patty Huijbers,
Robbert Almekinders, Jessica
Vlastuin, Floortje Dekkers,
Nikki Bijhouwer, Marike Peeters,
Annemoon van den Broek,
Franciska van der Kolk, Edith Jansen
en Marion van Weeren

Vormgeving:
FIZZ | Digital Agency – fizz.nl

Druk:
Hoekstra Krantendruk, Emmeloord
Fotografie:
Shutterstock, tenzij anders vermeld.

Advertentie-acquisitie:
OnderwijsMedia,
www.onderwijsmedia.nl.
Telefoon: 030-210 23 86.
E-mail: sales@onderwijsmedia.nl.

De Nationale Onderwijskrant is een uitgave van Stichting Nationale Onderwijsweek. Overname uit deze uitgave op welke wijze dan ook is uitsluitend toegestaan met bronvermelding en na schriftelijke toestemming van de uitgever.

De Nationale Onderwijsweek is trots op de samenwerking met haar partners, vrienden en ambassadeurs in het onderwijs en de media:

Geef het eigenaarschap terug aan onderwijs en kinderopvang

Gemeente Leeuwarden telt ruim 30 Integrale Kind Centra (IKC). In een IKC kunnen kinderen van nul tot dertien jaar terecht, waarbij kinderopvang en primair onderwijs zijn samengevoegd. Binnen een IKC wordt gewerkt aan een gezamenlijke pedagogische visie en missie. Hanny Voskuylen, projectleider verbinding Onderwijs-Jeugd-Kinderopvang bij Gemeente Leeuwarden, deelt haar visie op IKC's, systeemveranderingen en eigenaarschap.

DOOR MARIKE PEETERS

Voor dat ik bij Gemeente Leeuwarden begon werkte ik als groepswerker in de jeugdhulp en later als locatiehoofd bij de kinderopvang. Dat maakt dat ik een goed beeld heb van de praktijk en mij makkelijk kan inleven wat er speelt binnen verschillende IKC's. Die ervaring heb ik meegenomen in mijn huidige werk bij Gemeente Leeuwarden. Wat ik zie is dat maatschappelijke problemen bij het onderwijs worden neergelegd, maar daar niet kunnen worden opgelost. Mijn reactie? Als je een systeemverandering wilt bewerkstelligen moet je kennis hebben over verandertheorieën.

Kracht vanuit de basis

Op dit moment zie ik nog te vaak dat zaken top-down zijn ingericht. Er wordt beleid gemaakt vanuit een ministerie, gemeente of schoolbestuur en dat wordt kant-en-klaar aangeboden aan de locatie. Het gevolg daarvan is dat het onderwijs door de bomen het bos niet meer ziet. De druk is hoog, er is weinig personeel, weinig geld, zijn dan veelgehoorde kreten. Veel beter is om in het systeem zelf te kruipen. Waar sta je, waar wil je heen en wat heb je daarvoor nodig? Welke expertise is er in huis en extra nodig? Ik noem dit kracht vanuit de basis. En dan ga je niet top-down aan een subsidiepotje of project werken, maar zorg je dat eigenaarschap en ondernemerschap binnen het IKC zelf ligt. Je stopt met aanbodgericht werken, en gaat over op vraaggericht en faciliterend werken. Hierdoor kan de locatie het gekregen budget veel beter verdelen, door bijvoorbeeld eigen mensen

"Het is allemaal veel simpeler dan we denken. Ieder mens wil gewoonweg gezien en gehoord worden."

aan te nemen die binnen de IKC-cultuur passen, die extra onderwijs of ontwikkeltijd aanbieden tijdens, tussen of na schooltijd. Met andere woorden: je zorgt voor een versterkend systeem, waarbij het team van binnenuit kan werken en dát doen wat het IKC nodig heeft ter ondersteuning van de ontwikkeling van kinderen. Dit vraagt om een herinrichting van het huidige systeem, waarbij het niet draait om top-down beslissingen, maar kracht vanuit eigenaarschap van het IKC zelf.

Interprofessionele teams

Het is de kerntaak van de kinderopvang te zorgen voor een goed pedagogisch klimaat voor kinderen om in op te groeien. Onderwijs is hoofdzakelijk gericht op kennisoverdracht. Niet meer, niet minder. Dus problematiek rondom bijvoorbeeld gezondheid, echtscheidingen, werkloosheid en armoede is niet de kerntaak van kinderopvang of onderwijs. Daarvoor kun je het onderwijsteam veel beter versterken met professionals.

En dat werkt twee kanten op. Want wat ik vaak hoor vanuit instanties is: ouders kunnen ons toch gewoon bellen? Terwijl wetenschappelijk onderbouwde data voorhanden zijn waaruit het tegendeel blijkt. Ook hier is een andere insteek noodzakelijk. Als je weet dat je binnen een IKC 100% bereik van ouders hebt, dan weet je dus waar je heen moet. Denk bijvoorbeeld aan de problematiek rondom echtscheiding. Daar komen veel problemen uit voort waar kinderen last van kunnen hebben. Ga niet wachten bij de telefoon tot een ouder belt, maar zorg dat je binnen een

Hanny Voskuylen

IKC trainingen geeft en spreek ouders actief aan. Meer dan dat is het niet. Weg met alle dremfels! Ditzelfde geldt voor GGD, opvoedpunten en zelfs toeleiding naar arbeid. Het is allemaal veel simpeler dan we denken. Ieder mens wil gewoonweg gezien en gehoord worden. En als iedereen dagelijks op het schoolplein te vinden is, is het heel logisch dat je daar mensen plaatst die met ouders meedenken. Dus zorg dat je op een IKC een interprofessioneel team opzet, waarin iedereen vanuit zijn eigen expertise een steentje kan bijdragen. En zorg dat ieders verantwoordelijkheid en professionaliteit erkend wordt. Alleen zo word je faciliterend aan het systeem.

Impactgericht werken

De vraag die ik stel binnen een IKC is: wat is de verandering die we willen creëren en waar willen we over 10 jaar staan? Met andere woorden: heb de missie, visie en doelen concreet. Alleen dan weet je waar je aan kunt werken. Dit proces moet je samen meerjarig vastleggen en monitoren om zicht te krijgen op dat wat werkt en het verschil voor kinderen maakt. We hebben dit proces voor het eerst ingericht bij de start van een nieuwe functie binnen de IKC's; de jeugdondersteuner. De opbrengst van deze impactgerichte werkwijze heeft ertoe geleid dat deze functie geborgd en uitgebreid is na de pilotfase. De rol van de gemeente in dit proces is faciliterend aan de IKC's. Zonder gemeentelijke richtlijnen, ruimte en ruggensteun gaat deze systeemverandering niet slagen.

Youssef

Youssef is vier jaar geleden met zijn ouders en broer uit Syrië naar Nederland gevlucht. Nu wonen ze in de Amsterdamse wijk Wittenburg. Youssef zit in groep 7 op een basisschool die extra lessen aanbiedt na schooltijd, in taal, rekenen, programmeren en toneel. Hij gaat hier graag naartoe en heeft veel vriendjes. De meeste van zijn vriendjes zijn ook niet in Nederland geboren. Toch spreken ze allemaal Nederlands met elkaar, omdat ze dat onder schooltijd en tijdens de extra lessen ook zo doen. Maar waar Youssef en zijn

broer Abdel de Nederlandse taal snel hebben geleerd, geldt dit niet voor zijn ouders. Hierdoor vinden zijn ouders het lastig de vriendjes en leraren van Youssef te begrijpen.

Youssef blijkt een talent te hebben voor programmeren. Hij vindt het leuk en hoopt ooit programmeur te worden. Zijn leraar heeft Youssefs ouders gewezen op een middelbare school waar hier extra aandacht aan wordt gegeven. Deze school ligt wel aan de andere

kant van de stad. Zijn ouders vinden dit best spannend: ze hebben grote ambities voor Youssef en willen hem beschermen tegen verkeerde invloeden. Maar hoe kunnen ze dit doen als ze geen zicht op hem hebben?

Kansengelijkheid heeft veel gezichten. Daarvan geven we, verspreid over de krant, drie fictieve voorbeelden.

SLO-KENNISMIDDAG

/ De basis voor goed onderwijs

*Woensdag 5 oktober van 12:30 tot 18:00 uur
De Observant, Amersfoort*

Hoe krijgen we als leraren zicht op de ontwikkeling van de basisvaardigheden van de leerlingen? Hoe kunnen we de basisvaardigheden versterken? En hoe verhouden de basisvaardigheden en de actualisatie van de kerndoelen en examenprogramma's zich tot elkaar? Worden burgerschap en digitale geletterdheid, waar scholen en leraren door de huidige wetgeving nu al mee aan de slag moeten, aparte vak- of leergebieden of toegevoegd aan andere vakken?

Deze en andere vraagstukken komen aan de orde tijdens de kennismiddag die SLO voor leraren en schoolleiders in het primair en voortgezet onderwijs organiseert. SLO organiseert deze kennismiddag in het kader van de Nationale Onderwijsweek.

Meld je aan!

 **NATIONALE
ONDERWIJS
WEEK**

In gesprek met Nicole van Son

Scholen als oefenplek voor samenleven

Nicole van Son is voorzitter College van Bestuur bij INOS, stichting katholiek onderwijs Breda. Onder haar bezielende leiding werken 28 scholen voor primair onderwijs dagelijks aan het bieden van gelijke kansen aan al hun leerlingen. Ook stadsbreed loopt Breda voorop in de aanpak van kansenongelijkheid.

DOOR FLOORTJE DEKKERS

Breda is een van de vijftien 'manifest-steden'. De Bredase burgemeester ondertekende met nog veertien ambtgenoten het 'Manifest kwetsbare gebieden'. Een urgente oproep aan het kabinet om ondersteuning bij het tegengaan van de groeiende tweedeling in deze steden. Nicole van Son is geboren en getogen Bredase en is daarom misschien nog wel meer gedreven om deze kloof in haar stad te helpen dichten.

Samen schouders eronder

In het programma 'Verbeter Breda' vormen organisaties samen met inwoners een netwerk dat gezamenlijk zoekt naar oplossingen die de kansenongelijkheid tegengaan. Nicole maakt deel uit van het programmateam dat gaat meedenken over de doelen de komende jaren. In het onderwijsveld ontstond de afgelopen jaren al stevige onderlinge samenwerking: alle PO en VO besturen vormen één samenwerkingsverband en scholen in de kwetsbare wijken zijn verenigd in een kennisnetwerk van 'Onyxscholen'. Sinds vijf jaar bestaat de thematafel 'Breda Leert', met daarin ruim twintig lokale maatschappelijke organisaties in onderwijs, opvang, welzijn en zorg. Zij maken leren in de breedste zin van het woord mogelijk voor kinderen tot twaalf jaar, vanuit het onderwijsachterstandenbeleid. Onder meer taalontwikkeling, zelfvertrouwen en ouderbetrokkenheid zijn speerpunten van deze tafel. Nicole ziet daarom in Breda een kansrijke voedingsbodem voor het Voorloperstraject Rijke Schooldag van de Gelijke Kansen Alliantie (een subsidietraject om structurele steun voor een verlengd en verrijkt schooldagprogramma te ontvangen) en is als penvoerder betrokken bij de aanvraag hiervoor.

Nicole vertelt vanuit het diepst van haar ziel gedreven te zijn om ervoor te zorgen dat ieder mens – en specifiek nog ieder kind – gezien wordt mét de mogelijkheden die het in zich heeft. Dat is het absolute vertrekpunt voor een kansrijke toekomst. Ze spreekt uit ervaring: "Ik kom zelf uit een arbeidersgezin; mijn vader werkte in de bouw en raakte arbeidsongeschikt toen ik heel jong was. Mijn moeder was huisvrouw. We hadden moeite om rond te komen, dat heeft me gevormd. Mijn vader had een heilig voornemen: als wij naar school moesten, zouden we verhuizen naar een andere wijk. Hij voorzag daar betere ontwikkelmogelijkheden voor ons. Mijn ouders doorbraken daarmee iets dat al generaties bestond. Het is wel verdrietig dat het idee leefde dat alleen een andere context meer kansen kan bieden. Er werd gezegd 'dat ik nu bevoorrecht was en er iets van moest maken'. Dat gaf kansen én druk. Ik ging vervolgens inderdaad door naar het OLV Lyceum en ervoer een

Nicole van Son

"Scholen als community waar iedereen samenkomt die liefde heeft voor het kind en diens ontwikkeling"

docente die in mij geloofde. Daarmee ontstond voor mij pas het sprankje voor geloof in eigen kunnen. Dat is zó belangrijk voor een kind, voor ieder mens. Op onze scholen moeten we hoge verwachtingen koesteren van iedere leerling, ongeacht de thuissituatie, want ieder talent doet er evenzeer toe. Het is onze taak om vervolgens vertrouwen en begeleiding te geven om die verwachtingen te kunnen waarmaken. Dat geeft en versterkt zelfvertrouwen bij leerlingen en vanuit die kracht kan weer verbinding met anderen plaatsvinden. Dat mag nooit afhankelijk zijn van de plek waar je woont."

Belangrijke spil

In de kwetsbare wijken van Breda vormen scholen een belangrijke spil in het verbeterprogramma. Nicole legt uit: "Ik zie scholen als een community met een verbindende rol in de wijk. Daar komt iedereen bij elkaar die liefde heeft voor het kind en diens ontwikkeling. Leraren, ouders, wijkbewoners, maar steeds meer ook hulpverleners of maatschappelijke organisaties. Ouders kunnen bijvoorbeeld laagdrempelig terecht met opvoedvragen, zonder dat er meteen dat stempel van hulpverlening of zorg wordt gedrukt. In sommige gevallen is school de enige veilige plek voor een kind. Dan kunnen we samen rondom kind en gezin gaan staan. De scholen verbinden zich ook met bijvoorbeeld een wijkcentrum, een vereniging of zelfs een verzorgingstehuis in de buurt, waar naschoolse activiteiten plaatsvinden en geleerd wordt. Dat sluit dan weer goed aan bij 'Ontdek je talent'. Met dit project bieden we voor steeds meer Bredase kinderen in de omgeving van school mogelijkheden om hun horizon te verbreden met verschillende activiteiten zoals

sport, dans en techniek. Alleen nog op te kleine schaal en niet structureel voor alle kinderen in de aandachtswijken. Brede talentontwikkeling in en om school, georganiseerd samen met gemeente en partners in de wijk, zorgt voor meer cohesie in met name de kwetsbare delen van de stad. Ik zie scholen als de ideale oefenplek voor samenleven."

Londen als inspiratiebron

Nicole vraagt regelmatig om advies van haar leerlingenraad met afgevaardigde kinderen van al deze scholen, een zeer gemêleerde populatie. Nicole: "Elk kind wil in essentie gezien worden en zich ontplooiën. Ons ultieme voorbeeld is het Londens concept. Daar bieden scholen een dagarrangement van 7 tot 19 uur. Met bijvoorbeeld gezonde maaltijden en voor iedereen de mogelijkheid om tot leren en ontwikkelen te komen met professionals in en om de school. Dat betekent niet dat alle scholen of alle leerlingen hetzelfde moeten doen; ik wil zeker graag de eigenheid van onze scholen behouden. Maar één doorlopend dagarrangement maakt alle activiteiten onderdeel van de schooldag. Daardoor zijn ze voor ieder kind even gemakkelijk toegankelijk, onafhankelijk van externe factoren die voor elk kind verschillen. Ik hoop oprecht dat we dat in Breda zo'n steeds rijkere schooldag voor elkaar gaan krijgen, zeker in de aandachtswijken. Daarvoor is nodig dat binnen de bestaande samenwerkingsverbanden alle partijen hun eigen belang ondergeschikt kunnen en willen maken aan het grote geheel; elk kind moet zich kunnen ontwikkelen tot een gelukkige volwassene. De basis daarvoor is in onze stad zeker aanwezig."

Met ouders ruimte creëren voor taalontwikkeling

Interactie tussen ouder en kind, ongeacht de taal waarin dat gebeurt, is tot de leeftijd van acht jaar cruciaal voor de taalontwikkeling. Met de aanpak Thuis in Taal leren pedagogisch medewerkers en leerkrachten hoe ze deze interactie kunnen bevorderen.

DOOR MARION VAN WEEREN

Ruim tien jaar geleden bezocht Martine van der Pluijm basisscholen in Rotterdam om aandacht te vragen voor laaggeletterdheid bij ouders en de gevolgen daarvan voor hun kinderen. Hoewel het onderwerp hun interesse wekte, ontdekte ze ook dat leerkrachten er nog niet mee bekend waren. Ook bleken leerkrachten geen vertaalslag te kunnen maken naar hun eigen handelen. Ze besloot onderzoek te doen naar de taalontwikkeling van kinderen van laagopgeleide en laaggeletterde ouders die al dan niet anderstalig zijn. Daarbij richtte ze zich op het ontwikkelen van partnerschapsrelaties tussen leerkrachten en ouders. Daar kwam de beproefde aanpak 'Thuis in Taal' uit voort, die (voor)scholen kunnen gebruiken om jonge kinderen samen met ouders een rijke taalomgeving te bieden.

Thuis in Taal

De aanpak Thuis in Taal helpt leraren de competenties te ontwikkelen om in hun klas partnerschapsrelaties aan te gaan met alle ouders. Tijdens de wekelijkse ouder-kind-activiteiten die de kern van de aanpak vormen, wordt de leefwereld op school verbonden met die van thuis. De activiteiten die aangeboden worden, passen bij alle ouders. Denk daarbij aan rollenspellen, praat-

platen of een 'wat is weg'-spel als er bijvoorbeeld verschillende soorten fruit op tafel liggen.

Martine van der Pluijm: "De taalontwikkeling van kinderen tot de leeftijd van acht jaar wordt grotendeels thuis gelegd, in de interactie tussen kinderen en ouders. Veel leerkrachten vertellen ouders dat het goed is om hun kind thuis voor te lezen en proberen dat te stimuleren. In ons onderzoek zagen we echter dat er tijdens het voorlezen weinig interactie was tussen ouder en kind. In veel situaties speelden leesproblemen daar een rol bij. Ouders hadden al hun aandacht nodig voor het spellen van woorden of ze waren er onbekend mee dat we doorgaans geen colofon voorlezen. Ook in andere situaties zagen we dat ouders moeite hadden om de interactie met hun kind aan te gaan. Anderstalige ouders bleken soms bijvoorbeeld terughoudend in het gesprek met hun kind, omdat ze dachten dat ze Nederlands moesten spreken en zich daar onzeker over voelden."

De rol van ouders

Dus hoe minder interactie tussen ouder en kind, hoe minder woorden het kind leert. Het geeft duidelijk aan hoe belangrijk de rol van ouders is bij de taalontwikkeling van hun kinderen. Martine van der Pluijm: "We denken dat school de enige plek is

voor taalontwikkeling van kinderen en dat de ongelijkheid daar ook opgelost kan worden. Maar ik denk dat dat een belangrijke misvatting is en dat we andere deuren voor hen moeten openen. Het valt mij al jaren op dat wij veel van ouders vragen en nooit denken hoe wij hun tegemoet kunnen komen. Dat kan door duidelijk te zijn over wat leerkracht en ouders samen voor het kind betekenen." Ze vervolgt: "Het onderwijs moet iets anders gaan vragen van zichzelf; meer waardering hebben voor mensen met verschillende achtergronden; zichzelf verdiepen in wat het betekent als je bijvoorbeeld weinig opleiding hebt en weinig taal gebruikt, wat overigens losstaat van je moedertaal. Laten we kijken hoe wij een hand kunnen uitsteken. Alle ouders willen graag dat hun kind het goed doet en zijn bereid om daar veel voor te doen. Als we die verwachting uitspreken en ze laten ervaren hoe belangrijk ze zijn, dan zie ik ouders daarin groeien. Ze praten meer met hun kind en stemmen meer af met school. Het probleem is misschien wel minder groot dan we soms denken."

Handvatten

Thuis in Taal geeft pedagogisch medewerkers en leerkrachten handvatten om zich te bekwamen in hoe zij ouders de hand kunnen reiken. Naast het opdoen van kennis, gaat het ook om het ontwikkelen van een open houding waarmee zij met vallen en opstaan steeds een stapje verder komen. Martine van der Pluijm: "Kinderen groeien door de aandacht van de ouder die ook in de school komt. Een beter contact tussen ouder en leerkracht doet kinderen goed. We zagen bijvoorbeeld dat kinderen zich veel meer openen in het gesprek tijdens de activiteiten die we doen in de klas. We creëren ook bewust openingen daarvoor. Dat verbetert hun welzijn, hun welbevinden en het creëert ruimte voor taalontwikkeling."

Martine van der Pluijm is docent en onderzoeker aan de Hogeschool Rotterdam. Zij promoveerde in 2020 en werkt als postdoc op project MAATWERK. In dat project wordt onderzoek gedaan naar het verbeteren en verrijken van de taalomgeving thuis.

Meer informatie over Thuis in Taal is te vinden op www.aanpakthuisintaal.nl.

De zeven stappen van Thuis in Taal

- 1 *Ken de taalomgeving thuis:* over welke kennis en vaardigheden beschikken ouders en hoe kun je daar het beste op aansluiten?
- 2 *Bepaal de koers met collega's en ouders:* formuleer doelen, gebruik je bestaande ouderactiviteiten en werk samen met collega's uit andere groepen aan een eenduidige aanpak op school.
- 3 *Werk aan wederkerige relaties met alle ouders:* informeer ouders over wat er op school gebeurt en wat het kind leert, en verdiep je in de thuissituatie.
- 4 *Zorg voor passende ouder-kindactiviteiten en interactie:* gebruik informatie uit de vorige stappen om ouder-kindactiviteiten te bedenken die goed uitvoerbaar zijn en plezier geven.
- 5 *Ondersteun de rol van ouders:* ga met ouders in gesprek over het belang van taalstimulering en laat hen ervaren hoe zij gesprekken kunnen voeren met hun kind.
- 6 *Geef taal prioriteit:* help ouders het praten met kinderen te bevorderen door te benoemen wat het kind doet of ziet en positieve feedback te geven.
- 7 *Help taal uitbreiden:* kinderen leren meer woorden te gebruiken als we meer taal aanbieden; de betekenis van nieuwe woorden leren ze kennen door ze te gebruiken.

Hoe docenten de taal van hun leerlingen leerden spreken

Ze kent eigenlijk niet anders dan de context van de grote stad: al jaren is ze werkzaam op scholen in Rotterdam. We spraken Yolande de Beer, directeur van Scholengroep Het Lyceum Rotterdam, Montessori Mavo Rotterdam en Horeca Vakschool Rotterdam over verwachtingen, sociale ladders en voorbeeldfiguren.

DOOR JESSICA VLASTUIN

nmiddels is ze al even niet meer werkzaam op het Marnix Gymnasium, de school waar ze veel leerde over de mismatch die er kan bestaan tussen school, thuis en de straat. Yolande de Beer maakte in 2019 de overstap naar Scholengroep Het Lyceum Rotterdam, Montessori Mavo Rotterdam en Horeca Vakschool Rotterdam. Als directeur van een scholengroep in het hart van Rotterdam kent ze de problematiek van de stad: "Het verschil in culturele en sociaal-economische achtergronden werkt door in je school en heeft gevolgen voor de kansen van kinderen. De verwachtingen die men op school van een kind heeft, kunnen enorm verschillen van de verwachtingen thuis." Ze herinnert zich een leerling op het Marnix die altijd moe was en huiswerk niet maakte: "Ze bleek thuis allerlei huishoudelijke taken te krijgen; ze kookte en paste op haar broertjes en zusjes. Toen ik hierover sprak met haar moeder reageerde die verontwaardigd: haar dochter zat op school al de hele dag op haar stoel! Ze realiseerde niet wat de gymnasiumopleiding van haar dochter inhield en dat die hiervoor thuis ook zeker nog anderhalf uur per dag moest studeren."

Talentklassen

Haar tijd op het Marnix Gymnasium maakte Yolande zeer bewust van kansenongelijkheid in het onderwijs: "Het was een vrij homogene groep kinderen en jongeren, veelal wit en afkomstig uit middenklasse-gezinnen. Het verwonderde me dat de populatie van de school geen afspiegeling was van de wijk waarin deze gevestigd was." Ze was een van de oprichters van de Talentklassen voor leerlingen met potentie die een steuntje in de rug nodig hadden om op een voor hen passend niveau te kunnen uitstromen naar een vo-school. Yolande: "We zagen dat niveau-adviezen naar boven werden bijgesteld en een flink aantal leerlingen uit de Talentklassen kwam daarna inderdaad terecht op een van de gymnasia."

Eigen cultuuromslag

Daarvoor was ook verandering nodig binnen de eigen schoolcultuur. Yolande: "We werden toegankelijk voor alle leerlingen, óók als je een hoofddoekje droeg, en betrokken een Marokkaan-

FOTO: JESSICA VLASTUIN

"De veranderingen moesten plaatsvinden in de klas, dat werd de echte omslag"

se schoolcontactpersoon, die het gesprek kon aangaan met ouders en leerlingen die wij normaal moeilijk zouden bereiken." Het gymnasium benaderde ook voor het eerst actief de basisscholen uit de eigen wijk, wat daarvoor, vreemd genoeg, nog nooit gebeurd was. En met effect, want de populatie van de school veranderde.

Handelen vanuit een andere reflex

Kun je daarmee spreken van een geslaagde interventie? Yolande: "Deels. We merkten dat we met name jongens met een Turkse of Marokkaanse achtergrond begonnen te verliezen in hun derde of vierde leerjaar op onze school. Ze werden onverschillig, haalden lage cijfers. We hadden niet het idee dat deze groep zich bewust misdroeg, maar ze leken te handelen vanuit een andere reflex dan we bij andere leerlingen zagen."

Geen voorbeeldfiguren

Leraren herkenden de problematiek, maar hadden er geen goed antwoord op. Yolande: "Deze jongens hadden vrienden die niet op het gymnasium zaten en die niet hoefden te leren voor toetsen." Docenten vertelden Yolande regelmatig hoe lastig het was met deze groep in gesprek te gaan. Yolande: "Als we hen aanmoedigden om door te zetten, kwam die boodschap gewoon niet binnen. Onze docenten konden niet fungeren als voorbeeld voor deze jongens, er waren te weinig aanknopingspunten. We moesten nóg een ontwikkelingslag maken. De veranderingen moesten plaatsvinden in de klas, dat werd de echte omslag."

Transformatieve school

Het lezen van het boek 'Hoe de straat de school binnendringt' van Iliass El Hadioui, grondlegger van de Transformatieve School, vormde een eye-opener voor Yolande en haar collega's:

"We leerden het verschil kennen tussen de school-, thuis- en straatcultuur, waar compleet andere regels gelden. Iedere cultuur brengt verschillende verwachtingspatronen en 'ladders' met zich mee. Als jij op straat je mannetje staat, verdien je respect in je vriendengroep en stijgt je op de 'straatladder'. Op school wordt ander gedrag van je verwacht. Als je niet weet hoe dit gedrag eruit zou moeten zien, omdat je dit vanuit je achtergrond niet geleerd hebt, schiet je misschien door naar dat straatgedrag, waarmee je punten scoorde onder je vrienden."

Teamgevoel

Zo gingen collega's op het Marnix Gymnasium een nieuwe taal met elkaar spreken. Een waarin leerlingen ladders beklommen, waarin docenten zich bewust waren van codes en waar er coulisenruimte was, om het gesprek met elkaar aan te gaan. Vooral dat laatste bleek bepalend voor het succes van de geboden handvatten van de Transformatieve School. Yolande: "We bespraken samen lesfragmenten, bezochten elkaars lessen en zagen bij elkaar dat iedereen tegen dezelfde problemen aanliep. Het hele traject versterkte ons teamgevoel, al hadden we echt niet altijd antwoorden. Men ging met frisse blik naar het eigen gedrag en de communicatie kijken."

Kwalificaties

Wat zou Yolande docenten adviseren, die een baan overwegen op een school in een grote stad? Yolande: "Deze manier van werken vraagt spelgevoel. Zie je leerlingen en heb oog voor individuele situaties, zonder in te boeten op de kwaliteit van je onderwijs. En het is belangrijk om als team elkaar te zien en te steunen, samen kom je zo veel verder."

Yolande de Beer

FOTO: JESSICA VLASTUIN

Samen

GROEIEN

Ontwikkelen

Begeleiden

Ontplooien

Educatie

Talent

Leren

Ontdekken

Professionaliseren

Uitdaging

Plezier

Toekomst

Leren. is leuk Lang leve leren!

Kinderen leren van nature en op vele manieren. Over het leven, henzelf en de wereld om hen heen. Van spelend leren tot leren leren en van leren door doen tot leren door instrueren. Met hun van nature aanwezige drang om te ontdekken en te leren komen ze ver. Met de juiste begeleiding en een beredeneerd aanbod nog een stukje verder!

Heutink zet zich elke dag weer in voor de continue ontwikkeling van mens en organisatie. Voor klein én groot. Van een beredeneerd en uitdagend aanbod en een rijke leeromgeving voor het kind tot een breed en relevant scholingsaanbod voor de professional... je vindt het bij Heutink. Want je bent nooit te oud om te leren.

heutink.

Albeda

We laten niets aan het toeval over tijdens Albeda Next

Ze is een disrupter in het onderwijs en is, samen met collega's en studenten, de grondlegger van onder andere Albeda Next, met golden tickets, rolmodellen, bara's en dj's. Gyzlene Kramer-Zeroual, programmadirecteur Strategie & Gelijke Kansen bij Albeda wil bovenal beweging in gang zetten als het gaat om kansengelijkheid, participatie en inclusie.

DOOR JESSICA VLASTUIN

De *magic happens* in het klaslokaal en docenten zijn de grote helden, daar is ze duidelijk over. Gyzlene Kramer-Zeroual noemt zichzelf vooral een facilitator: iemand die verbindt, die bubbels doorprijkt en bruggen slaat. Als Programmadirecteur Strategie & Gelijke Kansen bij Albeda bouwt ze verder aan innovatief onderwijs, waarbij ze de stem van docenten en studenten altijd centraal stelt.

Commitment

De programma's die onder Gyzlenes hoede vorm krijgen, hebben altijd dezelfde uitgangspunten: er is sprake van communitygericht leren, van ontwikkelen en van samenwerken. Van bedrijfsleven tot student: iedereen is committed. Zo zijn studenten niet alleen deelnemer, maar ook organisator en mede-eigenaar van de programma's. Gyzlene: "De programma's bieden jongeren een safe space waar ze mogen leren, fouten mogen maken en waar hun stem gehoord wordt. Geen idee is te gek. De lat ligt altijd hoog en er hangt een sfeer van positiviteit, waardoor jongeren bij de programma's willen horen."

Pizza's en kruiwagens

Albeda Next, een programma dat aan landelijke bekendheid wint, is voortgekomen uit meet ups die Gyzlene organiseerde. Gyzlene: "Ik bestelde pizza's en nodigde partners, collega's en studenten uit om samen te dromen over een school van de toekomst. Hoe zou een ideale dag op die school eruit zien?" Zo kreeg Albeda Next voorzichtig vorm: een programma met sprekers en workshops, met mimosa's en bara's, met dj's en met rolmodellen met een mbo-achtergrond, die hadden gefaald én successen hadden geboekt. En er was een duidelijk verzoek van de studenten: kruiwagens. Gyzlene: "Veel studenten hadden behoefte aan een kennismaking met bedrijven en aan het bouwen aan hun netwerk. Ze voelden zich vaak onzeker over de afronding van hun studietijd of de stap

naar werk, stage of ondernemerschap." Albeda Next werd dus ook de plek waar ondernemers en bedrijven scoutten naar nieuwe medewerkers en waar studenten zich konden presenteren.

Golden tickets en edubadges

Gyzlene gebruikte haar jonge broertje vaak als klankbord bij het maken van plannen rond Albeda Next. Gyzlene: "Hij zat zelf op een ROC en was heel pragmatisch. Over Next zei hij: 'Wat hou ik concreet over aan zo'n programma?' Zo ontstond het idee voor het uitreiken van edubadges aan studenten." Wanneer studenten aantonen over nieuwe vaardigheden te beschikken, ontvangen ze een digitale edubadge, die ze bijvoorbeeld kunnen toevoegen aan hun LinkedIn-profiel. Je kunt hierbij denken aan skills als netwerken, samenwerken of presenteren. Een andere unieke plus van Albeda Next is de golden ticket. Gyzlene: "We willen niets aan het toeval overlaten tijdens de events. Bedrijven reiken er dan ook golden tickets uit aan studenten waarmee deze kans maken op een stageplaats, een dagje meelopen met de CEO of een baan."

Talenthub op Zuid

Afgelopen maart opende de Talenthub op Zuid zijn deuren in de Maassilo aan de Rotterdamse Maashaven. Gyzlene: "De Talenthub is geboren uit onder andere Albeda Next. De Hub is voor alle jongeren op Zuid. We hebben de handen ineengeslagen met één afspraak; we laten geen enkele jongere vallen in Rotterdam en we werken samen aan oplossingen. Uitval kan verschillende, complexe oorzaken hebben. Wat we hebben geleerd van Albeda Next is dat persoonlijke aandacht, rolmodellen en een community-based safe space helpen om jongeren in beeld te houden. Ook leerden we in gesprekken dat deze studenten soms een pauzemoment nodig hadden, of een alternatief om 'aan' te gaan. Ze kwamen dan ook niet graag naar school, maar het liefst wél naar Next. Met deze studenten in ons hoofd is de Talenthub ontstaan." De Talenthub op

Gyzlene Kramer-Zeroual

Zuid is een samenwerking tussen scholen, bedrijven en maatschappelijke partners in Rotterdam. Daar waar Albeda Next een dag duurt, gaat het hier om trajecten van langere duur waarbij studenten ook talenten ontdekken, vaardigheden opdoen en plannen maken voor de toekomst. Op dit moment zit de Hub in de pilotfase. Ze biedt onderdak aan 20 jongeren van verschillende scholen in de stad.

Practoraat Gelijke kansen

De programma's, die instellingsbreed vorm hebben gekregen, worden extra versterkt met een practoraat Gelijke kansen. Binnen het practoraat staan onderzoek en innovatie centraal en werkt men evidence-informed en evidence-based. Gyzlene: "Hierdoor borgen we de expertise die wij opdoen voor onze mbo-collega's, maar ook voor het onderwijs in het algemeen. Het gaat om maatschappelijke impact en innovatie die we landelijk ontsluiten en waar jongeren beter van worden."

Generatie Z

Albeda is een regionaal opleidingscentrum in Rotterdam en omgeving. In totaal bezoeken zo'n 22.000 studenten verschillende opleidingen en de diversiteit van de populatie is enorm. Gyzlene: "We hebben superambitieuze studenten en studenten die op het punt staan van uitvallen. Als organisatie willen we vooral een plek bieden waar deze studenten mogen zijn wie ze zijn. Dit zijn de jongeren van Generatie Z, jongeren die geven om het klimaat, om diversiteit, om de Black Lives Matter- en pridebeweging. We willen hun gelegenheid geven mensen te ontmoeten die betekenisvol voor hen kunnen zijn en die kansen bieden. En laten we daarbij vooral onze verschillen vieren."

"Er was een duidelijk verzoek: kruiwagens."

Marieke

Marieke is zestien jaar en zit in het eindexamenjaar van vmbo-tl. Haar ouders hebben een melkveehouderij in Oudemirdum. Zij fietst elke dag zeven kilometer naar de dichtstbijzijnde middelbare school. In groep acht heeft Marieke een vmbo tl/havo-advies gekregen, maar haar ouders zagen liever dat ze naar het vmbo ging, omdat ze later toch de melkveehouderij zou gaan overnemen. Bovendien had ze anders naar een andere middelbare school moeten, wat met de bus tenminste een uur zou hebben gekost.

Hierdoor zou Marieke minder kunnen helpen op het bedrijf van haar ouders. In haar vrije tijd is Marieke vaak aan het tekenen en schilderen. Omdat dit haar examenjaar is, oriënteert Marieke zich op een vervolgopleiding. Ze zou het liefst naar het Cibap willen, de mbo-vakschool in Zwolle. Dit betekent dat zij sowieso op kamers zou moeten. Haar ouders vinden haar hier te jong voor en hebben liever dat ze een opleiding in de buurt kiest. En het liefst eentje die haar voorbereidt op het overnemen van de melkveehouderij, of tenminste

een opleiding die meer perspectief biedt op een baan. Marieke weet niet wat ze moet doen: haar hart volgen en in het diepe springen of erop vertrouwen dat haar ouders weten wat het beste voor haar is? De ouders willen haar ook behoeden voor verkeerde invloeden. Maar hoe kunnen ze dit doen als ze geen zicht op haar hebben?

Kansengelijkheid heeft veel gezichten. Daarvan geven we, verspreid over de krant, drie fictieve voorbeelden.

Oproep tot écht evidence-based onderwijsbeleid

We weten al jaren dat veel goedbedoelde interventies voor kansarme leerlingen niet goed onderzocht worden of niet leiden tot meetbare, positieve effecten. Hoe kunnen we veranderingen in het onderwijsveld bewerkstelligen die zullen leiden tot daadwerkelijke evidence-based doorbraken voor meer kansengelijkheid?

DOOR ANNE KIELMAN EN BOWEN PAULLE

Het verbeteren van de onderwijsprestaties en levenskansen van (sociaaleconomisch) achtergestelde leerlingen is in Nederland de afgelopen jaren steeds meer een beleidsprioriteit geworden. Gemotiveerd door indicaties over toenemende ongelijkheid in het onderwijs zoeken beleidsmakers en onderwijsbestuurders voortdurend naar schaalbare interventies die (de meest) maatschappelijk kwetsbare jongeren in onze samenleving vooruit kunnen helpen. Volgens velen is dit hét moment om tot onderwijshervormingen te komen die daadwerkelijk zoden aan de dijk kunnen zetten. Wanneer noemen we een interventie ‘evidence-based’? Wat zijn effectieve onderwijsinterventies en wat is nodig om die succesvol op te schalen?

Evidence-based?
Er wordt inmiddels door talloze (commerciële en niet-commerciële) organisaties geclaimd dat hun interventies ‘evidence-based’ zouden zijn. Maar wanneer categoriseren we een interventie eigenlijk als zijnde ‘evidence-based’? Randomized Controlled Trials (RCT’s) zijn de gouden standaard voor het evalueren van programma’s. Een ‘treatment-groep’ wordt vergeleken met een overeenkomstige ‘controle-groep’, zoals gebeurt bij het testen van medicijnen en vaccinaties. In het onderwijsveld wordt helaas weinig gebruik

gemaakt van wetenschappelijke en onafhankelijke evaluaties, en zeker niet van RCT-onderzoek.

‘Evidence-based’ mag geen loze term worden. Echter, er zijn grote beleidsveranderingen nodig om te zorgen dat het onderwijsveld adequaat kan definiëren welke interventies succesvol zijn. Laten we beginnen met een duidelijk nationaal beleidskader om het kaf van het koren te scheiden, net als in andere landen. Daar bestaat doelgericht beleid over het uitgeven van financiële middelen aan bepaalde (daadwerkelijk evidence-based) interventies, vooral aan kansarme leerlingen.

De beginselen in Nederland van een dergelijke beweging zijn wel bijvoorbeeld te zien in het nieuwe programma van Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek, onderdeel van het Ministerie van OCW. In het programma ‘Effectmeting Kansrijke Interventies in PO en VO’ wordt RCT-onderzoek naar onderwijsinterventies gedaan.

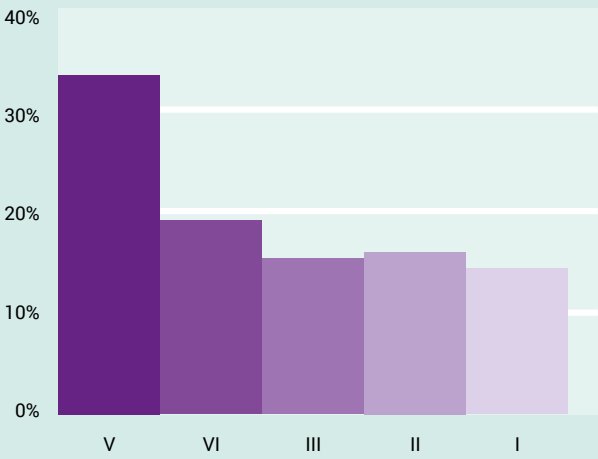
High Dosage Tutoring in Nederland
Sinds 2017 voert Stichting The Bridge de evidence-based methode van High Dosage Tutoring uit. Bridge High Dosage Tutoring (Bridge HDT) is een voorbeeld van een evidence-based interventie die internationaal en in Nederland onderzocht is middels RCT’s. De interventie is dan ook geselecteerd als een van de kansrijke interventies

RCT-onderzoek naar HDT in Nederland

Leerlingen uit groep 7 van vijf basisscholen in Amsterdam Zuidoost met een V, IV of III-score op de Cito Rekenen/wiskunde kregen één schooljaar lang Bridge High Dosage Tutoring voor 5 uur per week in opdracht van de Gemeente Amsterdam. Het RCT-onderzoek laat zeer substantiële effecten zien op de rekenprestaties van de deelnemers, namelijk effecten in de orde van 0.6 populatie standaarddeviaties (SD). Interventies met een effectgrootte van deze orde van grootte zijn zeer zeldzaam in onderwijscontexten. 0.6 SD betekent een gemiddelde groei van een V naar een IV score op de Cito Rekenen/wiskunde van een leerling. Met dergelijke effecten kunnen belangrijke beleidsdoelen worden gerealiseerd. Dit zou betekenen dat - als HDT succesvol zou worden opgeschaald naar bijvoorbeeld alle basisscholen in Amsterdam Zuidoost - de oververtegenwoordiging van laag presterende leerlingen in vergelijking met de rest van de stad binnen een jaar zou kunnen worden weggewerkt, zoals weergegeven in de staafdiagrammen. Voor meer informatie en het gehele onderzoeksrapport zie: tinyurl.com/3ncha9yn.

AMSTERDAM ZUIDOOST

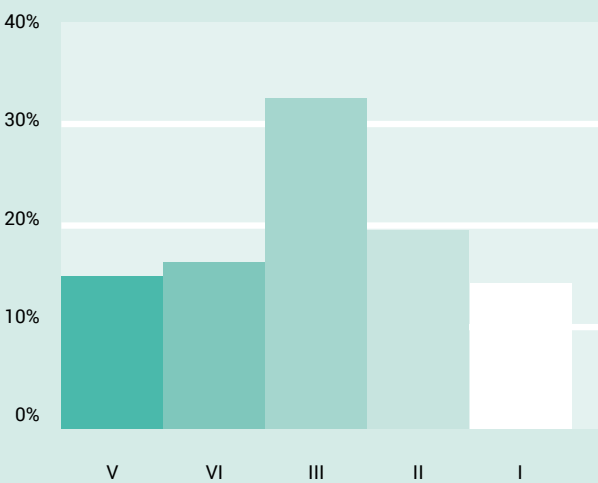
Situatie zonder inzet van Bridge HDT

Percentage leerlingen eind basisschool (Y-as) in één van de vijf niveaugroepen (X-as) van het Cito-LVS voor Rekenen-Wiskunde, lopend van laag (V: laagste 20%) naar hoog (I: hoogste 20%) presterende leerlingen.

PROJECT AMSTERDAM ZUIDOOST

Situatie met inzet van Bridge HDT

Indien HDT gegeven wordt aan de laagst presterende leerlingen (niveaugroepen V, IV) bij de gevonden effectgrootte (0.6 SD).

in bovenstaande effectmeting. We zullen hier HDT gebruiken om te illustreren hoe een evidence-based interventie eruit kan zien en wat RCT-onderzoek voor resultaten kan genereren. HDT is bedoeld voor leerlingen in het basisonderwijs of voortgezet onderwijs die op weg zijn naar het praktijkonderwijs of vmbo of al op dit niveau zitten. HDT houdt kortgezegd in dat leerlingen een jaar lang onder schooltijd twee tot vijf uur per week extra maatwerkgerichte ondersteuning van een tutor krijgen in een vaste een-op-twee-setting op het gebied van rekenen en sociaal-emotioneel leren. Daarnaast onderhouden de tutores (twee) wekelijks telefonisch contact met de ouders/verzorgers. De tutores zijn in dienst van The Bridge en worden zelf opgeleid. Elk project heeft een Site Director (projectleider) die de tutores constant traint en begeleidt en nauw contact heeft met het schoolpersoneel. De methode steunt op sterke relaties en is een verlengstuk binnen de school. The Bridge werkt onder andere samen met de Gelijke Kansen Alliantie, verschillende gemeenten en schoolbesturen.

Onder leiding van Jurgen Tijms van de Universiteit van Amsterdam en Joppe de Ree van de Erasmus Universiteit Rotterdam is door middel van (voornamelijk) RCT-onderzoek Bridge HDT in Nederland onderzocht. In vergelijking met andere interventies in het onderwijsveld zijn de effecten van HDT zeer substantieel. In het kader zijn de RCT-onderzoeksresultaten te vinden uit het basisonderwijs in Amsterdam Zuidoost. Met eerstejaars in het voortgezet onderwijs (vmbo en praktijkonderwijs) zijn vergelijkbare resultaten gevonden.

"We hopen dat HDT als inspiratie kan fungeren."

Onderwijs als gelijkmaker

Ongelijkheid in het onderwijs is een hardnekkig en urgent probleem. Uiteindelijk is niemand hierbij gebaat. Denk bijvoorbeeld aan de effecten van een steeds ongelijker onderwijssysteem op arbeidsmarktparticipatie, criminaliteit en welzijn. Een van de beste manieren om de kansengelijkheid in het onderwijs substantieel te verbeteren is om de condities te scheppen waarbij bewezen effectieve interventies voor kwetsbare leerlingen opgeschaald kunnen worden. We hopen dat HDT als inspiratie kan fungeren. Als we willen dat onderwijs weer de grote gelijkmaker wordt, is wetenschappelijk gefundeerd onderwijsbeleid van essentieel en collectief belang. Investeringsmoeten dus gaan naar effectief bewezen onderwijsinterventies. Dit is nog eens extra van belang aangezien het luxe tijdperk met veel beschikbare onderwijsmiddelen binnenkort voorbij zal zijn.

Tutores gezocht!

Bridge HDT kan alleen opgeschaald worden met voldoende enthousiaste tutores die een maatschappelijke bijdrage willen leveren als parttime of fulltime tutor. Onze tutores worden binnen de organisatie opgeleid en getraind. Een specifieke vooropleiding of ervaring is niet nodig, wel een groot hart voor onze leerlingen en een hoge dosis motivatie om te willen leren en nieuwe ervaringen op te doen. We zoeken nog een aantal tutores - momenteel omgeving Amsterdam, Zaandam en Gouda - met start op korte termijn. Ga voor de aanmelding en vacatures naar: <https://tbli.nl/onderwijsheld-woorden/> of mail naar info@tbli.nl.

BESTRIJD ONRECHT MET JOUW KLAS

van 20 november tot aan de kerstvakantie

Overal ter wereld klimt deze winter jong en oud in de pen. Ze schrijven brieven aan koningen, presidenten en ministers. Ze vragen om de vrijlating van mensen die gevangenzitten omdat ze een grote mond hadden of discriminatie tegen wilden gaan. Ze schrijven opbeurende woorden en tekenen kaarten. Zo steunen ze mensen die groot onrecht is aangedaan.

DOE OOK MEE

Schrijf en teken met jouw klas voor mensen die onze steun hard nodig hebben tijdens Amnesty's **Write for Rights**.

Bestel nu alvast het schrijfpakket met materialen voor primair en voortgezet onderwijs of mbo op amnesty.nl/scholen.

Bestel **NU** het gratis **Write for Rights-pakket!**

AMNESTY
INTERNATIONAL

De pedagogisch educatief professional

Verbinder in de leefwerelden van kinderen

Zes jaar geleden startte Hogeschool KPZ in Zwolle met een nieuwe opleiding: de Associate Degree Pedagogisch Educatief Professional. Een opleidingstraject van twee jaar, met een geweldige diversiteit aan uitstroommogelijkheden. Anne Looijenga, directeur Kennis- en Innovatiecentrum bij Hogeschool KPZ, en Michelle Gemmink, programmaleider Perspectief op kansrijke ontwikkeling van kinderen en jeugd, vertellen erover.

DOOR JESSICA VLASTUIN

Pedagogisch coach. Leraarondersteuner. Wijkregisseur. Het zijn maar voorbeelden van rollen die oud-studenten van de Associate Degree Pedagogisch Educatief Professional (AD PEP) vervullen. De opleiding kreeg zes jaar geleden vorm toen de toelatingstest voor pabo-studenten werd ingevoerd. Anne: “Met die toelatingstoetsen werd een groot deel van de mbo-studenten uitgesloten voor de bacheloropleiding. Hogeschool KPZ wilde graag perspectief bieden aan deze studenten en zag de kansen in het werkveld, dus zijn we een nieuwe opleiding gestart, waar zich direct 90 studenten voor inschreven. Inmiddels zijn er 300 educatief professionals afgestudeerd aan onze hogeschool.”

Doorgaande lijn

Als het aan Anne ligt, zijn het middelbaar en hoger beroepsonderwijs toe aan een flinke herziening: “Ik pleit ervoor mbo- en hbo-opleidingen in het onderwijs af te schaffen en een kolom beroepsonderwijs in te richten. De associate degree biedt perspectief voor niveau 5 en is daardoor een vervolg voor mbo niveau 3 en 4 en het hbo, op niveau 6 en 7. Met de AD proberen we in het werkveld barrières te slechten en belemmeringen weg te nemen, ze dragen tenslotte niet bij aan de ontwikkeling van kinderen en jongeren en ook niet aan die van onze studenten. En dat terwijl de pedagogisch educatief professional een breed perspectief kan bieden binnen de schoolorganisatie, en kan fungeren als verbinder in de leefwerelden van kinderen.”

Ontkokeren

Er valt nog winst te behalen als het gaat om de bekendheid van de educatieve professional. Anne: “De functie is opgenomen in de cao's van jeugdzorg, jeugdhulpverlening, kinderopvang en het onderwijs en toch wordt deze nog maar voor een deel vertaald in werkgeversbeleid en dus ook in de waardering voor deze medewerkers.” Anne pleit voor ontkoking als het gaat om verantwoordelijkheden en taken: “Wat mij betreft laten we heel veel terminologie los en spreken we, breder, van ‘educatief professional’. Onderwijsassistenten, leraarondersteuners: het zijn allemaal educatieve professionals, die we waarderen naar mate van verantwoordelijkheid in de ontwikkeling van het kind.”

Opleiden in regionale context

De afgelopen jaren won de associate degree aan populariteit in het land. Michelle: “Er zijn inmiddels landelijk 15 à 16 vergelijkbare opleidingen. Deze opleidingen leiden, meer dan bacheloroplei-

dingen, op in regionale context. Als het gaat om kansengelijkheid en je bevindt je in het westen, dan heb je met andere problematiek te maken dan in het oosten of noorden van Nederland. Tegelijkertijd zijn de kansen in de regio noord-oost ook niet gelijk voor kinderen, alleen is de aanleiding heel anders: het gaat bijvoorbeeld om laaggeletterdheid of het onvoldoende stellen van hoge verwachtingen. In het westen gaat het vaker over migratievraagstukken en Nederlands als tweede taal.”

Dubbele opbrengst

Met de associate degree Pedagogisch Educatief Professional vergroot Hogeschool KPZ de kansen voor studenten. De opbrengst van de opleiding is echter dubbel. Michelle: “We vergroten namelijk ook de kansen van kinderen.” Ze geeft een concreet voorbeeld: “Een 21-jarige oud-student werkt als educatief professional bij een integraal kindcentrum. Ze verzorgt mede de buitenschoolse opvang en de activiteiten op het leerplein en geeft sportlessen. Daarnaast maakt ze deel uit van de lokale Voorleesexpress, waardoor ze ook bij gezinnen thuis komt. Ze ondersteunt ouders bij het invullen van formulieren, zodat deze toegang krijgen tot de bso. Die toegang vinden we superbelangrijk. Deze professional neemt belemmeringen weg, verbindt leefwerelden en heeft verschillende perspectieven op de ontwikkeling van het kind.”

Samen opgroeien

De AD PEP is een deeltijdopleiding. In 80 tot 90% van de gevallen zijn studenten al aan het werk op

een plek die dienst kan doen als praktijkplaats gedurende de studie. Michelle: “Veel studenten creëren gedurende de opleiding hun eigen nieuwe rol op de praktijkplek: ze tonen aan hoe en waar ze binnen de organisatie van waarde zijn. Ze groeien als het ware samen op met de werkgever.”

Nog nooit een ouder gezien

De hogeschool heeft ook oog voor hiaten die ontstaan zijn door de coronapandemie. Michelle: “We hebben studenten in het derde jaar van hun studie die door corona nog nooit een ouder in school gezien hebben.” Een van de projecten van KPZ is dan ook educatief partnerschap weer duidelijk op de kaart te zetten: “We willen dat onze studenten zich bewust zijn van het feit dat ouders als partner een belangrijke rol spelen in het onderwijs, en dat daar een taak en verantwoordelijkheid ligt van zowel school als ouders. Doordat ouders vanwege corona simpelweg niet naar school konden komen, hebben aanstaande leraren hier onvoldoende mee geoefend of over nagedacht.”

Verbinding met werkveld

De kracht van de AD PEP zit in de samenwerking met werkveld. Anne: “We onderhouden hechte relaties met schoolbesturen, kinderopvangorganisaties en andere partners. We zijn veel in gesprek en luisteren goed om te blijven vernieuwen. Programma's maken we in samenspraak met deze partijen. We doen niet aan droogzwemmen: in directe verbinding met de praktijk zorgen we dat er voor studenten, kinderen en hun ouders perspectieven ontstaan op een kansrijke ontwikkeling.”

“In directe verbinding met de praktijk zorgen we dat er perspectieven ontstaan op een kansrijke ontwikkeling.”

Basisschool de Bavokring strijdt tegen onderwijs-segregatie in de wijk

Kralingen-West is een van de meest gesegregeerde wijken op het gebied van onderwijs in Nederland. En dat wordt opgemerkt, niet alleen door ouders en leraren, maar ook door leerlingen. Kristel van Dalsum, directeur van basisschool de Bavokring, vertelt over onderwijssegregatie, de vreedzame wijk en gelijke kansen.

DOOR MARIKE PEETERS

Kralingen-West heeft een flinke variatie in populatie. In de buurten Jaffa, Vredenoord, Jericho, Gashouderbuurt, Vlinderbuurt en Lusthof wonen gezinnen met allerlei verschillende etnische achtergronden. In de wijk staan vijf basisscholen. De Bavokring werkt als enige school zonder wachtlijst en vraagt een relatief lage ouderbijdrage, onder het motto: iedereen verdient een plek in de wijk. De schoolweging van de Bavokring is vele malen hoger dan de andere scholen (red: hoe hoger de schoolweging, hoe complexer de leerlingpopulatie).

Kristel van Dalsum: "Een aantal jaar geleden zijn wij begonnen met het opzetten van een ouderinitiatief. Het doel hiervan was het gemengder maken van onze school. De focus lag vooral op kinderen van hoogopgeleide ouders in de wijk. Helaas merkten wij regelmatig dat de Bavokring als tussenstation werd gebruikt. Ouders plaatsten hun kind op de wachtlijst van een van de andere vier basisscholen en kozen tijdelijk voor de Bavokring. De school werd er wel gemengder door, maar als het moment zich voordeed werd de leerling alsnog overgeplaatst naar een andere school. De reden? Ouders waren vaak tevreden met onze school en de kwaliteit van het onderwijs, maar wilden hun kinderen plaatsen op een school waar de kinderen van hun vrienden, familie en burens ook naartoe gingen. Je hoopt als school dat ouders kiezen voor je onderwijs, maar uit de praktijk blijkt dat ze vaker kiezen voor herkenning en aansluiting. Dat maakt het erg lastig om onderwijssegregatie aan te pakken. Het werd hoog tijd om bij onszelf te raden te gaan. Willen wij koste wat het kost de school gemengder maken, of verleggen wij de focus naar ouders die bewust voor ons kiezen en mee willen bouwen aan de toekomst van de school?"

Totale ontwikkelplek

De Bavokring is een aantal jaar geleden gestart met het programma De Vreedzame School. Een pro-

gramma voor basisscholen voor sociale competentie en democratisch burgerschap. Het beschouwt de klas en de school als een leefgemeenschap, waarin kinderen zich gehoord en gezien voelen, een stem krijgen, en waarin kinderen leren om samen beslissingen te nemen en conflicten op te lossen. Alle kinderen zijn verantwoordelijk voor elkaar én voor de gemeenschap. Kristel van Dalsum: "Je kunt het zien als een soort mini-maatschappij, waarin iedereen, van kleuter tot directeur, een eigen rol heeft te vervullen, waardoor de school voor iedereen een fijne plek wordt. Voor de Bavokring heeft De Vreedzame School al veel mooie dingen opgeleverd. Het doet echt wat met je schoolcultuur. Kinderen durven initiatieven te nemen en ruimte te pakken. Ik gun het iedere school om een vreedzame school te worden."

"Op de Bavokring bieden wij meer dan onderwijs alleen. Je kunt onze school zien als een totale ontwikkelplek. Zo maken onze leerlingen meer uren op school, is er aandacht voor kunst, cultuur, sport en creativiteit en kunnen kinderen tijdens de vakanties extra naar school door onze samenwerking met maatschappelijke organisatie Campus010. Verder is er op onze school veel zorg aanwezig, zoals logopedisten, Cesartherapeuten en creatief therapeuten. Het lijkt erop dat dit alles ondergeschikt aan het feit dat je kunt kiezen voor een school waar je meer herkenning hebt als ouder."

De Vreedzame Wijk

"Campus010 ondersteunt onze missie om kansengelijkheid van kinderen te vergroten. Via hen kwamen wij in contact met de Gelijke Kansen Alliantie," vervolgt ze. "De GKA helpt ons de komende jaren om het concept van De Vreedzame Wijk in Kralingen-West te implementeren. Het idee erachter? Iedereen die betrokken is bij de opvoeding van kinderen krijgt een actieve rol om hier betekenis aan te geven. Op die manier creëren wij meer gelijke kansen, vergroten we ieders leefwe-

reld, vergroten we het netwerk en komen kinderen in aanraking met andere sectoren en mensen. Uiteindelijk hopen we dat deze interventies leiden tot minder segregatie in ons onderwijs."

"En dat begon klein, in onze eigen straat. De Vrijeschool Vredenhof Rotterdam zit door een verbouwing tijdelijk in het schoolgebouw naast ons. Elke dag zien we in dezelfde straat twee totaal verschillende werelden naast elkaar naar school gaan. Onbekendheid voert de boventoon. Daarom zijn we afgelopen oktober gestart met een uitwisseling tussen de leerkrachten van de Bavokring en de Vrijeschool. Direct werd duidelijk hoe weinig we eigenlijk van elkaar wisten, hoe verschillend ons onderwijs is en hoe groot de noodzaak is om dit te doorbreken. Na diverse collegiale consultaties werd het tijd om ook de leerlingen met elkaar uit te laten wisselen. Prachtig om te zien hoe twee totaal verschillende werelden samenkomen, elkaar aarzeland leren kennen en langzaam de onbekendheid proberen te doorbreken. Voorzichtigheid is hierin natuurlijk wel geboden. Daarom is Stichting Vreedzaam nauw betrokken bij ons project, hetgeen steeds verder wordt uitgebreid."

Ze besluit: "Inmiddels zijn naast onze twee basisscholen ook de andere drie basisscholen, de bso's, de kinderopvangcentra, de peuterspeelzalen en een middelbare school uit de wijk betrokken bij het project. Ook het bedrijfsleven haakt langzaam aan. Een mooi voorbeeld is voetbalclub Excelsior. Zij organiseren allerlei activiteiten voor alle kinderen in de wijk. Zij willen de Vreedzame aanpak hier graag bij gebruiken. En dat werkt aanstekelijk. Steeds meer bedrijven, wijkbewoners en vrijwilligers melden zich om een steentje bij te dragen aan de wijk. De komende twee jaar gaan we door met de implementatie. Zodat de onderdelen van onze wijk steeds nauwer met elkaar worden verbonden en segregatie steeds verder op de achtergrond verdwijnt."

COLUMN //

Remco Pijpers

Digitaal geletterd

Johan raakte mij, raakte de hele zaal. Hij was te gast in een 'talkshow' over onderwijs, over digitale geletterdheid in het bijzonder. Ik was de Matthijs van Nieuwkerk, 'talkshow-host' - helaas een stuk minder knap. Johan, 15 jaar oud, gaf zichzelf een 3 toen ik hem vroeg zijn digitale geletterdheid te becijferen op een schaal van 1 tot 10. Meende hij dat nou? Aan zelfverzekerdheid namelijk geen gebrek. Ogenschijnlijk weinig moeite met een publiek van 100 leraren, ict'ers en schoolleiders. Hij lachte zijn slotjesbeugel bloot.

"Ik zit niet op sociale media, ik ben er niet goed in." Zijn spraak aristocratisch. "Maar dan nog zou ik erover willen leren. Daarom: een drie." "En crypto dan?" vroeg iemand op de tribune. "Ben je thuis in crypto?"

Jazeker. Hij handelde erin! Maar: "Koersen gaan op en neer en voordat je het weet, ben je je geld kwijt." Zijn vader is IT-ondernemer, zo bleek. Zijn moeder maakt websites. "Als ik mezelf met hen vergelijk dan wordt mijn drie een twee. Haha!" Bravoure verpakt in bescheidenheid.

Ook Lieke raakte me, docente verzorging op een vmbo. Ze had op de tafel in het midden van haar lokaal een iPad gelegd en zei, toen ze even de klas verliet: "Pak maar, probeer maar uit." Toen ze twintig minuten later terugkwam zag ze dat het apparaat niet van zijn plek was geweest, niemand had het zelfs aangeraakt. "Ze waren bang het kapot te maken." Vingervlug op hun eigen smartphone, doorlopend append, swipend, TikTokiend. Welk cijfer voor digitale geletterdheid zouden ze zichzelf geven? "Minimaal een zeven", vermoedde ze. Maar zij wist natuurlijk wel beter.

De verschillen in digitale vaardigheden bij leerlingen zijn groot en digitale laaggeletterdheid komt ook bij jongeren voor.

De basis voor digitale geletterdheid ligt in taal en rekenen. De basis ligt ook in veel weten. Hoe meer kennis je hebt en hoe beter je leest en rekent, hoe groter de kans dat je ook digitaal goed uit de voeten kunt. Maar die basis heeft een context, die grotendeels digitaal is. Onze wereld is door en door digitaal.

Des te beter dat er kerndoelen digitale geletterdheid komen. Digitale geletterdheid wordt een vast onderdeel van het curriculum. De ongelijkheid tussen leerlingen wordt niet opgelost met een lesje programmeren, maar zou het niet mooi zijn als iedere leerling op z'n minst weet hoe je een veilig wachtwoord kiest? Heeft niet elke leerling er recht op te weten hoe je je stem laat horen op internet, zonder in zeven sloten tegelijk te lopen? Het duurt nog even voordat SLO de kerndoelen klaar heeft, maar wacht niet, maak er nu al werk van. Digitale geletterdheid hoort thuis in een aanpak kansengelijkheid.

Remco Pijpers is strategisch adviseur digitale geletterdheid en ethiek bij Kennisnet. Meer informatie over digitale geletterdheid vind je op <http://kn.nu/handboekDG> en <http://kn.nu/teamwerkDG>, met opdrachten voor schoolteams.

Sportlessen om dromen te volgen

Wat als de relatie tussen docent en leerling zo enorm verstoord is, dat er niks meer van elkaar wordt aangenomen?

Door het inzetten van rolmodellen zoals Samira El Idrissi kunnen jongeren dan weer worden bereikt.

DOOR ROBERT ALMEKINDERS

Samira El Idrissi, voormalig wereldkampioen taekwondo, is een rolmodel annex bruggenbouwer. Met haar stichting LaForsa geeft ze sportlessen op scholen waarbij jongeren worden gemotiveerd om hun eigen talenten te ontdekken en dromen te volgen. Sinds dit jaar werkt ze ook voor de Gelijke Kansen Alliantie.

Hoe is het idee van LaForsa ontstaan?

"Momenteel volg ik een pre-master Sociologie en de weg daar naartoe was langer dan normaal. Ik ben begonnen op VMBO-kader omdat men niet zag wat er in mij zat. Uiteindelijk had ik het 'geluk' dat ik, mede door sport, wist waar mijn talenten lagen en heb ik mijzelf naar het niveau kunnen tillen dat bij mij past. Toen ik wereldkampioen taekwondo werd, werd ik gevraagd om gastlessen te geven op scholen om jonge meiden te bereiken en ze te stimuleren in hun talenten en dromen. Dat was een geslaagd project en zo is het balletje gaan rollen. Het is inmiddels uitgegroeid tot een stichting met meerdere trainers die op verschillende scholen in Nederland coaching geven."

Hoe ziet een sessie met LaForsa eruit?

"Een uur sporten en daarna een goed gesprek. Sporten zorgt voor minder geheugen- en concentratieverlies en maakt de kans op depressies kleiner. Daarnaast heeft het een positief effect op het cognitief functioneren. Nadat we flink hebben bewogen, praten we over talenten, ambities, sociale media en gezonde leefstijl. Je merkt dat leerlingen na een uur sporten makkelijker het gesprek aangaan. Het ijs wordt ermee gebroken. De sessie wordt afgesloten met een eindpresentatie van de leerlingen, die zichzelf organiseren en waarin ze vertellen wat ze over zichzelf hebben geleerd."

Is dat zelfinzicht het uiteindelijke doel?

"De hoofdlijn is om een positieve mentale gesteldheid te bevorderen. Hierbij is het belangrijk om te kijken wat je rol in een groep is. Tijdens de sessies leren jongeren om te verbinden, samen te werken en hun grenzen aan te geven. Onderling bouwen ze relaties op. Waar je vroeger werd opgeleid voor een beroep, word je tegenwoordig opgeleid tot een goede burger. We richten ons met de sessies voornamelijk op jongeren die door docenten moeilijk te benaderen zijn. Men denkt dan standaard aan leerlingen die voor onrust zorgen, maar leerlingen die het moeilijk vinden om in groepsverband te spreken horen ook bij onze doelgroep."

Samira El Idrissi

Waarom lukt het jou wel om de leerlingen te bereiken?

"Ik denk dat de essentie van mijn boodschap en die van docenten niet heel erg verschillend is. Wel merk ik dat mijn boodschap beter landt, omdat het van een externe komt. Vaak moeten leerlingen het van iemand anders dan de docent horen. Een boodschap kan nog zo goed bedoeld zijn, als de relatie tussen zender en ontvanger verstoord is, komt het niet goed aan. Een rolmodel -ik vind het onwennig om mijzelf zo te noemen- kan bij zo'n verstoorde relatie als een goede verbinding dienen. Nu ik bij de Gelijke Kansen Alliantie werkzaam ben, hoop ik verder te kunnen onderzoeken hoe gezondheid en sport ingezet kunnen worden bij het stimuleren van kansengelijkheid."

Stichting LaForsa zet zich in voor een gezonde leefstijl onder jongeren. Niet door alleen te focussen op bewegen en gezonde voeding, maar door ook te richten op mentale gesteldheid, positie in de samenleving en de relatie met de omgeving. LaForsa richt zich op thema's die bepalend zijn voor het dagelijks leven van jongeren zoals talentontwikkeling, gezonde leefstijl, zelfbeeld, sport, weerbaarheid en social media.

Presikhaaf University is een school voor het leven

In de Arnhemse wijk Presikhaaf startten Melvin Kolf en Nabil el Malki in 2018 Presikhaaf University. Een plek waar kinderen en jongeren dichtbij huis in een veilige, tolerante en respectvolle omgeving kunnen leren en werk maken van hun talent. Opgroeien en je weg vinden naar een opleiding of een baan vraagt om inzet, durf en doorzettingsvermogen. Maar ook om een netwerk dat je stimuleert, steunt en op weg helpt. Dat laatste, daar ontbreekt het veel kinderen en jongeren in wijken zoals Presikhaaf aan. Omdat er thuis allerlei problemen zijn of omdat niemand in de directe omgeving de juiste wegen kent.

DOOR FLOORTJE DEKKERS

De twee initiatiefnemers van Presikhaaf University zagen talentvolle jongeren in hun wijk het niet redden en besloten om zelf dat benodigde netwerk en die kansrijke omgeving te bieden. Met inmiddels groot succes. Nabil el Malki spreekt deels uit ervaring: "Ik ben geboren en getogen in de wijk, mijn ouders wonen hier een straat verderop. Ik kom gelukkig uit een liefdevol en stabiel gezin. Maar ik was de eerste die naar het vwo ging en vervolgens naar de universiteit. Ik was altijd doelgericht, voelde me verantwoordelijk voor mijn familie en mijn wijk, wilde laten zien dat ik het écht kon. Toen ik naar de universiteit ging, had ik geen idee wat me te wachten stond. Een half jaar lang – ik studeerde Bestuurskunde – heb ik me kapót gewerkt. Omdat ik totaal niet wist wat er van me verwacht werd, had ik veel stress. Pas na een half jaar beseftte ik: 'Wat ze hier van me vragen, dat kan ik wel.' Toen werd het rustiger. Waarmee ik wil zeggen dat het belangrijk is dat mensen je helpen bij een studiekeuze en je kunnen uitleggen hoe het werkt op een universiteit. Ken je niemand die studeert of gestudeerd heeft, is dat heel onwennig. Veel jongeren kiezen dan liever voor het gebaande pad dat ze al kennen van hun

familie. En zo werkt het op alle fronten: studie, werk, sport, welzijn, omgang met anderen. Daarom kunnen jongeren bij ons terecht om al deze zaken verder te ontwikkelen."

Ondersteunen is geen pampieren

Presikhaaf University is er voor jeugd van 10 tot 27 jaar. Het aanbod is breed en varieert van huiswerkbegeleiding, ondersteuning bij school- en studiekeuze en sportieve activiteiten tot aandacht voor mentale en psychische gezondheid, veiligheid en bijvoorbeeld schuldhulpverlening. Alles wat in de weg kan staan van gezond opgroeien wordt zo goed als mogelijk voorkomen of opgelost. De University zetelt in en om wijkcentrum De Overkant, waardoor de toegang laagdrempelig is voor kinderen, maar ook voor hun ouders. Nabil legt uit: "Als je het hebt over gelijke kansen, moet alles rondom de jongere op elkaar afgestemd zijn. Dat betekent dat wat hier gebeurt, moet kloppen met wat er thuis gebeurt. Daarom hebben we veel contact met ouders. Ook hebben we contact met school. Het gaat erom dat we waardering voor de jongere over de volle breedte creëren, zodat de jongere (weer) in zichzelf gelooft, maar ook ouders en docenten hun beeld bijstellen. Soms ziet school bijvoorbeeld geen mogelijkheden meer. Maar als wij dan in beeld komen en aanbieden om een kind te ondersteunen, is er nog een kans mogelijk. Ondersteunen is niet hetzelfde als pampieren: we hebben hoge verwachtingen, we dagen uit. Chillen is leuk en mag best wel eens even, maar hier wordt vooral gewerkt en geleerd op allerlei gebied. Leren gebeurt veel informeel, via activiteiten of sport bijvoorbeeld. Melvin was profvoetballer, dus die weet álles over gezonde discipline, doorzetten en je doel voor ogen houden. De University weerspiegelt het leven. Soms moet je afzien, je maakt fouten waarvan je leert, maar het

is ook intens genieten van wat je allemaal voor elkaar krijgt."

Deelnemers hebben 117 verschillende etniciteiten, komen van verschillende opleidingen (praktijkschool tot universiteit) en er doen ook jongeren mee met een spierziekte of bijvoorbeeld last van adhd. Nabil vertelt: "Voor mij is ieder kind even waardevol. Het zijn onze toekomstige bouwers, loodgieters, advocaten, ICT'ers, monteurs of artsen; natuurlijk investeren we daarin. Toen Melvin en ik begonnen, kregen we de vraag: 'Is dit geen water naar de zee dragen?' Dat prikkelde ons alleen maar om groter te denken. Eerst hebben we allebei onze baan nog gehouden, maar na vijf maanden waren we al fulltime bezig met de University. Inmiddels werken we met ongeveer vijftig vrijwilligers, die we groten-deels intern hebben opgeleid en waarvan tachtig procent uit de wijk komt."

Ecosysteem

Het mooie van deze aanpak is dat het inmiddels bijna functioneert als een ecosysteem. Jongeren blijven zo lang als nodig is (soms zelfs tot ze trouwen) en willen daarna vaak terugkomen om te helpen met trainen, organiseren of begeleiden. Nabil: "Dat is ook een van de basisprincipes van ons: je bent er voor jezelf, maar ook voor de groep en voor de samenleving. Samen zijn we krachtig. Zo kwam er een jongen bij ons die thuis liefde en stabiliteit miste, zich redelijk staande hield op school en toen te horen kreeg dat hij zou blijven zitten. Hij was kwaad, voelde zich afgestraft en wilde niks meer. Terwijl hij genoeg in zijn mars had. Dan is er niks beters dan dat een van onze jonge begeleiders uit eigen ervaring kan vertellen: 'Ik heb jouw situatie meegemaakt, ik was net zo kwaad, ik heb het omgezet en ik studeer nu.' Echt waar, we zien bij ons iedere dag 'kansarm' omslaan in kansrijk."

'We zien bij ons iedere dag kansarm omslaan in kansrijk.'

'EEN KIND DAT DOOR ZORGEN VASTLOOPT OP SCHOOL, HEEFT BAAT BIJ VERTROUWEN EN STEUN'

Een kind met stress kan niet goed leren. Een hoofd vol zorgen vergroot de kansengelijkheid dus enorm. Wat kun je doen om zulke kinderen te helpen?

Je herkent ze vast wel uit je eigen klas. Het meisje dat er met haar hoofd niet bij is door problemen thuis. De jongen die niet laat zien wat hij in huis heeft door een traumatische ervaring. In Nederland zijn steeds meer kinderen die zo veel aan hun hoofd hebben, dat ze vastlopen op school. Terwijl onbezorgd naar school kunnen gaan juist een belangrijke voorwaarde is voor kansengelijkheid.

Persoonlijke situatie

Marian van Teeffelen is programma-coördinator bij Kinderpostzegels en houdt zich bezig met dit onderwerp. Hoe komt het dat steeds meer kinderen mentaal onder druk staan? Marian: "Dat heeft verschillende oorzaken. De gevolgen van de pandemie spelen een rol, net als de snel veranderende wereld. Maar vooral de persoonlijke situatie is van invloed. Denk maar aan armoede of aan ouders met ernstige problemen.

Dat zijn stressvolle ervaringen die diep ingrijpen in het leven van kinderen."

Hulp met effect

Gelukkig zijn er beschermende factoren die de gevolgen van stressvolle ervaringen verminderen, benadrukt Marian. "Zorgzame relaties bijvoorbeeld. Iemand op wie het kind kan vertrouwen en van wie het steun krijgt. Ook een stabiele en beschermende omgeving is cruciaal. Verder kunnen deze kinderen veel baat hebben bij het versterken van sociaal-emotionele vaardigheden."

Kans op een betere toekomst

Daar komt het werk van Kinderpostzegels om de hoek kijken. Marian: "Wij geven kinderen die door zorgen vastlopen op school 'wind mee'. Heel concreet, met projecten waarin de focus ligt op vertrouwen, steun en sociaal-emotionele vaardigheden. Het ene kind is gebaat bij persoonlijke begeleiding. Het andere kind heeft meer aan een training voor zelfvertrouwen. Zo geven we kinderen precies wat ze nodig hebben om uiteindelijk weer met een vrij hoofd naar school te kunnen."

PROJECTEN

Kinderpostzegels steunt Move Maatje

Move Maatje van Stichting Move helpt kinderen met de stap naar de middelbare school. Want die kan lastig zijn, zeker als je niet goed weet wat je moet verwachten en je niemand hebt die je kan helpen. Elk kind wordt gekoppeld aan een maatje – een jongvolwassene bij wie het kind met alle vragen terecht kan.

Naoufal (11) deed mee: "Mijn maatje had echt goede tips – over huiswerk maken en je kluisje gebruiken en zo. En ik vond het heel leuk dat ze naar de eindfilm van mijn groep 8 kwam kijken."

Kinderpostzegels steunt Playing for Success

Kinderen tussen 9 en 14 jaar volgen een innovatief naschools programma, in een omgeving en met rolmodellen die enorm tot de verbeelding spreken. Denk bijvoorbeeld aan het stadion en de spelers van een betaald-voetbalclub in de buurt. De opdrachten, contacten en ervaringen tijdens het programma geven een geweldige positieve boost.

Anouk (11) deed mee: "Ik heb geleerd meer zelfvertrouwen te hebben, beter samen te werken en doelen te stellen. En ik mocht bijna overal in het AZ-stadion komen – wie kan dat nou zeggen!"

MEER WETEN?
WWW.KINDERPOSTZEGELS.NL

Gratis lesmateriaal aansluitend bij jouw lesboek

Op WRTS krijg je toegang tot duizenden quizen en woordenlijsten. Het lesmateriaal sluit volledig aan bij bekende lesmethoden, van *Stepping Stones*, *Getal & Ruimte* tot *Biologie voor jou*. Daarnaast zijn de oefeningen geordend op lesniveau, hoofdstuk én paragraaf.

Motiveer je leerlingen, differentieer eenvoudiger en vergroot het leerplezier van je leerlingen met WRTS; het lesmateriaal is geschikt voor meerdere educatieve doeleinden.

Gratis voor jou én je leerlingen!

Nu met gratis poster!

wrts

Ga naar [wrts.nl/docenten](https://www.wrts.nl/docenten)

Niet leren achter een scherm

bokabox
verkeer

Verkeersborden leren?
Zo gaat dat effectief:

- liedjes en posters voor de betekenis van de basisborden
- de Bokabox Verkeer voor systematische kennis van de betekenissen
- het Bokabox Bordenkwartet voor het automatiseren

Gecertificeerd door de NMV

www.bokabox.nl

Jij maakt het verschil

Samen maken we morgen

Onderwijs begint bij jou! Jij zorgt ervoor dat leerlingen het beste uit zichzelf kunnen halen en helpt ze op weg richting een glansrijke toekomst. Wij willen jou daar zo goed mogelijk in ondersteunen zodat jij het beste onderwijs kunt bieden.
Samen werken we aan het onderwijs van vandaag en morgen!

MALMBERG
a Sanoma company

Project Moeders van Hoogeveen en de Wolden

Gelijke kansen beginnen in de buik

De eerste 1000 dagen van een kind, de periode van bevruchting tot aan de 2e verjaardag, zijn cruciaal voor de ongeveer 32.000 dagen die volgen. Om ervoor te zorgen dat meer kinderen een goede start krijgen, loopt in Hoogeveen en buurgemeente de Wolden sinds 2019 het project Moeders van Hoogeveen.

DOOR NIKKI BIJHOUWER

De oorsprong van het project Moeders van Hoogeveen ligt in Rotterdam. In februari 2014 startte daar Moeders van Rotterdam, om kwetsbare zwangeren te ondersteunen tijdens de zwangerschap en de eerste jaren van de baby. Het viel Rotterdamse gynaecologen op dat kwetsbare zwangeren die bekend waren in het medische domein, niet de weg wisten te vinden naar sociale hulpverlening. Bovendien bleek dat het sterftecijfer onder pasgeborenen in Rotterdam hoger was dan in de rest van het land.

Vroeggeboorte door stress

Vroeggeboorte en een te laag geboortegewicht, de hoofdoorzaken van babysterfte, bleken in Rotterdam vooral een armoede-gerelateerd probleem. Gynaecoloog, professor en hoogleraar Eric Steegers zag dat stress van de moeder, veroorzaakt door bijvoorbeeld armoede, van grote invloed is op de ontwikkeling van de baby. En dat werkt niet alleen door in babysterfte, maar ook in de rest van het leven van een kind.

Belang van vroege interventie

Als de eerste ontwikkeling niet goed loopt, blijft dat het kind het leven lang achtervolgen. Blootstelling aan rook, fijnstof, maar ook een slechte hechting, stress, geweld en armoede raken al vroeg ingebakken in het brein. Het bindt aan het DNA en beïnvloedt daarmee de mate waarin het DNA afgelezen wordt. Dat betekent dus dat kinderen met een lastige start mogelijk niet hun volle potentieel benutten. En dát maakt het weer lastiger om later mee te komen op school. Daarmee worden de kansen op de arbeidsmarkt ook al vroeg beïnvloed.

Moeders van Rotterdam

Om die problematiek op te lossen, moet je dus beginnen bij het prille begin: de (aanstaande) moeder. Daarop werd Moeders van Rotterdam opgericht, een project met als doel om de stress bij moeders te verminderen en zo een gezonde start te creëren voor de baby. Dat bleek succesvol en in 2019 is, vanuit het programma Goede start - Kans voor de Veenkoloniën en naar Rotterdams voorbeeld, Moeders van Hoogeveen van start gegaan.

Intergenerationele problemen

"In Hoogeveen is relatief veel armoede. Denk aan lage inkomens, een lage sociaal-economische status, werkloosheid, jongeren die laag opgeleid zijn en niet doorleren, schuldenproblematiek. Vaak worden problemen al van generatie op generatie doorgegeven," vertelt Joscha Verkerk, projectleider van team Moeders van Hoogeveen. Ze vervolgt: "Die situatie levert stress op en stress heeft enorme invloed op de rest van het leven van een kind. Toen we hoorden over Moeders van Rotterdam, zagen we kansen voor Hoogeveen."

Voor iedere moeder

Aanstaande moeders worden door hun verloskundigen gewezen op het bestaan van het project, als de verloskundige signalen krijgt dat de moeder hiermee geholpen kan zijn. Bijvoorbeeld omdat er ondersteuning nodig is op het gebied van geld of huishouden, maar ook bij een beperkt sociaal vangnet of relatieproblemen, Joscha: "We zijn er voor iedere aanstaande moeder die in een kwetsbare situatie leeft."

Stress oplossen

Moeders van Hoogeveen zet in op een gezonde zwangerschap, een veilig gehecht kind en een gezonde ontwikkeling. Dat betekent dat stress zoveel mogelijk vermeden en opgelost moet worden. Waar die stress zit, is voor iedere moeder anders, blijkt uit de intakegesprekken. "Bij de een is er stress om een babykamer die geschilderd moet worden of gebrek aan geld om spulletjes te kopen, een ander heeft bergen ongeopende post liggen waar iets mee moet gebeuren," vertelt Joscha. "We lossen de grootste stressfactor als eerste op en gaan daarna verder. Door de problemen aan te pakken ontstaat er rust bij de moeder en zo kan zij zich focussen op haar zwangerschap, de opvoeding en werken aan zelfredzaamheid."

Student in huis

Het team van Moeders van Hoogeveen bestaat uit professionele casus- en werkbegeleiders. De uitvoering van het programma gebeurt door studenten Social Work en andere relevante opleidingen. De studenten lopen hun (eind)stage bij Moeders van Hoogeveen en verzorgen de wekelijkse begeleiding van de moeders, onder supervisie en met een duidelijke begeleidingsstructuur. Een bewuste keuze, want studenten zijn voor veel moeders

laagdrempeliger dan professionele hulpverleners. Joscha: "Onze professionele hulpverleners houden altijd de vinger aan de pols, maar de studenten komen het meest bij de gezinnen thuis en gaan met ze aan de slag. Die aanpak hebben we overgenomen uit Rotterdam en dat is heel succesvol. Voor de moeders én de studenten."

Bouwen aan het fundament

Vanuit Moeders van Hoogeveen lopen ook andere initiatieven, zoals een inbrengwinkel in samenwerking met kraamhulporganisatie de Kraamvogel. Hier mogen moeders met een klein budget gratis babyshoppen. Er zijn ook voorleesuurtsjes in samenwerking met de bibliotheek, om de taalvaardigheid van elk kind te ontwikkelen. Joscha: "In alles wat we doen, bouwen we aan het fundament. We zorgen ervoor dat het kindje een goede start heeft, zodat hij later ook alle kansen krijgt. Dat heeft als mooie 'bijvangst' dat kosten op de lange termijn, bijvoorbeeld door gezondheidsproblemen, lager zijn." Ook op het gebied van onderwijs en jeugdhulp

Effect

In december bestaat Moeders van Hoogeveen drie jaar. Dat is nog niet lang genoeg om al onderbouwd iets te zeggen over de effecten van het programma. Maar, zegt Joscha: "Er zijn wel casussen geweest waarvan ik vermoed dat het zonder Moeders van Hoogeveen behoorlijk misgegaan was. Daar hebben we écht het verschil kunnen maken tussen een veilige basis of een traject bij jeugdzorg." In Rotterdam wordt al sinds de start van het programma onderzoek gedaan naar de effecten van Moeders van Rotterdam, door de Erasmus-universiteit. Ze verwachten dit najaar de resultaten.

Platform
voor werkend
Nederland

Gratis rechtshulp bij CNV-lidmaatschap

Stel, je krijgt een conflict op het werk, dan wil je er liever niet alleen voor staan. Dan is het fijn om te weten dat je altijd onze hulp kunt inschakelen. Als CNV-lid ben je met onze uitgebreide rechtshulp altijd verzekerd van juridisch advies voor werk en inkomen.

Rechtsbijstand voor jou en je gezin

Ook bij conflicten in de privésfeer ondersteunen we je met rechtsbijstand bij bijvoorbeeld huurverhoging. Wij helpen jou en je (thuiswonende) gezinsleden op weg. Je kunt ons onder andere inschakelen voor:

- Geschillen over consumentenaankopen
- Burengeschillen
- Letselschade

Ontdek waar
wij jou en je
gezin nog meer
bij helpen en
schakel ons in